

N. A.

Shivarahasya - Chapter 10 - Uttaraadha

शिवरहस्य - दशमांश - उत्तरार्ध

Sanskrit -

Paper - Handwritten

N. A.

81 Folio

12.8" x 6.5"

Complete

॥ शिवरहस्यदशमांश उचरार्धमार्गः ॥

१

१

श्रीगणेशाय नमः॥ इंदुखंडशिरसो वरास्य जं वक्रतुंडममं जातनूभवं॥ नो नुमः प्रणतदुःखस्य॥
 डनं विघ्नपंस्वरदखंडसत्करं॥ मुनिः॥ नमो स्तेतारकाराते पुरारातिकथावरे हरते वृजिनो धानां स्मर
 तेशिवपादयोः॥ शिवधर्मो महासारः सर्वधर्मोत्तमोत्तमः॥ शिवप्रसादजनकः सर्वेषामेव देहिनां॥
 वर्णाश्रमायासधर्मः सुकरः सर्वदा कथं॥ किं तेनाचरितेनेनः प्रसीदति महेश्वरः॥ क्षिप्रं प्रसादज
 नको देवदेवस्य शूलिनः॥ तस्य स्वरूपमधुनावदसेनापतेधुना॥ शिवद्रोहः कथं प्रोक्तः यः प्रायश्चित्तव
 र्जितः॥ तस्य स्वरूपं वद मे श्रोतुमुत्कण्ठते नमः॥ को वास्य प्रश्नभारस्य वक्तुं दग्धते न धा॥ पावयास्मा
 न्कथासौ रैर्गणान् देवान् मनो नोपि॥ सूतः॥ इत्थं स्कंदस्तदाष्टो जगोपव्यनसत्तमाः॥ उवाच न
 त्वा देवेनां वीक्ष्य देवान् सुनीनं गणान्॥ स्कंद उवाच॥ स्मरारातिप्रसादाय क्षिप्रं धर्मोत्तमः॥ शि
 वधर्मोऽपि श्रीमान् उत्तारक उदाहृतः॥ संसारार्णवमग्नानां सुकृतामपि॥ कैलासशिखरे गौ
 र्यापुराष्टो महेश्वरः॥ शिवधर्मो महासारं अल्पायां समहत्फलं॥ अनिष्कृतिमहसापं शिवद्रे
 हं तथा मुने॥ सतिहासं वदतू गौर्ये मया तं ध्रुतमोजसा॥ तच्छृणु विशेषेण साहहेभिः साव

धानतः॥रत्नप्रासादमध्यस्थकैलासेंबामनोहरं॥प्राजलिर्विनयोपेताडिवाचपरमेश्वरं॥सुप्रसन्न
 मुखंभोजरत्नाभरणभूषितं॥अनेकचंद्रसूर्योग्निभासिताविग्रहं॥त्रिपुंड्रविलसकालेभस्मपा
 उरशोभितं॥सुधाकरधरंशुभुंगंगाधरमुमासखं॥नदिभृंगिमहाकालचंडतंडुनिशपेवितं॥
 षड्भुजैर्भवेत्त्रेणपार्श्वतःपरिसेवितं॥उवाचैवीशानंदंविनयोदारसदृशः॥श्रीदेवी॥पगवन्भव
 भूतेशोमंकेशसदाशिव॥वृषध्वजविरूपाक्षकलधोतगिरिप्रिय॥त्रियंबकजगन्मूर्तेसच्चिदाग्रं नंदवि
 हं कालकालपुरातेमन्मथांधकसदनं॥नीलकण्ठमाहादेवसांबसर्वजगत्पते॥विश्वसंगंस्थितिल
 यप्रकाशकरलोचना॥गंगाधरविरूपाक्षदक्षदीक्षापहारक॥प्रसीददेवसर्वज्ञवित्तमिःकाचिदस्तिमे
 तांतूर्णंकुरुदेवेशशीघ्रंकर्णरसायनं॥भवाणवनिमग्नानांप्रजानामविवेकिनां॥क्षिप्रंसादजननम
 ल्यायोसमहफलं॥शिवधर्ममहापुण्यं सर्वधर्मेभ्योत्तमं॥शिवदुहांपापभोगं कथयस्वामरेश्वरं॥शि
 वधर्मप्रकारःकःशिवद्रोहश्चकोभवेत्॥कृत्वातेभक्तिमंतस्तेशिवधर्ममाहाफलं॥संप्रायुस्तवसा
 न्निधंविभुब्रह्मादिदुर्लभं॥दक्षिणोत्तरकैलासवासदंपरमेश्वरं॥भक्तानांतारतम्येनब्रह्मसत्त्ववि

२
 शांप्रसो॥ संकराणां च श्रद्धाणां निरश्चामपि भोगदं॥ देवगंधर्वयक्षाणां मुनीनां च गणालदं॥ साहस्यं
 चैव सासिप्यं साज्यं च सलोकतां॥ स्वभक्तितारतम्येन भक्तानां तव सिद्धिदं॥ शिवधर्ममहापुण्यं से
 हासंवदप्रसो॥ यच्चुत्तानि गमोर्गोप्यं स्मृतिभिर्नोदितं कचित्॥ स्मृतिरिः स्वाधिकारिणा प्रवदसत्यसि
 धिदं॥ वर्णाश्रमायासधर्मैश्च द्वैगुण्यं पापदं॥ कतेष्वल्पजपुण्यं च मुनयो न्येवदंत्यपि॥ तद्रूपं चरणे
 नेव विश्रान्ता ज्ञानता भुवि॥ कथं त्वं हृद्गतं शांभो धर्मज्ञानं तिपामराः॥ येन चीर्णेन मुक्तास्युः देवति
 योजरागणः॥ शिवद्रुहा पापभोगमनि कृतिमुनिश्चरै॥ शिवधर्मशिवद्रोहस्वरूपं ते न वै श्रुतं॥
 श्रुतिस्मृतिपुराणेषु न वेदशेन च श्रुतः॥ तैश्च षोडशादानानां गोप्तृस्य न्न प्रदायिना॥ मरवादिव
 र्मकर्तृणां स्वर्गभोगवदंतिते॥ महापापादिमुख्यानां क्षुद्रानां महतामपि॥ प्रोचुस्ते निष्कृतिं शास्त्रे
 मुनयः स्मृतिप्रारगाः॥ शिवधर्मशिवद्रोहस्वरूपं ते न हि श्रुतं॥ तस्मादेतत्फलं शांभो शिवद्रोहस्य नि
 ष्कृतिः॥ तैर्नोक्ता देवदेवे वा त्वमेव वदमधुना॥ देवि॥ हे कृतिवासकूलधोतनगाग्रवासचद्रावतं
 समुनिमानसराजहसं॥ मद्वक्त्रपद्मसुविकासनमरव्यहंसं स्वदेववक्त्रपरिकोकनमेदहास

इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तर भागे प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ईश्वरः ॥ शृणु शैल सुते बाले विशा
 ले विमलो ज्यले ॥ तिलका कित सफाले वर्णालं विमलो सले ॥ त बो दार वचो मध्वी साध्वी सर्वा नु
 कं पिनी ॥ संसाराद्धितरेः पुण्य आतरुत्तारको नृणां ॥ सर्वे धर्माः श्रुति प्राक्ता या जनाध्यायने फ
 लाः ॥ स्मृत्युक्ता वर्षा धर्मो रौप्ये राणव्रत कीर्तनाः ॥ स्वर्ग भोग प्रदाः सर्वे भुवि दुरेवे कसाधनाः ॥
 फलांतपातदा धर्मा इष्टा पूर्ता दयौ विके ॥ इष्ट तुष्टाश्च मुनयो पूर्ता गत गति प्रदाः ॥ देव भोग प्रदा ये ते
 पशु धर्मा स्मृताः ॥ पशवो देवता सर्वे पांते पतिरहं शिवः ॥ स सर्व धर्म राट् दूवी अल्पाया सोम हस्तलः ॥
 प्रति धर्मे मम प्रोक्तो शिव धर्मो यमे वहि ॥ इष्टा पूर्ता तैः केचिज्जपोद्योक्ता कृतास्तथा ॥ अतिरु
 द्र महा रुद्र शिव हो माग्निका र्यातः ॥ हावनाः शिव धर्मे त्र कीर्तितां परमेश्वरि ॥ मन्मूर्ति ध्यान तो दे
 वि शिव धर्मा हि मानसाः ॥ कायिका शिव धर्मा हि शिव लिंगे शिवार्चनं ॥ विल्व पत्रार्जनं हस्तैः पा
 दाभ्यां च प्रदक्षिणाः ॥ अंगेन लुठनं रांभोः प्रणामोपि च भक्तितः ॥ स्वांग भस्म त्रिपुङ्गादि धा
 रणं स्वांगे कायिकः शिव धर्मा जाः ॥ शिवोत्सवा लो क नार्थं गमनं च निवासिता ॥ वाचा धर्म

३

स्मृतो ह्येष रुद्रपञ्चाक्षरीजयः॥ शिवनाम्नां जपश्चेति स्तोत्रं भोक्तुं वाचिकः॥ शिवधर्मेनैव कथिते वाचिके
 यमहेश्वरि॥ नेत्राभ्यां लिंगवीक्षा च शिवमूर्तेर्निरीक्षणं॥ शिवोत्सवदिदृक्षा च चाक्षुषो धर्म उच्यते॥ श्रा
 वणोयं महाधर्मशिवश्रद्धावस्तथा॥ शिवेशिवपुराणानां श्रवणं लेखनं विदुः॥ मार्जनं पेषणं पुण्या
 हरणं तोयपूरणं॥ मालाग्रथनमात्रोक्तं दीपधूपानुदायनं॥ निवेद्यपाककरणं शिवागारे हरेषु वा॥
 पुष्पारामादिकरणं गोपुरादालंबनं॥ आलये कूपरवननं शिवतीर्थीनुबन्धनं॥ शिवलिंगोद्य
 तिः प्रोक्ता आष्टबन्धविधानतः॥ मृदाविष्कपापापेः शिवागारानुबन्धनं॥ धातुपात्रोपकरणं शिव
 गारे प्रदायनं॥ वषवादादिकरणं पुष्पस्यंदनकल्पनं॥ भेरीमदलशारवानां तोयत्रिकनिवेदनं॥ ना
 द्यागनाप्रदानं च वीणादुदुभिदापनं॥ वेदपारायणस्यार्थं ब्रह्मणानां चलक्षणं॥ पञ्चार्थदेवदे
 वस्य पद्मोपलवनार्णवं॥ विल्वानां रोपणं देवरं साम्नामलकादिकं॥ नालिकेरमघकानां जंबीर
 वनरोपनं॥ पुडूक्षयवगोधूमशालिष्ठीमिप्रदायनं॥ गजश्वोहरवराजाविगोष्ठादिप्रदायनं॥ धा
 न्यागारादिकरणं शिवागारे महेश्वरी॥ तद्रक्षणं च तद्वरिधपरिकल्पनं॥ हासीदासप्रदानं च शि

३

वसेचेतुशैलज ॥ शिवार्चकानां भरणं धान्याच्छादनगोधनेः ॥ भूषणां प्रादानं च वस्त्राणां दाय
 नं शिवे ॥ छेत्र ध्वजपताकाञ्जनामरादर्शदायनं ॥ हीमालाप्रदानं च तैलैरपि च गच्छतेः ॥ पुष्पमं
 टपनिर्माणं पर्वकालेषु शंकरि ॥ पंचामृतैः पंचगव्यैः लिंगवेरादिसेवनं ॥ तथा फलरसैः पुष्पैः ना
 रिकेरांश्च फानसैः ॥ जंबीरराधकपूर्दक्षुरं भारभारसार्पणं ॥ त्रिकालेषु तथा लिंगे प्रदोषपणवयो
 र्दयोः ॥ विषुवायनयोर्वापि संक्रांतिषु च पातयोः ॥ विषुवायनयोर्वापि संक्रांतौ षड्वीतिमुखे वा
 पि ग्रहणो सोमसूर्ययोः ॥ महाभिषेककरणैः अभ्यंगकरणैश्च शिवे ॥ यक्षकर्मलेयैश्च हीपैः क
 पूर्वरवंडजैः ॥ ग्रीष्मकाले गलंतीनां प्रदानं शिवमस्तवे ॥ स्वर्णरोष्यघटैः पूजयेतां मत्पतलकां रय
 जैः ॥ मृद्यैर्वा महादेवि शीतलांबुप्रपरितैः ॥ पाटलो सीरकपूरकरवीरादिवासितैः ॥ गंधानुलेप
 नं लिंगे शिवागारादिलेपने ॥ शिववेत्रमसुचग्रीष्मे रूतिलोंबुप्रसेचनं ॥ सांघ्राणि गुग्गुलुद
 मधूपसौरभ्यकल्पनं ॥ बीजनं नालवंतौश्च मायूरव्यजनैः शिवे ॥ तत्र पानकरणैश्च भस्म
 भाज्यानि वेदनैः ॥ दधान्यविनिवेद्यैश्च तां कूलविनिवेदनैः ॥ नवरत्नाभिषेकैश्च रातसाहस्रधा ॥

४

रणांकलशस्त्रपदैः शिवे ॥ सद्ये दक्षिणशंखानांगोऽङ्गसासेचनेरपि ॥ कसराजप्रदानंच शिव
 लिंगनिवेदनैः ॥ नवरत्नाभिषेकैश्च नवधान्याक्षतार्पणैः ॥ सौवर्णरत्नविल्वानां पुष्पपद्मा
 र्पणैस्तथा ॥ उसलासितमालानां प्रदानैश्चापि पार्वति ॥ साहस्रविल्वपूजाभिः लक्षकादिद
 लार्चनैः ॥ ततस्तालोद्भवसुमलक्षणां मर्चनैः शिवे ॥ इत्युक्तं ॥ एवं ते शिवधर्मसारमखिलं यो
 कं शिवेन ॥ तमप्युक्तं च सुगोप्यमप्यतिलरामं त्ववकद्रुक्तिभाक् ॥ जानं त्येकरोति सत्याल
 मुमेभुक्ते स कैलासगोपस्य ॥ श्वेगणैः पुंगवश्च स भवेद्दयो देवधर्मचरं न ॥ ॥ इति श्रीशिव
 रहस्ये शिवगोरीसंवादे दशमोऽंशोत्तरभागे शिवधर्मकथनं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥
 देवुवाच ॥ देवदेवारविंदाक्षप्रजितांघ्रिसरोरुह ॥ मूलमध्यांतरहितसनातनजगत्त
 शिवधर्मश्च रूपमेतद्युक्तं परमेश्वर ॥ शिवद्रोहः किप्रकारो विस्तराददृशं करं ॥ निस्त
 ररहितः सोऽद्य श्रोतुं कौतुहलं मम ॥ स्कंदः ॥ पार्वत्यैवंपराएः कैलासे परमेश्वराः ॥ ता
 मुवाच प्रसन्नात्मा जैगोपव्यश्रुपुष्टमे ॥ शिवद्रुहांस्मरणं लोकपते मम नो मुने ॥ त

आपिशुणुवक्ष्यामिशिवेनोक्तं भूतमथा॥ मुनेत्वंगुणपैसा धीर्देवैर्मुनिभिरेवचः॥ ईश्वरः॥ विवेत्वं
 श्रुणुकल्पानिशिवद्रोहः सुनिपुरः॥ यच्चत्वा नमनोभूयान्नाशिवद्रोहेमहेश्वरि॥ विष्णुस्यलन
 त्यागः त्रिपुंड्राधारणं शिवे॥ शिवद्रोहस्सविशेषाः प्रायश्चित्तविवर्जितस्तद्राक्षधारणत्यागः
 वीगेषुमहेश्वरि॥ शिवद्रोहः॥ पंचक्षरजपत्यागः प्रसंगादपिशंकरि॥ शिवद्रोहः॥ रुद्राध्यायजप
 त्यागः सर्वदादेविपूजने॥ शिवद्रोहः॥ शिवलिंगार्चनत्यागोर्चनत्यागो निसमेकादेमेववा॥ शि
 वद्रोहः॥ प्रदोषपूजनत्यागः सोमवारेणमीषुच॥ शिवद्रोहः॥ पदोषसोमभूतायाममीषदि
 वाभुजां॥ शिवद्रोहः॥ बिल्वपत्रार्जनत्यागो शिवलिंगार्चनायच॥ शिवद्रोहः॥ शिवध्यान
 परित्यागो हृदयेपरमेश्वरि॥ शिवः॥ भक्तिकालेपिनः फालितक्षत्रांगकासदा॥ शिवः॥ भक्तिरुद्राक्षही
 नंचमहेशस्यैवपूजनं॥ शिवलिंगादिसहितमन्यदेवार्चनं शिवे॥ शिवः॥ भक्तितृपुंड्रफालं योदृष्ट्वा
 मूढो ननंदति॥ शिवः॥ रुद्राक्षधारिणंदृष्ट्वा यो नाभिनंदति॥ शिवः॥ अनालोकनमो नरास्य अनय
 च्छीनभोजनात्॥ शिवः॥ अनिवेद्यान्नभोक्तारः जलं तांबूलमेववा॥ शिवः॥ शिवनामपरित्या

गोविन्दुनाम्नां च कर्तनं ॥ शिव० ॥ शिवं यो मुनुते मुरो विष्णु ब्रह्म समं शिवे ॥ शिव० ॥ शिवरात्र्यन्न भोक्त
 रः शिवे शैवे प्रतेषु च ॥ शिव० ॥ शिवोत्सवं शिवे शैवे च गमना लोक नोदिति ॥ शिवे० ॥ शिवालय ध्वं
 सनं च शिव तीर्थस्य नाशनं ॥ शिव० ॥ शिवराम छेदनं च शिव कूप प्रहरणं ॥ शिव० ॥ स्नानीय हरणं
 शंभोर्गर्धतेलादिहारणं ॥ शिवद्रोहः० ॥ शिवालये शिवा रामे मेलनं चोदिति स्तथा ॥ शिव० ॥ वि
 नाश करणं शंभो रुत्सवस्य सहेश्वरि ॥ शिव० ॥ शिव शैवे समत्वेन विष्णु शैवानुचिंतनं ॥ शिव० ॥
 विल्वानां छेदनं देवि पुष्पाराम विनाशनं ॥ शिव० ॥ शिवे शिव पुराणानां निंदनाश्रवणं तथा ॥
 शिव० ॥ शिवनाम्नां विनिंदा च अन्यनाम प्रसनं ॥ शिव० ॥ शिव भक्त विनिंदा च अन्य भक्ता च न
 मुदा ॥ शिव० ॥ अविमुक्त विनिंदा च ज्ञान बाष्पादि निंदनं ॥ शिवोत्तमांगजातायाः गंगायश्वादि
 निंदनं ॥ शिव० ॥ निर्माल्य फल पुष्पांबु सोम सूत्रस्य लंघनं ॥ शिव० ॥ शिव निंदा श्रवो नित्यं हर्षण प
 रमेश्वरि ॥ शिव० ॥ प्रणस्या गो रेहिना तु दर्शनास्य र्शना तथा ॥ शिव० ॥ निंदा च शिव भक्तानां ते
 पादनि परिग्रहाः ॥ शिव० ॥ शिव भूम्यादि रूपा हारकाणामुपेक्षणं ॥ शिव० ॥ गवादि हरणं

शंभोः न सयः पानमेव च ॥ शिव ॥ वृषाश्च गजगोजाविहरणं शंभोर्गंधमाल्यादिहारणं ॥ शिव ॥
 शिवधर्मेषां विधानां करणं मनसा शिवे शिवद्रोहः ॥ शिवधान्यापहरणं शिवाच्छदनहारणं ॥ शि
 वद्रोहः ॥ शिवस्वर्णापहरणं रत्नानां हरणं मुद्रा ॥ शिवाद्रोहः ॥ शिवादांस्याभिगमनं हारणं परमे
 श्वरि ॥ शिवद्रोहः ॥ शिववाद्यापहरणं धंदानां हरणं शिवि ॥ शिव ॥ शिववृक्षादिहरणं स्वर्गदहस्यचबं
 धनं ॥ शिव ॥ शिवालये तीर्थे वरे महामार्गस्य नाशनं ॥ शिव ॥ शिवरत्नपरोधश्च असूया शिव
 दर्शने ॥ शिवद्रोहस्य विज्ञेयः ॥ प्रायश्चित्तविवर्जितः ॥ ईश्वरः ॥ एवं शिवद्रोहं रत्नात्मानां शिवेन
 निष्कृतिर्नापि च निस्तरस्सदा ॥ कदाचिदेवाद्यनकोटिभिः तादुर्गतिवर्णादितुं न शोषदृष्टे सदा देवि
 न नारको धृतिपश्चामिते धानतु सौरिलक्षके ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशो नारार्थे शिवगौरीसं
 वादे शिवद्रोहकथने तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ईश्वरः ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि नानारत्नविचित्रते ॥ कादा
 चिन्मम कैलाससिवधर्मप्रज्ञासनं ॥ तत्कर्तृणां फलं देवि सेति हासं वदाम्यहं ॥ सिंहासनं वरासीनं च
 तुर्बाहुं विलोचनं ॥ नवचंद्रकलामौलिं पंचास्यं नागभूषणं ॥ अंबिकासहितं मातुस्कंदे माननसेवि

६

ते॥ चामाराभ्यां वीज्यमानं तरुणार्कलसद्युधि॥ सुप्रसन्नमुखं भोजं पंचव्रताधिदैवतं॥ भासमानं त्व
 गभासाकचधौतमहागिरि॥ नंदिरं गिमाहाकालचंडिनं दीनासेवितं॥ तुहुं उहुं उगणकसोमनंदी सुन
 दको॥ वीरभद्रमहाभद्रदिव्यकालाग्निरुद्रको॥ व्योमितद्रमहा रुद्रदेवरुद्रादिसेवितं॥ कालभैरव
 सुदाग्निभैरवाद्यभिसेवितं॥ कपालखड्गगधरमहाभैरवसेवितं॥ नागहारमहापाराधत
 मुद्गरशूलधरु॥ चंद्राकंनोरवरौद्रासिमस्तकेरहिमत्यभिः॥ गणैर्द्रैर्वारणैर्द्राणैर्मृगैर्द्रसमवि
 क्रमैः॥ तथान्यैर्गणारुद्रैश्च नानाविधैर्दुरासदैः॥ बानरासुमुखैर्भिमेस्तरसुखकगौमुखैः॥ सर्प
 स्यैर्गजगोमायिश्चानाश्वोष्ट्रमुखैः शिबैः॥ मयूरशुकमाज्जरसुकरव्याघ्रवक्रकैः॥ मनुष्यसिंहमुखै
 र्भूमिभैः वेगभूषांगभूषणैः॥ पिचिंडिलैरुर्ध्ववक्रैः करालैर्विकटैस्तथा दुर्ध्वानासामहानासा॥ म
 होष्टैः लंबकूर्णकैः उन्नतैर्वामनैर्मुंडैः॥ जरिलैश्चरभास्यकैः॥ भयस्माभ्यन्तैर्गस्त्रिपुंड्राकैः सर्पहा
 रैर्विभिषणैः॥ मुसलो लुखलधरैः शूलहेतिगदाधरैः॥ बाणबाणासनैर्करैः व्याघ्रैर्भावरधोर
 कैः॥ मगलचालकतांगैः वलुकी हलुकीकरैः॥ महाउमरुभरीणां शंखधकासमखनैः॥ निःसाध

६

सरल करैः कपालावलि भूषणैः ॥ दैत्यैः शमां पुराभ्यर्च्य तामसां च्याप्रसावतः ॥ प्रापुरेवं गणतं मेनित्यं
 प्रहसनं मम ॥ विना देहेतुः कैलासे समते गणपोतमः ॥ नृत्यंति प्रहसंत्यन्यबादं ये गितकौशलेः ॥
 मुमुक्षुभ्रसल्लुकी पट्टानकगोमुखान् ॥ हलकीं बादयंत्ये हल्लुसिलास्यमातनुः ॥ त्रयास्तु
 हकैलासीनां पस्यामि गणोत्तमान् ॥ ततः कतिपये काले बटुले परमेश्वरि ॥ कैलासमूलभागस्थजं
 बुद्धिपुभुवि स्थितः ॥ भारते पुण्यवर्षे वैकुण्ठि मत्स्यवरा मम ॥ चतुर्वर्णेषु विख्यातां प्रसिद्धां च विरा
 स्तथा ॥ अस्मिन् स्थाने देवेशि ॥ शिवधर्माणि तन्वते ॥ कासीकांची अवन्तीपुत्रयोः ध्यामधुरा सु
 च ॥ पुकरे च कुरुक्षेत्रे प्रभासे रङ्गोत्तिके ॥ कालंजरे महाकाले कैशरे वनरवंडके ॥ प्रयागे पृथु
 रौले च चित्रकूटे मरेश्वरे ॥ अंबके चैव गोकर्णे श्रीशैले पुंडरीके ॥ श्रीकंठे चैव हाल्लास्ये रा
 मे शैवेणुकानूने ॥ शुचंद्रपापनाशे चैतिरकोशवे ॥ रत्नाद्रौ मातुरौलचतुष्पाज्योतौ च जं
 बुके ॥ घृतस्थाने च जन्यराजसेकुंभधोणके ॥ मध्याजुने त्रिकुटौ च बुंदाले च मयूरके ॥
 श्रीकापे च धटेशे च श्रीवांछे च जटायुके ॥ बल्मीके वेदाविपिने दुर्गेशे जनीवने ॥ सुंदरक्षी

विधिनेमंगले कंतु केपुरे ॥ तान्मपण्यासह जायाः विनाकिन्यातटद्वये ॥ गोदावर्याश्च कलसायाः हस्ति
 कालटयोर्द्वयोः ॥ पायोलायाश्चतुंगाया नर्मदायास्तटद्वयोः ॥ यमुनागंगयोस्तीरेष्टपट्टस्यातटद्वयोः ॥ पि
 दावर्याश्च कलसाया हस्तिकातटयोर्द्वयोः ॥ अन्यासामापगानां तु तटयोः द्वेत्रजानरः ॥ शिवधर्मवित
 न्वते बहुपुण्यवशादमेतस्मिन्नंतत्र विमानवरमारिथितः ॥ नानाध्वजेपताकाटपमुक्तादामविनि
 त्रितैः ॥ अत्यर्कभासमानैश्च वषध्वजविभूषणैः ॥ माहेश्वरेः गणैर्द्वैश्च पूजितास्तेषु धिष्ठिताः ॥ धूय
 मानाश्चामरौघैः वीज्यमानाश्च वीजनैः ॥ रुद्रकंज्यावृताः सर्वे नाकिरस्तसुमार्चनैः ॥ वेणुवीणादि
 निनदैर्गारवमदलदुंदुषीः ॥ वाद्यमाना सुवर्णाटय आहनन्याभिनादिताः ॥ जितसप्तांबुधिरवा
 चस्तुश्रोत्रसुरवावहा ॥ रुद्राणीनर्तनालोकैर्योतिते मेरुमस्तके ॥ चंद्रार्धमस्तकाः सर्वे सप्तपंडुरवि
 ग्रहः ॥ त्रिनेत्रानीलकंठाश्च पस्पेता न्कमलेक्षणैः ॥ मत्तैः कर्पूरतान्भूमौ क्षेत्रे क्षेत्रे चैव लजे ॥ जंबूद्विप
 स्तकैलसे गच्छन्त्येते मनोरमोत्तवकारुण्यलोके न तेषां वा सो भवेत्तु शिवे ॥ जंबूद्वीपस्थकैलासे भव
 तां नानां मम पार्वति ॥ मत्सारूप्यं प्रपन्नानां ब्रह्मस्रजविशोक्तिवे ॥ स्वरः ॥ एवंचैलासे चैलगिरिचरसुतया

संवदेनास्तर्शोतानालोक्यविमानरत्नविखरेः रुद्रेस्तथासंगतान् ॥ भक्तान्स्तान्शिवधर्मवर्यनि
 रतानायांमुखोभोरुहं पश्यंतप्रश्नभारंभवद्दृथमुनेसेतिहासंमजो ज्ञं ॥ इति श्रीशिवरहस्येदश
 मांशोत्तरभागे शिवगौरीसंवादे चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ श्रीपार्वती ॥ ये ते केतवसारूप्यं प्राप्स्यन्ति
 महेश्वरजंबूद्विपार्थकैलासंरुद्रेः संपूजितावद ॥ ईश्वरः ॥ शिवधर्मपरासर्वे एतेभारतभूले ॥ नाना
 जात्यानरादेविमह्यर्माचरणाभुवि ॥ तेनदक्षिणकैलासं समायांति साहस्रशः ॥ मत्सारूप्यंधराः स
 र्वपूजितागणपुंगवैः ॥ भोगभाजो वसंत्यत्रथावल्ल्यायुतशिवे ॥ शिवधर्मेऽदेवे शिष्यपुत्राधि
 कारिणः ॥ ब्रह्मक्षत्रविशाः शूद्राः श्रमणाः संकरास्तथा कर्णधर्मवदजायमधिकारी निगद्यते ॥ इष्टध
 र्मिष्यधिकतां ब्रह्मक्षत्रविशाः शिवे ॥ तत्राप्यधिकतो वेदे विद्वानाद्या मखी भवेत् ॥ तत्तदूर्णाश्रमाचा
 रः तत्तर्णेषु नान्यतः ॥ इष्टं सम्यक् प्रवृत्तानां वै कल्प्यरहितं शिवे ॥ कर्मतत्सलति प्रेस्य स्वर्गमात्रफलं
 शिवे ॥ वर्षेष्टादयो धिकर्मात्रन विद्वत्तात्रास्यते ॥ स्वर्गपातांत फलदः पूतधर्मोऽपि पार्वति ॥ सर्वेषामेव
 वपानां भक्तिभाजा मुनेत्रतु ॥ शिवधर्मे धिकारोऽत्र प्रसादादेव मे विवे ॥ संसारसागराद्योराहुत्तारक

८ उद्धारकः॥ शिवधर्मोदुपः श्रेयानुगणापसप्रदायकः॥ जंबूद्वीपस्थकैलासरायेकोयं महेश्वरि॥ मत्सारूप्यप्र
 दोदेविदेवानामपि दुर्लभः॥ देवापि भारते वर्षे प्राप्य भूतलमुत्तमं समस्य चैव मल्लिगं शिवधर्मक
 राभवन्॥ भूतले कर्म कृत्स्नैस्वर्गलिप्संतिमानवाः॥ कर्मभूमिरयं लोकः तत्र भारत उत्तमः॥ तत्र सर्व
 पगातीरे क्षेत्रेषु मुनिदेवाः॥ कृत्स्नैः पूतकर्मणि स्वर्गं पुंजंति पार्वति॥ शिवधर्मप्रसादेन देव
 तिर्यङ् नराभुवि॥ जंबूद्वीपस्थकैलासं समायाति गणार्चितः॥ मम सारूप्यभोजो हिव संतेयुतकल्प
 कः॥ ततश्चुतान् पतयो भवन्ति भुवि भोगिनः॥ अष्टैश्वर्ययुता देवि अष्टमूर्तिरुपावशात्॥ ते तु वासना
 याभूमौ शिवधर्मे वितन्वते॥ देहांते भारते वर्षे मत्सारूप्यमवाप्य च॥ जंबूद्वीपस्थकैलासे भोगभाजो
 वसन्ति ते॥ तेषां न स्वर्गवसतिः भवते पातहायिनी॥ देवी॥ देवदेव महादेव महाकैलासवासिनः॥
 न भवंति कथं सर्वदेवतियानिराभुवि॥ महाकैलासवासाय तव सामिप्यवर्तनं॥ केन धर्मे प्रसादे
 न भविष्यति च तद्दृष्ट्वा सुगोप्यमपि तद्दिशो लुमिष्ठामितत्त्वतः॥ मगोप्यमस्ति मयितं प्रसादेन वर
 स्वमां॥ देवी॥ प्राक्यश्चादुदयास्त शैखरलसंमस्ते विशास्ता तव कंजाक्षासनभक्ष्यमौलिजमाणिक्यमा

लाधरे॥ कंजोद्धतकपोलाजालविलसत्तं धदपीकंधकदारणं भजहरंचेतः सदाशंकरं॥ कटकटस्वादग
 पौरभिषुतांग्रिकेरटिलक्यटभूष्यसत्कटिं भजभूधरदारखेटदांष्ट्रविलसन्मौलिकरं हरं परंतं॥ ॥ इ
 ति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे पञ्चमोऽध्यायः॥ ॥ ईश्वरः॥ सभ्यकूरुष्टं त्रयादेविरहस्यमिदम
 द्रुतं॥ नचोत्तरे सुधासिंसागरोर्मिपरीयते॥ महाकैलासमौलालुनिवासी कोभवप्स्यये॥ यद्गुजन्मसहस्रे
 पुचरस्थावरदेहिषु॥ जरायुजांडजस्वेहउद्भिज्जपुमहेश्वरि॥ जातानामथमर्त्यत्वं तत्र विप्रत्वं मं विवे॥ स
 रव्यावताचविप्रत्वं मयि भक्तिसतः परा॥ तया भक्त्यार्चनं लिंगे अनन्यसुरतुल्यता॥ भस्मरुद्राक्षधारित्य
 रुद्रपंचाक्षराश्रयः॥ शिवक्षेत्रनिवासश्च शिवनामजपः शिवे॥ शिवने वैद्यभुक्तिश्च नित्यशिवकथा
 रतिः॥ एतेन क्रमयोगेन भक्तानामत्र सुंदरि॥ भारतेषु विदेहांते कैलासोदक्षिणोत्तरात्॥ नचात्रोत्तरकै
 लासवासायाधिकतो भवेत्॥ महाकैलासमौलालुनिवासमित्ययां विवे॥ नचात्र चंद्रसूर्याशुप्रवेशो
 तानिलस्य हि॥ कुतो देवमनुष्याणां मुनिनां तपसापि वा॥ नलभ्योयं शिवेशो लोविष्णुब्रह्मादिदुर्लभः॥
 नविष्णुयसाशोक्यः कैलासो धरणीधरः॥ नब्रह्मणस्तपसाशोक्योयं नगउत्तमः॥ नवाज्जिसूर्यवन्निदुव

९

श्वश्वि मरुतो विवे॥ गंधर्वयक्षरक्षासिनागाविद्याधरादय॥ महाकैलासवासार्थं ज्ञासितपञ्चाजितुं॥ नयागको
 टिजपलं नद्रासि तुल्यमेव हि॥ नमहाशनकोट्या चतुर्दशसो नैवलभ्यते॥ नकोटिकया दानैश्च नद्रासो नैवल
 भ्यते॥ गवांकोटिप्रदानैश्च नद्रासो नैवलभ्यते॥ गजाश्वकोटिदानैर्वा नद्रासो नैवलभ्यते॥ पक्षेभ्यो ज्यादि
 संयुक्तैरलदा नैश्चकोटिशः॥ नयागकोटिशो देवि नयमासनकोटिभिः॥ नकोटिमंत्रज्ञाप्ये नराक
 वस्तुमहीधरः॥ नवर्णाश्रमनिष्ठादिधर्मादतिशतैरपि॥ महाकैलासमौलौ तु राक्षते वा स अद्रिजे॥ नंदी
 लोमहस्तादेन निवसंति मृगां उजाः॥ तरवोपि सदा देहणवल्लीद्रुमा अपि॥ विनोदहेतवो मेधाविरूपामे
 गणा अपि॥ पार्वती॥ कैलासमौलिवासोयं विष्णुना ब्रह्मणापि च॥ देवैर्महर्षिभिस्तप्तं ते नलक्ष्म महीधरः॥
 नंदिकेशादिगणपेक्षवसामिध्यवर्तिभिः॥ महाकैलो तु वा सो लक्ष्यः कथं नु ते शतद्विवेदि तु मिच्छामि
 मि वद मे करुणाणीव॥ ईश्वरः॥ नंदिकेशादिभिस्तप्तं यानं ज्ञातमीश्वरि न विलुना ब्रह्मणा वा न देवै
 मुनिभिस्तथा॥ नंदिकेशादिभिस्तप्तं तेन वा सो न सर्वदा॥ त्रिकोटिरुद्रज्ञाप्ये न नंदिकेशेन मप्रदं॥
 तेन लब्धं माहादेवि मल्लिंगस्यैव पञ्जया॥ चंडिशेनात्र वसतिः शृंगिणा च प्रदक्षिणेः॥ पंचासरीकोटिजप

९

द्विरभद्रेण शैलजे दशकोटिनमस्कारैरुद्राद्यस्यातु हंडुका ॥ चपैद्रोमांसदास्तोत्रैः स्तुतं च न्नापमहीध
 रं ॥ ईश्वरः ॥ एवं मे गणपुंगवागिरिव राज्ञातिरहस्याचनैः संप्राप्ता धरणी धरेंद्रमयेतेनैव ते सर्वदा म
 त्सारूप्यं धरवसंतिनियतं मध्ये मभक्तपागणानान्येषां विबुधाद्यगम्यविषयः कैलासपुर्वविधः ॥ ॥
 इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ श्रीदेव्युवाच ॥ विश्वाधिकमाहादेविश्वाधार
 जमासते ॥ विमानवरमास्थाय पूजिता गणपुंगवैः ॥ कएते द्विविधं सारव्यामि तत्कारिणो हरा ज बु
 द्विपथं कैलासं प्रत्यकं तां वदस्व मे ॥ स्कंद उवाच ॥ इत्थं देच्यात हा परोतानालीक्य विमानगात् शिव
 धर्मं परानाहतिषां तद्धर्मकारणं ॥ ईश्वरः ॥ श्रुणु देवि प्रवक्ष्यामि आवंत्योपदिं जाधमः ॥ ब्रह्मचर
 को नित्यं भार्याया जीर्णवस्त्रधृक् ॥ अवंतीपुरमध्यस्थो नित्यं मेकाहभाज्जन् ॥ और्ध्वं देहि कर्मणि
 कारयत्येष पापकृत् ॥ न संध्यावंदितानेन पर्वण्यपि परान्भुक् ॥ न भस्म धृत्वा लज्जते नांगैरुद्रादि
 मालिका ॥ न रुद्रपंचाक्षरभाक् न कृतं लिंगपूजनं ॥ न पंचयज्ञप्रवृत्तं विप्रैः प्रेतयातने ॥ आद्य
 तगोदयं तेन गृहीतं च सहस्रशः ॥ नित्यं साहस्ररुन्मूर्त्तौ भार्यायापेत भोजने ॥ लोकोपहासमभि

१०

त्याहं स्नाति नित्यं नदीजले ॥ स नित्यं सुतकान्नादी देवि पापवरो द्विजः ॥ एवं स्थितेऽस्मा मम न्यंगतो भार्या स
 हायवान् ॥ सार्षपिड्याभोजनं कतुं धनलोभेन शंकरि ॥ मध्यं वनं प्रविष्टो सौंदर्यवत्समाकृतो भवत् ॥ भ
 स्मनोत्पुलितौ तत्र दंपतिधूममादितौ ॥ हवाग्निना तौ मम तू नितौ वैवस्वतांतिव ॥ शिवदत्ते ॥ मा
 चितौ च विमानवरमास्थितौ ॥ दिव्यभोगसमृद्धौ च यातुं कैलासमधमे ॥ देवी ॥ एतादृशीं यं पत्नी
 यान् कथं कैलासमर्हति ॥ विचित्रं ते मां सो देव चरित्रं परमादृतं ॥ ईश्वरः ॥ आज्ञानितोऽप्ययं न मे हेहांते
 तस्मा धार्य भूत् ॥ ममासौ पुलितो गोयं विधातुं व्यापिबर्जितः ॥ किंपुनः सप्तभिर्मन्त्रैः स्मृतिसित
 भस्मना ॥ नित्यं पर्वसु बां देवि किंपुनः कायनाशने ॥ तेन पुण्यप्रभावेन शिवधर्मभामिनी ॥ भ
 स्मांगमात्रतोयातिकैलासं दक्षिणं द्विजः ॥ स भार्यपापनिर्मुक्तो यमेनापि प्रपूजितः ॥ यावत्पु
 षित्वा सौ राजा भवति धार्मिकः ॥ पुनश्च शिवधर्माणि रत्नैः कैलासमेष्यति ॥ तस्यां भगो भ्राज
 ते न्यो वैश्वो वैश्वास हायवान् ॥ पित्रा मात्रापरित्यक्तो उज्जद न्यावसेन्नसौ ॥ पित्रा चाणिचाणि ज्य
 त्नाभेन धनं यत्समुपाजितं ॥ भोगार्थं वश्ववैश्वार्थे हत्वा धनमनाशयत् ॥ तेन विद्रावितः पित्रा

१०

मात्राबंधुजनैरपि॥ भिक्षयित्वा दिवान् दिराचौ पौरग्रहेष यं॥ चोरत्वा धनं धान्यं वा सोरत्नविभूषणं॥
 वैश्वयै प्रददासे वग्रामपालैरलक्षितः॥ कदाचिद्राजसवने अंधं कारयते निशि॥ भित्ता को नृगर्भे
 संकटि सत्रमपाहरत्॥ बावदं तु समुद्युक्तो तस्यै रप्यनुदत्तः॥ तं राजे हर्षयामासुः कटि सच करं शि
 वे॥ बध्ना काराग्रहे राजा वर्षमात्रमपातयत्॥ राजा सप्रार्थितो वैश्वैः वैश्वपुत्रमभू सुचत॥ चित्वा
 कर्णनासिकां च धावमान इतस्ततः॥ वैश्वपाणि निरस्तो सौ नित्यमार्द्रव्रणस्तदा॥ निर्धनोऽप्ययमु
 म्मतो याति सताडितः स्तथा॥ कदाचिद्देववशतो मंदबारे प्रदोषके॥ स्ववस्य वैश्वान्तस्यं तो महाकाले
 श्वराग्रतः॥ घृतत्रिपुंड्ररुद्राक्षां पीनो न्नतपयोधरा॥ समालिलिग बाहुभ्यां सुहृदं गाढं हृज्जनैः॥ स
 ताडितो मस्तके थ वैश्वो मृतिमाप्तवान्॥ नितो तं कुपुंरं दूतैः याम्ये स्ते नार्चितोऽप्यसौ॥ पापयुक्तः समा
 याति कैलासं दक्षिणं शिवे॥ देवि॥ वैश्वो मक्तः कथं वैश्वो कैलासं प्राप्तवान् विभो॥ वैश्वयात्रवि
 मानेन तन्मे वक्तुमिहार्हसि॥ ईश्वरः॥ सवस्य वैश्वो थ वषिकुपतेः सुतो ममारुहो मोः सविध
 प्रदोषे॥ गाढसमालिङ्गनतस्तदंगतस्यालवक्षोजगततिपुंड्रं॥ दधं न्नसौ फाले ले स्ववक्षः तं रज

होप्रणमयोसवैश्वः यस्तंतकालेशिवसंनिधौमूर्तिविभूतिपुंड्रैरपिमंडितांगः समेधतिज्ञानव
 तांवरिषोप्यज्ञानतोवैश्वसुतोयथाय तेनायमप्येतिचपापवर्जितः कैलासमेवेहनविस्मय
 रत्नया कार्यः शिवैवैश्वसुतेसवैश्वोत्रिपुंड्रमहात्म्यमिदं संपुण्यदं ॥ इति श्रीशिवरहस्येदश
 मांशोत्तररभागेभस्मपुंड्रधारणमहिमानामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ देव्युवाच ॥ अस्य कौंभोजते
 कोयं विमानोत्तममाश्रितः ॥ छादयंमंडलं तानो र्यातिरुहैः परिरुतः ॥ तन्नेव दामरश्चेष्टजधै
 दुर्लभशेखरः ॥ शिवधर्मप्रभावं ते श्रोतुं कौतुहलं मम ॥ ईश्वरः ॥ गौडेधनमहातीरेक्षत्रियासौ
 मवर्मकः ॥ नाम्नाधनुर्धरोयातिमृगयायैवनप्रति ॥ पात्रापाणिः शरणां व्यूहैः मृगान्दहतिरु
 न्दृक्कान् ॥ वकांकां कपोतांश्च व्याघ्रभरदारगोमृगान् ॥ एवं तस्य क्रियाक्कालो गतो मांसानि सुंज
 तः ॥ कदाचिद्विपिनं याते तस्मिन्वै सोमवर्मणि ॥ धनुर्वाणकरेहस्तीनियानार्थं समावधौ ॥ मरु
 धः करणी व्यूहैः कलभैरपि सद्यतः ॥ विलयनमहास्वैरस्वपुष्करजलैः करि ॥ धर्माश्च किरणैस्तप्तः
 धरणिरेणुहवितः ॥ संस्पृशंपुष्करेणैव कुरेणुकलभास्तदा ॥ स नर्मदाजलासारे स्वागतापमनीन

शत्रु॥ तं तादृशं करिवरंगिरीद्रशिखरोपमं॥ कणतालसुमुद्रुतवायुनोत्प्लुतषट्पदं॥ रुद्राक्षचक्षुषं
 स्थोजघानेकेषुणाकरि॥ क्षत्रियेषुसमाधूतोपधितिर्यनिरीक्षतं॥ द्रुद्रावक्षत्रियंतत्रपुकरेणधृतल
 दा॥ पादेनाक्रम्यतद्रक्षोकरिदेहं द्विधाकरोत्॥ भागंतुं क्षत्रियांगस्यरुद्राक्षद्रुममस्तके॥ त्वपुंक्षुरेणोद्य
 गेनक्षपयामासपादिराद्र॥ सक्त्रालग्नशारेवाग्नःरुद्राक्षस्यतदाशिवे॥ रुद्राक्षबीजसंस्पृशतिहं
 गस्यापसद्रुतिं॥ विमानमेधगोयातिक्षत्रियोयंमहेश्वरि॥ संकरोन्योप्ययंपापीकेदारशिखराश्र
 यः॥ व्याधोमृगजंमांशेनसंपोष्यस्वकुटुंबके॥ मत्स्यान्जालेनधृत्यायंतद्विकीयांगपेषकः॥ जिव
 त्यंत्यंतद्विस्त्रोयंमलिनोमधुमूलभाक्॥ दारोवृतःसदानावातारयंजनसंधक्॥ जातरेःजीव
 तेनिसंलशुनासीशुनावृतः॥ कदाचिदेषपापीयांन्नावासंतारयंजनं॥ पुन्मतगगास्तोतेननी
 तोनावाविभिन्नया॥ ममारदाशैःसजनैर्गंगाभःप्रपिबंस्तदा॥ अन्योन्यकंठानालिंगेतत्रते
 म्बिरेजनाः॥ तन्मध्यकश्चिदास्तन्योरुद्राक्षस्त्रगलंकृतः॥ श्रुःस्तदालिंगनतोव्याधोयंगंगजे॥
 भसिममृतुस्तत्रकेदारेश्रुद्रव्याधोमहेश्वरि॥ विमानेनसमायातोरुद्राक्षस्पर्शतोविके॥ गंगाभस

स्तपानेन रुद्राक्षस्पर्शनेन च ॥ विमुक्षीम मायातौ धृतपापौ मनोरमे ॥ स्वाहं न्मांसं पिबद्गुं संगच्छन्
 त्यजामपि ॥ पातकेभ्यो विमुच्येतरुद्राक्षस्त्रगलंकृतः ॥ किंपुनः कपपनेदधनुरुद्राक्षिमुत्तमः ॥ समाया
 ति च कैलासं सत्यं मे वचने प्रिये ॥ ईश्वरः ॥ देहांते विद्युत्तं ममाक्षजवरं पापैर्विमुक्तो भवेत् ॥ कैलासे
 गणपुंगवाचितोऽप्यनुरिक्तं कल्पं तदोऽप्यद्रिजे ॥ राजा भूमितले स वेदथ त्रिविद्राक्षि संधारणात्
 को वा वेदतथास्य ज्ञातमहिज्ञानतोऽप्येव मे ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्यद्रव्यामात्रोत्तरभागे रुद्राक्षि
 महिमानाम अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ईश्वरः ॥ आनर्तविषये कश्चित् ब्राह्मणो वेदपारगाः ॥ सुश
 र्मा इति विख्यातो पंचयज्ञे परायणः ॥ स्वाध्यायनिरतो नित्यपशन्नमपि वर्जितः ॥ ब्राह्मणान् तत्र न
 त्रसान् ध्यापयति पावति ॥ वेदांश्च स्मृतिशास्त्रं च तर्कव्याकरणं तथा ॥ मीमांसां सारं च योगो च
 नाटकं च प्रहेलिकां ॥ तस्यासन् बहवः शिष्या नानादृश्य द्विजोत्तमाः ॥ तस्य सार्या गणवती रु
 पयो वनसंयुताः ॥ भर्तृशुश्रूषणरता शिष्याणां पोषणे रता ॥ कश्चित् ब्राह्मणो विख्यातो भूद्रादेवि
 त्पिबलः ॥ त्रिपुत्ररुद्राक्षधरो बहुगुः शिवतत्परः ॥ धनधान्ययुतः भूद्रः पचाक्षरपरायणः ॥ त

त्रधर्मे श्वरागारे प्रातः सायं शिवाय तत्र पंचाक्षरं जपत्येव ध्यायमानो महेश्वरं ॥ एवं नित्यं स्थितस्यास्य
 तत्पुरब्रह्मणस्य च ॥ एककाले भवकालः जगत्सु सौयमं प्रति ॥ यमेन पुजितः भूद्रो द्विजः पार्श्वे निवेश
 तः ॥ तत्रोत्तरे शिवगणेः विमानं सर्वतो ज्वलं ॥ समानीतं तु शूद्राय तदा तत्सु ममोजवं समात्य य
 भीशानि कैलासं दक्षिणं मम ॥ विष्णो जमानो वपुषा रुद्रं दक्षिणं तोषयं ॥ भूद्रः पंचाक्षरं जपत्वा त
 पादं हरिच्युतं ॥ यममाह तदा विप्रः सुशर्मा रव्यः कृताञ्जलिः ॥ सुशर्मा ॥ त्वं धर्मधर्मवेतासि सुद्रः स
 पूजितः कथं ॥ ब्रह्मणं मां परित्यज्य पंचलपरायणं ॥ त्वया संपूजितोऽस्म्यत्र कर्मणां फलभागहं ॥ सुश
 र्मणो वचः श्रुत्वा येमः प्राद्विजो यमः ॥ पंचाक्षरं परभूद्रः कैलासं यातिसत्तमं ॥ पूजितो गणरुद्रे
 श्च कल्पं तत्र वसे द्विज ॥ स भूमौ नृपतिर्भूयात्सर्वभोगसमृद्धिमान् ॥ शिवधर्मप्रतापो यत्वं तु
 स्मृतिपरायणः ॥ स्वर्गलोकं व्रज मुने स्वगाते पतनं व ॥ पुनश्च विप्रजातीयो भूत्वा कर्मण्यथाह
 त ॥ पुनः पुनर्ब्रजमने स्वर्गलोकं सुरवावहं ॥ एवं स्मृतिपराणां तु स्वर्गमात्रफलं द्विज ॥ धर्म
 मेवं विजानामि नात्र कार्या विचारणा ॥ न न्वं कैलासवासाय योग्योऽसि द्विजपुंगव ॥ छुत्वं स्वर्ग

मेवाधश्च पंचाक्षराश्रयः॥ तस्माद्गुणिकैलासमेवनेचिस्मयो भवेत्॥ यमः कोर्वेदे महेश्वरस्य मही
 मापंचाक्षरीजापिनां सर्वाद्याद्रिपविः संदेवजयतां पंचाक्षरः पावनः॥ त्विगच्छाशुमुने प्रलपदमहे
 स्वतथा कर्मिणां त्युक्तो थयमेन विप्रतिलकोत्सृज्यो मानयन्॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये रंशभाष्ये
 नरभागे पंचाक्षरमहिमानानवमोऽध्यायः॥ ॥ ईश्वरः॥ श्रीरुद्राध्यायमहिमाजापिनामभि
 विचितां॥ अथुर्वेदे चतुर्थे तुकांडे पावनउत्तमः॥ शैवमंत्रमहारत्नखनिरेवायमुत्तमः॥ सर्वपापक्ष
 यकरः स्मृतिमात्रेण शंकरि॥ माहापातकपंचानां शुकाद्राणारहलदा॥ प्रायश्चित्तं जपोऽथैव श्रीरुद्रस्यै
 वमेविके॥ ममनाम्नां समूहोयं सर्पमंत्रोत्तमोत्तमः॥ भस्मधारी जपस्यास्य अधिकारी प्रकीर्त्यते॥ आ
 मनंते वकैवल्पाज्वाला अमनंत्यपि॥ अथर्वणोप्यमनंत श्रीरुद्रमहिभाष्ये॥ सर्ववर्णश्रमे
 र्जप्यः शूद्रवज्रो महामनुः॥ जपेन्मूढो मनु रुद्रनरकान्वति सान्वयं॥ उर्ध्वपुंश्चरैर्नैव जप्यो
 रुद्रो महेश्वरि॥ जपेन्दिजापिनरकं प्राप्नुयान्नात्र संशयः॥ शतशतवारं गतां मंत्रां शत रुद्रा
 तीरिताः॥ ये तेषां जपमात्रेण मर्त्यते सर्वपातकैः॥ सर्वायुदायको मंत्रं सर्वरोगहारो मनुः॥ सर्वपा

पप्रशामनोजपेतां सर्वसिद्धिदः॥ ममप्रसादजननो कैलासफलदीपः॥ त्रैलोक्यसंश्रुणु मे पापना
 शानमुत्तमं॥ अस्यैतिहासश्च वणाध्यासद्वयमतिर्भवेत्॥ अविमुक्ते पुरा कश्चित् सुधर्मरव्यो द्विजोत्त
 मः॥ गंगास्नानपरो नित्यं मस्मरुद्राक्षपूषणः॥ रुद्राध्यायपरो नित्यं विश्वेशार्चनतत्परः॥ धनीमान्यो
 वदान्यश्च पंचज्ञपरायणः॥ लिंगार्चनपरो नित्यं विल्वपत्रैर्मनोहरैः॥ कदाचिदेवं वसतः तस्याका
 श्यामाहात्मनः॥ माधेमासि महापुण्ये शिवरात्रिं समागता॥ तस्यां रात्र्यां सत्संभारैः॥ भक्ष्यभोज्यैर्म
 हेश्वरं॥ विश्वेशमर्चितुं यातः पंचामृतधरेस्तदा॥ क्षीरसर्पिर्दधिक्षौद्रनालिकेरांश्च फलाननकेः॥
 जंबिरेक्षु सारैश्च गंधपुष्पाक्षतेरपि॥ शर्कराविल्वपत्रैश्च कमलैरपि॥ धूपैर्दीपैस्तथा विप्रो घोट
 यछंकरालयं॥ तत्रालये लिंगं पूजां कुर्वतां च द्विजन्मनां॥ क्षीयानारोपयामास अन्नपूर्णा लयेपि
 च॥ निमंत्रयदथो विप्रो द्विजानेका दशोत्तरं॥ विश्वेश्वराभिषेकार्थं गोहेमांबरदापनैः॥ सुधर्मणाप्य
 र्थितास्नेके चिद्विप्राधनान्नाया॥ विश्वेश्वराग्रतो देवि जेपुस्ते शतरुद्रियं॥ चतुर्ध्वपि च यामेषु विश्वे
 शस्याभिषेचने॥ सधर्माप्यर्चयामास विश्वेश्वरमकल्मषः॥ शिवरात्र्या सपर्याभिः॥ षोडशैरुपचा

१४

रकैः॥ ततः प्रातः कृतस्नानो धनंगाः प्रहो मुदा॥ विप्रेभ्योरुद्रजापिभ्यः तत्रैकोनैश्चरीश्वरि॥ ममाधिकं
 ददश्वेतिरक्षिणामित्यथ द्विजः॥ सुधर्माप्राप्तं विप्रं मया दृष्टानुदीयते॥ नाधिकां प्रददाम्यद्यगच्छ
 ति एवेति च॥ सुधर्माणो दक्षिणां तानेत्काको धाधयौग्नं॥ सविप्रोऽप्यहसको धंजाप्येन प्रीयतां मि
 वः॥ स एवांते विमानेन शिवार्पणं कृता जपात्॥ समायाति चैकलासं धनेष्टा त्यागतो द्विजः॥ द्विजार्थं
 मविमुक्तोऽपिरुद्रजाप्ययरा द्विजः॥ प्राप्नुते रुद्रपैत्राच्यं घोरवैधनलो मतः॥ तां दक्षिणां द्विजो न्योय
 प्रददौ स सुधर्मकः॥ विप्राय स तदा देवि प्रसदार्थं ममैव सः॥ क्षेत्रे च न्येषु वा शौखे रुद्रजाप्यं धनार्थं
 नः॥ तेषां द्विजाप्यानां किंपुनः शूद्रसात्कृते॥ नरकान्नैव निस्तारः तेषां शूद्रार्थं जापिनां॥ न कुर्वि
 तरुद्रमन्यार्थमीश्वरि॥ न ग्राह्यं नैव जाप्यो यत धनं विप्रैर्णेकं ठगैरपि॥ वरसेव सुरापानं वरं
 गोर्मासभक्षणं॥ वरं तु दानं धनं न रुद्राध्यायजप्यजं॥ विप्राद्वासंकराद्वा पिरुद्रजाप्यार्थं शमीश्व
 रि॥ न ग्राह्यं नैव जाप्यो यमन्यार्थं रुद्रतमः॥ निरुद्रार्थावगाही यो पारीणोऽपि स मूढधीः॥ रुद्राध्या
 पी सर्ववैदेषु निष्ठः॥ रुद्राध्यायी सर्वयज्ञेषु निष्ठः॥ रुद्राध्यायी सर्वयोगेषु निष्ठः॥ रुद्राध्यायी मुक्तपद

१४

हरेवि॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्वाभ्यां शोभनं रत्नागरे रुद्रमहिमायां दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ श्री
 वउवाच॥ शृणुष्व स्नानतो गौरीममनाम्नां च कीर्तनात्॥ वैश्वो वस्यं तु वेद्यानां मोषधं प्रापच
 त्रि॥ हरेवि॥ कथ्यायं वैस्यवयोत्र तव नाम्नां च कीर्तनां॥ कथं चकाराज्ञानेन तन्मे कथयन्करं
 शिवधर्मेश्रवणतो विस्मयो मम जायेते॥ देवः॥ मायापुरीति विख्याता बाहुदातीरसंगता नर
 नारीगणाकीर्णा विपणापणशोभिता॥ नटनर्तकवैश्वानां संघशः परिसंघता॥ ब्राह्मणैश्चात्रियै
 र्वैश्वैः शूद्रैरपि समन्विता॥ धनधान्यसमोपेतानां नाममनिधेविता॥ मुक्तिदा वसुतो नृणां पुण्य
 मायापुरीति वि॥ तस्यां पुर्यां शिवस्थानं नाम्नां रुद्रेश्वराभिधं॥ तत्र रुद्रसरोनामतीर्थमस्त्वैकमुत्तमं॥
 ततो यस्तानमात्रेण नरो रुद्रं दृष्ट्वा च मानवः॥ मार्या पुर्यां महादेवि मायया मुच्यते विके॥ शिवस्त
 नमवाप्नोति शिवेन सह मोदते॥ तस्यां पुर्यां भूकश्चिदैश्वर्यो वैश्यावरांकरा॥ नाम्ना वद्वांगश
 नामभिषकमुणिनिष्ठितः॥ मालिकांतिलकंचुलेत्यं पयंचलेषणं॥ एवमोषधजालानि संपाद्य
 स्वसुतेः सह॥ वैश्यावीथ्या च हिकाना स्त्रीणालुभुगजिविना॥ सहस्यस्थामगो भूत्वासमाक्रोश

१५

कचिद्वणिक॥ वैश्यः॥ अपिवाताशिवर्णाशिवरांकरमहोषधं॥ मत्तो गृह्णीष्यममलः पानयोषरा
 गाहिवः॥ हे वैश्या गृह्णीतस्त्रिप्रवरांकरमहोषधं॥ पुजंगावरागावोद्यसर्वस्यतेददस्यथा॥ इति तदच
 सासर्वगृह्णीष्यमीश्वरि॥ एवं वदन्मृतो वैश्यः कालेन किल तत्र वै॥ यमेन पूजितः पौर्वे मुक्ते
 म्यागात्तशिवचतु॥ शिवरांकरमाप्तां सप्रधादेनाप्यहर्निश॥ अजानन् वैश्य एवापि किंपुनस्तानि
 वादिनां॥ गौं उरण्यपुराकश्चिद्वाधः श्रीशैलमूर्धनि॥ धनुर्धरः पक्षिजालं निहंति च मृगान् व
 हन्॥ जालेन मस्यांष्टत्वेव भुंक्ते क्रीणानि पापकृत्॥ पुत्रैः सह तदा व्याधः कालेनाथतनुमय॥ पु
 त्रानुद्धेय एव हि ममारोसौ गिरस्तदे॥ प्रहराहतस्त्रिप्रमधुमांसमगाहिवं॥ हररादेञ्चारणेन
 मृतिकाले महेश्वरि विमुक्तपालको व्याधः यमेनापि च पूजितः॥ याति दक्षिणैकैलासं नाममा
 हत्म्यमीदृशं॥ ईश्वरः॥ मृतिकालीनमन्त्रामस्मरणो नाद्यकोटयः॥ प्रयाति नालिकाधोषादिव
 विहंगमः॥ कोवावेदमहेन नाममहिमा सर्वा धनाश्विमातदेहे सुचिरं रमेतच्चरमावश्याचभा
 मासमा॥ कामरातिपदाजभक्तिगरिमावेदांतसीमाशिवे॥ नोमानदं प्रददन् सरमाव्योमाव

१५

काशप्रसादा ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे शिवनाममहिमाया — — — एकादशो
 ध्यायः ॥ ११ ॥ ईश्वरः ॥ चित्रकूटे द्विजः पूर्वसोमशर्मा कृत्यः शिवे ॥ पंचयज्ञपरो नित्यं स्यादध्यानि
 रतस्सदा ॥ काशोगच्छन्त्ययौ तत्र चित्रकूटे श्वरालये ॥ वर्षे पापीदितो विप्रः पाकं चक्रे शिवाग्रतः ॥
 सोमर्द्रपातभक्तायां निशितशिवाग्रतः ॥ मार्गयानेन देवेन मासो भस्त्रापि कार्तिकः ॥ स्वच्छिद्र
 वाससो तेन भोजनार्थं रतो ज्वल ॥ शिवाग्रतो दधनदीपेन ज्वालो ज्वल मंडपं ॥ सुपाज्यालु तम
 न्नं च शिवाग्रे बुभुजे निशि ॥ द्विजोयं तेन पुण्येन व्याजिना त्रागतः प्रियः ॥ इयं व्याधांगनाया
 ले स्वेरिणि जरिणी तथा ॥ पापिष्ठादर्भगचिवसधुमांससुराशना ॥ स्थितेयं नर्मदातीरे बने
 शून्यशिवालये ॥ आगलं सापपोमाध्वीकौ कुटं पललं हृदयं ॥ स्नात्वा विवसनं सायं नर्मदायां
 तदा विवरे ॥ दशभस्मागकान्तं सुरार्चविमोहिता ॥ ननतं शिवलिगाग्रे प्रदोषेयामत्रके ॥ स
 यंकालेन निधनासक्तपापायमाचिता ॥ राजमानामेषा राजहंसी वराजते ॥ शिवाग्रे तु
 प्रदोषे त्रनर्तनाध्याजतो विवरे ॥ किंपुनस्तोत्रवाक्येन नृत्यतां उक्तरता उक्तेः ॥ अयोध्या

१६

पां पुरा कश्चित् इद्रवर्माथवाहजः ॥ स गेरुगासासलिभुवं राज्ञः सेनापते सुतः ॥ इद्रवर्माथुवास्वैरा
 काचिदेषां सुसुंदरी ॥ संकेतोपवने स्थाप्य भद्रे श्वरशिवालय ॥ रमते प्रत्यहं तत्र धनं दत्ता सुभारि
 तः ॥ राज्ञाः सभायां निशिवैतस्यैव वासिनः ॥ यामत्रयं त्रियामायाः समभूजनसंसदि
 राज्ञा विसर्जिताः सर्वे समायाता गृहे प्रति ॥ चंद्रिकायां सगंधी पुष्पा पीजो पदे नवै ॥ संकेतोप
 वनं प्राप वनं प्राप भद्रे श्वरशिवालय ॥ स्रक् चंदनेन पुष्पेण फलानैः शितलैर्जलैः ॥ सावेभ्य
 चिरकालेन निद्राभंगेन मोहिता ॥ इद्रवर्माणमासाद्य कृष्णायदनमोहिता ॥ तदानीं तं चंदनच
 पुष्पं तच्छितलं जलं ॥ प्रत्युषे सा धनुर्मसि पातयुक्ते विरोषतः ॥ लिंगे भद्रे श्वरारव्यो सा पात
 यामास तज्जलं ॥ चंदनं लिंगसौलोत्सक्रोधपातयात्सुमं ॥ प्रसादिता सुदती तदानीं मिद्रव
 र्मणा ॥ बुभुजे कसरान्नं सा फलं तांबूलमुत्तमं ॥ भद्रे श्वराग्रतो देवि धनुर्मसि रणोदये ॥ ते
 न पुष्पादिहायाता लिंगे चंदनदानं ॥ तच्छितलं बुभुष्पाणां प्रदानेन महेश्वरि ॥ विमा
 ने नार्कवर्णनवेभ्यश्च त्रियनहनौ ॥ भोगार्थाज्ञानतो देवि किंपुनर्भक्तिभावतः ॥ ईश्वरः ॥

१६

एवं तवेतानि सदैव धर्मशिवप्रसारं सुगुणं महार्थं ॥ दीपप्रसीदातुं निशितो मन्वरे उर्जे शिव
 प्रेप्रविन्दत्यनांतया लिंगार्चकानां तु सुवर्णीतले जले ॥ स्वकुचं दनैर्बामनसाप्यथान्यतप
 लं मयोक्तं विहितं मये वप्रसार एष काथितो विकेतव ॥ स्वल्पोऽप्यतारतुं सवाप्यवात्स्यात्कृ
 धारः शिवधर्म एषः ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे शिवधर्मप्रभावे द्वादशोऽध्या
 यः ॥ ॥ ईश्वरः ॥ शुणु ध्यान्यामपि कथां शिवधर्मप्रशंसनी ॥ आज्ञातनां गां ददंशं भोः यास्ये सो
 सगुणार्चितः कैलासे हि विदुः शपतां द्युलभ्यकं ॥ पार्वती ॥ को सो वायाति धान्ये प्रभास्व
 रप्रतिमप्रभः ॥ अनेन ते कथं दत्तं गौस्तन्मे व सुप्रभो ॥ स्कंदः ॥ इत्थं गिजया एषः तां मुवाच महा
 मुने ॥ कैलासे गोप्रदस्याद्य आज्ञानेन शुणुषता ॥ देवी ॥ शुणुष प्रपलाशासि प्रदोऽप्युक्तं ज
 गले ॥ सर्वस्वहारी विप्राणां मन्येषां ततस्य का कथा ॥ नित्यं सायां ध्रिकान्दत्वा तक्ष्मैः स्वकुटुंबकं
 सपोषयति धान्यैश्च धनैर्देवियथेष्टया ॥ सककदाचिन्निशिते रंतमसारि शिसं हते ॥ जगाम रा
 जभवनं राजा गांसमुपादरत् ॥ विवत्साधने वस्तत्र तेन कालयता शिवे ॥ जंभारावांशिता गौपाः

१७

ययुर्ववत्ससयेनगाः॥ तत्रैकाजरतीव्यंगानिमीसस्त्रायुबधनासगभांधावमानेनमाश्रिवाधेतिवि
 साजिवा॥ तांजांगलेश्वरद्वारिभातदृष्टालयक्षकाः॥ मांससंयोज्यतांघासेर्च्युधुःश्रुतवराकितां त
 त्योषणेनपुष्पांगीवत्संयोज्यमजीजनत्॥ द्वाारात्रौगतेमह्यंतस्मिन्नपयमुत्तमं॥ प्रातनित्यं
 दोषेषुतंलिङ्गासेचनारमे॥ यावद्गोरोमसंख्यातो राजाचोरापिपादजेः॥ उभावज्ञानतोगांम्य
 ददतुःकिंपुनःशिवे॥ ममाभिषेककरणेकपिलांचान्यवर्णिकां॥ हत्वायितामहेस्वस्यशिवसाराख्यं
 माकुम्भवेत्॥ ज्ञानेनपयसासिन्धुलिङ्गेभिसंगलाबद्धे॥ स्वदरस्तन्यपयासापुनर्भूमौनसिंचति॥
 वनेरंभातुरोदेविफलगुच्छमथाहरत्॥ विप्रपुत्रस्तुवैश्यायैर्दहानिप्रतिवासरं॥ राक्षस्तूपवने
 तत्रसौराष्ट्रचमदेश्वरी॥ पयोलीतीरजातेषुवनेषुकदलीतरो॥ कदाचिद्रामपालेनरुष्टोसोवि
 प्रपुत्रकः॥ गृहीतुंष्टुतस्तस्यधावनुधावनएवस॥ पकतुकदलीगुच्छतत्रसौमश्वरालेये॥ आपात
 पधावमानःग्रामपालैर्विसर्जितः॥ प्रदोषकालेदेवस्यअभिषेकसमाचरत्॥ तेनपुण्यप्रभावेन
 शिवलोकेप्रयाससौ॥ नानिकैलपलंश्रुद्वालोद्यमात्रुतापितः॥ शून्यलिङ्गेननिर्भिरुपायैवात्स

१७

लपार्दिनः॥ तदंबुनाभिबिलं मे श्रन्यलिंगं वने स्थितं॥ तेन पुण्यप्रण्यप्रभावेन शिवधर्मोण्यपार्वति॥ वि
 माने श्रद्धावालाय केलासंयानि पस्य वै॥ ईश्वरः॥ अज्ञानाद्विशंकरेणोपदानादंभाहानादिवदेवाभिषेक
 सेनालिके संबुसुसेकमात्रात्वाल्लोपयंयानि शिवातिकं शिवे॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्रोभात्रोक्तं नरना
 गेशिवधर्मप्रभावा नाम त्रयोदशोऽध्यायः॥ १३॥ ईश्वरः॥ कश्चिद्रूपस्तु केदारवनखंडे स्थितो भवत्
 अजाविपालको नित्यं महीषीणां तथा गवां॥ तृणेषु पुष्पलेष्वेव चारयन् गोपबालकैः॥ क्षीरं दधि घृतं नि
 सं विक्रीणानि सदापणे॥ स तेन जीवते गौरि दधिभांडं समापयन्॥ श्रन्यलिंगं स मिगतं प्रास्करत्न
 स्य पादयो॥ दधिभांडं पातद्भिन्नं तं लिंगं स्यैव मस्तके॥ दध्नाभिषेकं मे वै श्रितस्या भद्रं चि वसन्निधि॥ क
 श्चि त्संकरजातीयः वनेषु मधुशालिषु॥ पीत्वा मानी तो गणैर्मम॥ घृतं धटेन विभंज्य सः कश्चि कुरु
 कुलोद्भवः॥ वने भुक्ता शिवागारे उर्ध्वं उज्जामय घटं॥ कृष्णाम्यानि शिशिवैरजुर्मूषिकैर्वंडिता॥ तद्य
 दस्य घृताक्तस्य प्रापतल्लिंगमस्तके॥ घृताभिषेकस्ते मा भून्निशि पापक्षया वर॥ तेन तस्यापमखिलं
 प्रदग्धतत्र पार्वति॥ लिंगस्य दर्शनं पुण्यं दर्शनास्पर्शनं वरं॥ कृष्णाम्यानि शिशिवे घृतस्नानं मया

१८

परं॥ अथ ललभ्यंतस्यापान्निशि विप्रस्यतस्यैवै॥ कृष्णाम्यां शिवागारे अज्ञानाश्च तसेचनं॥ प्रातरपि
 वसिष्ठं च ययौ विप्रो ह्युतग्रहः॥ कालेन निधनं प्राप्य मम सारूप्यभागभूत॥ इक्षुकां उह्रन इक्षुयं जेण
 तत्सारंगरीत्या स्वधटेतदा॥ धावमानास्त्वलसादः प्रापत छुन्यलिंगके॥ इक्षुसारधदोलिंगे प्रापत
 द्विवयोगतः॥ इक्षुसारासेचने च ताल्लिंगस्याभवच्छिवे॥ माध्यापर्वणि देवेशि तस्य भाग्यवशादुमे॥ तेन पु
 ण्यमसवणिकु प्रपंतै सपद्ममेविवै॥ काचिन्नारीश्रुन्यलिंगे वनमथ्ये भयातुरः॥ वृक्षे रासारमावध्या
 वनखंडे नदीजले॥ दुर्गमे पंकिले मार्गे श्रुन्यलिंगे प्रयातयत्॥ पिपीलिका भयाद्वात्रो भूता भूतत्र
 भाषयत्॥ तया तत्पुण्यमात्रे विमुक्ता सर्वपातकेः॥ घोरतयंती विमानेन समभायाति मंदंतिकं॥ बालोयं वे
 लना सक्तः सिकताभिर्नदीतटे॥ नर्मदायाश्चर्मदायां लिंगं बाणां कितं शिशुः॥ आकारं गोपुरं कृतो म
 मं वन्यपुष्पैर्वन्यफलेस्तत्र तस्थाप्य पूजयत्॥ तेनाभ्येति विमानेन वृषभध्वजसोभिता॥ अष्टेष्टका
 भिर्यः कुर्याच्छिवालये मनुत्तमं॥ गणैर्देवैश्चैतोयातिकैलासं मम पार्वति॥ ईश्वरः॥ यः कुर्याच्छिवध
 र्ममेवमबले ज्ञानादथाज्ञा॥ नतः संपद्यो निखिलं देहे धुतवहः तद्धतथायं तपा॥ भक्तैर्यवभवेत्

१८

मसदधियां पापौघभिन्ने बलं कैलासप्रदपवनित्यं कुतुबैः संसेवनीयो विवेकः ॥ इति श्रीशिवरहस्ये
इनामांशोत्तरभागेशिवधर्मप्रभावे चतुर्दशाध्यायः ॥ १४ ॥ इति श्वर उवाच ॥ श्रुणु देवि पुराणे चरि
वलिंगनिरीक्षणाल् ॥ केचिद्रजंति कैलासगणे द्वैरभिपूजितः ॥ किञ्चिद्विप्रो देवनामीयुवानित्यं म
हो हतः ॥ स्वकुचं दाना निसपाद्यतां बलं धूपवर्तिकाः ॥ पित्रामात्राच कलहं कुर्वन्नित्यं सदां विवेकः ॥ न
ध्यातिनास्वमुक्तं च वेदाश्च स्मृतयोपि च ॥ वैश्यासेनै नमनसानित्याध्याय रतोऽप्यसौ ॥ विस्मृत्या न ध्याप
काले प्रदाषेष्टमिषु च ॥ चतुर्थ्या च चतुर्दश्या सप्तम्यां सनिशामुरेव ॥ सुरेन गत्वा न ध्यायेत्तैर्थरात्र
वधिप्रिये ॥ शूलहस्तेश्वरं स्याग्नेन्दुस्यंतीवारसुंदरी ॥ तदा तद्दत्तयेन शूलेश्वरविलोककः ॥ एतेषु पुण्यकाले
पुअनाध्यायमिषा छिदे ॥ पितरं च चरत्सायै रं सदनुमिच्छया ॥ हृच्छया विष्टहृदयो वैश्यासंगमलालसः
अलसो ध्यायेने प्राप्ते विलासासक्तमानसः ॥ धूपंतदर्थमानीतं संधूपचरिवाग्रतः ॥ नतमांते सवे
श्याये फलं पुष्पं ददात्यसौ ॥ तथा सक्तः सदुर्मधासक्तवर्णाश्मक्रियः ॥ कदाचिन्निश्रिगच्छन्तसश्चिवोत्स
र्वदक्षया ॥ तस्यामासक्तहृदयो पादे दक्षभुजंगमः ॥ पितृगेहे ममारार्यसो यमाया निविप्रकः ॥ विमाने

१९

सद्रूपाकारः साकार इव मन्मथः । दिव्यदेहेन भास्यषमानुबद्धिवधर्मकृतः । प्रहोषेषष्टमीश्चैव सप्तम्यां च
 चतुर्दशी । सोमवारैस्तथा सायं शिवलिंगनिरीक्षणान् । वेद्यासक्तेन चित्तेन शिवदृष्टि विवर्जितः ।
 अज्ञानादर्शिनो मेव किंपुनः ज्ञानिनां प्रिये । तथान्यो वैश्यपुत्रो यंच दीवादीनदमियः । तत्र वंगेश्वरा
 गारे निशि शिष्ये शिवोत्सवे । साम्नाणि बडुलंगद्वेष्या के शसुधूपनं करोमीति विनिश्चित्य निद्र
 यापहतो भवतु । तांबूलं भागवलिनां दलसादृशमुत्तमं । क्रमुकानां पंचपलं सत्कागारे शिवस्पर्शि ।
 जंबीरपंचकंप्रातः तया युक्तो ययौ जवान् । तन्मदपगतं दृष्ट्वा शिवालयविचारकाः । तांबूलविनिवेद्यने
 साम्नाणि धूपयातनुः । जंबीरजरसेने शोशिविच्युः तत्र ते चकः । तद्भागधेयमुदभूतपोषिष्वाणिज
 शिवे । स एव धनधान्येनूवर्धमानो यभूतले । स्ववश्ववेश्यां वैश्यासौरमते महमाहितः । धूपतांबू
 लजंबीरदानेनाज्ञानतो मयि । कालेन निधनं प्राप्य समायाति विमानगः । मधुरायां पुरा भद्रो म
 धुरेश्वरमदिरे । क्रयार्थमर्धद्वयैव धान्यं संस्थाप्य विक्रयं । करोति यणदातृणां हायेन सधनछया । ह
 र्मिसे च तदा प्राप्तेने वै धार्थ शिवाय वै । अचक्षुरत्र त धान्यं शिवे तस्य शिवार्चकाः । विनिवेद्य तदास्त

१९

तिष्ठद्धान्यान्नमीश्वरि॥ एवंस्थितेतेनपृष्टाश्रद्धेपौवंशिबार्चकाःश्रद्धः॥ नदृश्यतेमानहिनंधान्यंममचि
 वाचकाःशिवालयस्थंस्याधीनंभवतांप्रवदंतुमे॥ तेचकाःप्रादुरेवंतंमूषकैःभक्षितंनिशि॥ अजानीमोत्रते
 धान्यंयथेष्टंकरुमाचितं॥ तथ्यंतद्वचनंमान्यंधान्यंमेनेसमूषकैः॥ भक्षितंभिक्षुणादेविमयाप्राप्त
 तदाप्रिये॥ तेनपर्मणश्रद्धेयंधान्यदोयातिममदं॥ ईश्वरः॥ ईशंप्रदोषेशिवलिंगलोकनात्संन्नापि
 जंवीरफलप्रदानात्॥ धान्यप्रदात्यादजविप्रवैश्याःक्रमेणयातांशिवलोकमंघिक॥ ॥ इतिश्रीशिव
 रहस्येदशमोऽंशोऽन्तरभागेशिवधर्मप्रभावोनामपंचदशोऽध्यायः॥ ॥ ईश्वरः॥ विदर्भनगरेदे
 विउमेश्वरेश्वरेशिवालये॥ तौवाग्रीबाह्यणीचरजरुडीतथा॥ वैश्यांगनेयंतत्रैववास्यंवैधव्यतोम
 म॥ उन्नताउन्नतकुचाजारतःकिलहंगत॥ व्याजेनशिवकैकथ्यमातेनुस्ताश्रुपुप्रिये॥ देवि॥ वा
 ल्ययौवनदृष्टांगाजारिष्योविधवाहितः॥ शिवधर्मकचक्रुतमेवदमदेश्वर॥ ईश्वरः॥ तास्तदामदम
 तांग्यपीनोन्नतपयोधरः॥ निज्यंस्नात्वानदीतोयेबंधुशपभयादुमे॥ प्रातर्धटैर्जलंशीतंसमानीयशिव
 लये॥ शिवागारस्थितान्दृष्टान्नारिकेलमधूकान्॥ बिलवांसफलसादींश्चरंभाजवीरजंबुजान्॥

२०

जलैस्तांग्रीष्मकालेपिक्षालयस्ताममालयं॥ अवर्धयंस्तथादृक्षांफलपत्रसुमांकुरैः॥ पटसाधनसामग्री
 मोन्नवीचलुरितुरी॥ शिवायवरजंकार्पासंत्वादातत्रपार्वति॥ ब्राह्मणीरंगवल्यासाशिवस्यांग्रेविकल
 ये॥ पंचवर्णकपिष्टेश्वनानावर्णानुरंजितं॥ पद्मस्वस्तीकपुष्पाणिचकारप्रत्यहंशिवे॥ वैश्यसंमोजन
 पराशिवागारोपलेपिनी॥ रजकीशिवनीर्माल्यवस्त्राणांक्षालनं व्यधात्॥ भोजनार्थसमायांतित्व
 गृहेतात्रियः स्वयं॥ एवंकैकर्ययुक्तास्तानि शिजारेणसंगताः॥ समकालंभक्तैकालः नीतास्तासौरिणां
 तिके॥ विचायशिवधर्मतः पूजितास्तेनतत्रवे॥ प्रयांतिताः विमानेनपश्यधर्मस्यसूक्ष्मतां॥ तत्काराग्र
 बुसेकेनरक्षापुष्टिमथययुः॥ तेनमाल्लिंगपूजार्थंउपयोगोभवच्छिवे॥ यावत्तत्तत्रकुसुमफलबीजारि
 सरव्यया॥ तावत्कल्पायुतंभूयात्कैलासेवासइष्टदः॥ नोन्नवीवस्त्रदानत्प्रेयावत्तत्तुसंख्यया॥ शि
 वलोकमवाप्तेवमुक्तपाणसमागता॥ रंगवल्यादिकरणाब्रह्माण्यश्चवपार्वति॥ यावत्तत्तद्वैकणजसंख्य
 यावासएवम॥ संमार्ज्ज्जोपलेपेनयावत्तद्रजसः कणाः॥ तावत्कैलासेवासाययोग्ययाशिवधर्मतः॥
 तत्रान्योन्ययुवापापीवेश्वार्थंचंदनं पिबन्॥ शूलेश्वरालयेकाश्यांगंधधर्षणजांशिल॥ लक्ष्माह

२०

स्वासवेश्यार्थं स्वांगलेपनहेतवे॥ श्रीखंडे पाद्यचंद्रकेसरकुडलेः॥ संयोज्य धर्षयत्येव तत्र देवाय सो
 पिटः॥ प्रददाति सजं बीरमात्रमुल्लूखचंद्रनं॥ त्रिवाचं काते ग्रीष्मे वैलिंगलेपनमादधुः॥ तेन पु
 ण्यप्रभावेन सचेटी पदुरागतः॥ कश्चिद्रांडीरकपुरे व्याघ्रेश्वर त्रिवालये॥ बालकं स्वस्य गोवत्सप
 षणार्थं तदंबिके॥ अजाविपालनार्थाय नित्यं गत्वा त्रिवालये॥ तृणखंडनिकापाणिः त्रिवांगण
 मन्त्रीकरत्॥ त्रिवांगणास्तृतापारद एका सप्तवान्॥ तृणानि तत्र शूद्रोयं प्राकारे गोपुराग्नजान्॥ त
 णगुल्मलतावृक्षान् सोन्मूलान्यातयसौ॥ अजाविपत्सपालं॥ र्थं न त्रिवागाररक्षणे॥ मतिः सस्याभव
 द्गौरितेनायं त्रिवधर्मभाके॥ समायास्यति कैलासं पूज्यमानो गणेश्वरे॥ लिंगमालोक्य धूम्रमे
 द्वे त्रिवस्य तु॥ बीजयामास स्वस्वांगलालं तं तेन पार्वति॥ तद्वातपोतस्तत्र भून्मम लिंगे सणार्थकं॥ तेन पु
 ण्येन विप्रो सावागे तो भद्रकर्मवकुर्वतां मम॥ ईश्वरः॥ एवं स्त्रियः स्ताः सुविमानमध्यगाय वापि स
 च्छंदनपेषणोदुमे॥ अजाविपालोपि च लिंगबीजकः सञ्चामुरासक्तकरः संपूज्यभाक्॥ ॥ इति श्री
 शिवरहस्ये द्वादशमात्रोत्तरभागे त्रिवधर्मप्रभावो नाम षोडशोऽध्यायः॥ १६॥ ईश्वरः॥ अथापरांश

एतद्विवेकथां पापप्रणाशनीं॥ मालवेषु पुरा कश्चित् व्याधस्ताधु विनिर्दिष्टः॥ मद्यं मांसं च लघु न रवाहं नि
 त्यं श्वभिरुत॥ वने सरस्तटे वृक्षपत्रमध्ये मनीरमे॥ मृगपक्षिसमूहे वा द्विल्लिकागणसेविते॥ तस्मि
 न् वने निवसतिसदारः ससुतैश्चतः॥ जालेन पक्षिजालानि मत्स्यानि प्रबन्धये॥ शिवागारे तत्र शिवे
 विवसन्मांसभोजनः॥ मत्स्यमांसपक्षिपलिंगाग्नेभोजयन्ति शिवे॥ एवं भस्माकृततनुः स्वकटी तदजप
 टं समाससारसिरशि शिवलिंगस्य तं पटे॥ वितामदा तस्तेन पापमुक्तः शिवं ययौ॥ कश्चिच्छूद्रकुले
 मन्त्रचटीवीटीमुरवांबुजः॥ अन्यलिंगस्य शिरसि सपाणं छत्रमादधत्॥ ग्रीष्मे तच्छाययां न स बु
 द्धजे क्षुल्लपाकुलः॥ तदन्नं तत्र लिंगाग्ने तं नैवोद्योपमं भवत्॥ स एवात्रागतो देविच्छूद्रो मविमो
 जगः॥ कश्चिद्दिशो वेदधनः दारिद्र्येन जीवति॥ तंडुलं तत्र संपाद्य श्रावं किंचित् दां विवे॥ सोमवारे
 निशितदा प्रदोषं शिवसंनिधौ॥ बुभुजद्वयं यापूज्य बिल्वेस्तल्लिङ्गमस्तवं॥ तेन पुण्यप्रसादेन शिवघ
 मोत्तरणच॥ विमानमध्ये गोभानि पश्यन्तं कलेसंणे॥ कदाचिदविमुक्ते त्रविश्वशास्यत्वे तदा॥ वेद
 रामादिजवरो धनी गोरसतः शिवं॥ संसेचयति पुण्यात्मा तत्सकानां गतान् च गौ॥ वनमध्यं प्रविष्टा सा

न ज्ञाता गोपकेन सा। सायमन्यः तदा गावो ह वै कंगं तदा कुलाः॥ गोपं नि र्भयामास गांसमानयमे
ति के॥ सस्थामिना च कुधन समाहृतः स गोप॥ चैत्रकलचतुहं श्यानि शिखे च परिभ्रमात्॥ क्षेत्रप्रद
क्षिणा जाता शिवलिङ्गात्मकस्य च॥ निराहरस्य गापस्य सारस्य पशोस्तथा॥ प्रदक्षिणा दिव्या जने तावु
भौ गोपगौः शिवे॥ कालेन निधनं यातौ ययतु शिवांति बं॥ अज्ञानात्तत्र गौपो प्रादक्षिण्येन पार्वति॥
शिववुलिङ्गात्मकस्येव प्रादक्षिण्येन मोचितौ॥ कश्चिद्दासीत्पुतो मे श्रीश्र्यं बके गौतमी तटे॥ शिवोत्सव
तदा गौरिना नादेश्य नरांगनाः॥ समागतां तदा तत्र सिद्धसंस्थे बृहस्पतौ॥ चोरयामास तत्र स
जनानां धनधान्यकं॥ गोदावर्या तदा श्रुद्रास्तात्वाभस्मत्रिपुंड्रधत्तु॥ तत्स्नानधत्त पात्रोयं त्र्यंबके
श्वरं दर्शनात्॥ सद्यो विगतपापो यं प्रयांते सद्गुमे विवे॥ कश्चित्संकरे जातीयः श्रीशैले रास्यकान
ने॥ पुष्पपुष्पं च नोति स्म मल्लिका मालती भव॥ वैश्यायै दातुं कामोयं कदाचिह्नपालकः॥ प्रसुपे
मं तदा दृष्ट्वा स ह्ममार्गागतं नरं॥ दृष्ट्वा बध्वा रज्जुनातं पादगलमयोजयत्॥ तं च याचंलान्नादि
दयया तेन मोचितः॥ तत्र पुष्पोपहारार्थं वैश्यार्थं हृष्टयेधितः॥ तदनसेचनं ग्रीष्मे कुंभाहृतज

शिवे ॥ अकेराद्वनपालेनतण्ण्यवनसेचनात् ॥ तत्र पुण्यांकुरैः पूर्णवनकुसुममंडितं ॥ निविडपलपुष्पैः
 धैः श्रीशैलेनार्चसाधनं ॥ सतदातत्रकालेनमृतः शिवपुरगतः ॥ शिवे स संकरोयाति विमाननाकरं
 चिष्म ॥ एवं सा शिवधर्मणा शिवपुण्यवनावनात् ॥ प्रयाति ममलाकसतेन पुण्येन पार्वति ॥ ईश्वरः ॥ ए
 वं पुण्यवनावनेन गिरिजस्यासंकरः शकरः ॥ प्रायोते धकटीतटोद्देतमदं इत्यादितानात्मिकं ॥ प्रदक्षि
 ण्य वनो न गोपगविवचस्ते हो मया दर्शितो गोदायां लुतिशं करेक्षणफलं चोरस्य पापो दिसतिः ॥ प्रो
 त्तो शिवधर्मसारपदवीं साधो च माध्वोरसा ॥ स्वादी श्रोतृगणस्य चेतसि सदा मोदप्रदा पार्वति ॥
 कल्पानल्पसुगम्यवासमहिताः कैलासवासोतराः ॥ शिवधर्मसेधुरवसते शंकराः सर्वदा ॥ इति
 श्रीशिवरहस्यदशमोत्तरभागे शिवधर्ममहिमानासप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ईश्वरः ॥ अणुपद्म
 छदाकारलोचने स्वच्छमानसे ॥ गोकर्णे पुल्लसीकाचितपतीनां धेनसंयुता ॥ वामदवादिमुनयः
 कदाचिद्देवयोगतः ॥ माहाबलेशां गोकर्णे शिवरात्र्यां बिलो वितुं ॥ प्रययुस्तत्र ते मार्गे जानाजन
 समं न्वितौ ॥ ब्रह्मसत्रवित्राः शूद्रः शंकरावणिजलदा ॥ निर्दिष्टान् तथोक्तान् नानाभिरितस्त

दान् विलम्बसुबहुं न देशान्तरागच्छमदां विवे॥ पुल्कसेन तदांघेन पुल्कस्यपि समागताः॥ याचमाना
 जलान्नादिपांथोश्च पथिसंगतान्॥ तैर्दत्तं जलामन्नं च भक्तायातौ च पुल्कसौ॥ शिवरात्र्या तदा
 रात्रौ सर्वे संपूजने रतः॥ वामदेवादीमुनयो नरानार्यो महेश्वरा गोकुणेशां बिल्वदलैः समुद्रस्नान
 तत्परः॥ तत्रैतावापणस्थो च स्नानं धर्मप्रणान्॥ कृत्वा सायं पुल्कसौ तो आपणस्थां वणिग्वरा
 त्॥ याचमानौ जलान्न च शिवरात्र्यां न ते ददुः॥ कश्चित् तद्भुटके पुल्कसां धस्य पातयन्॥ त्रिदलान्य
 थ बिल्वानि पातय पुल्कसौ जलौ॥ परामृश्यां न्य करतो पुल्कसौ थ सभार्यया॥ पातयामास निवृट्
 स्थितलिंगस्य मूर्धनि॥ ततः प्राताः कृणादीनि दत्तानि पथिपांथिकैः॥ भुक्ता तत्रैव गोकुणाज्जग्म
 तुर्मृतुः पथि॥ तावागतौ विमानेन बिल्वपत्रार्चकौ मम॥ गोकुणेशिवरात्र्यां तो महापुण्यमवा
 यतु॥ स्वरिणी जारिणी वैश्या बंधुनां धनहारिणी॥ अरदृशां स्थिता देवी मरिणी स्वपतिं निशि
 संगतान्येन वैश्या न यौवनेन च संयुता॥ तं च वृद्धं परिज्ञाय तस्य मृद्धिरीलानि शि॥ न्यपा
 तयन्ममारासो तद्धनं साप्यपाहारत॥ तदानीं ग्राममासाद्य भ्रष्ट्रेण न्येन संगता॥ अदिचंडीतया

२३

नित्यं कलहं सा चकार वै ॥ रचास्मिन्परां सुरवे वीक्ष्य स्वयं तिः वैश्वयायुतं ॥ मारणौषधदानेन तं वैश्यां साप्यमा
 रयत् ॥ नीता वैवस्वतपुरं सायमेनाथपूजिता ॥ यमस्तदा हपुरतः चित्रगुप्तं कृतांजलिं ॥ यमः ॥ वैश्वया
 किं कृतं भूमौ पुण्यं पापमेव वा ॥ वदेति तस्य वचसा तत्र गुप्त उवाच तं ॥ चित्रगुप्ताः ॥ जरिण्यपि च वैश्वेयं निरसा
 बंधुभिर्यम ॥ वैश्वेन संगतान्येन तं हत्वा शूद्रसंगता ॥ शूद्रौषधप्रदानेन मृतेयं त्वपुरंगता ॥ अनया वैश्वह
 ननेया शिलानत्रयातिता ॥ तां शिलां मगं मध्यस्थामादधुते शिवालये ॥ देवेश्वरस्य प्राकारे जीर्णो धारेण्य
 पातया ॥ तच्छिलां स्पर्श कर्त्रीयं कैलासं यातु सांप्रतं ॥ एतस्मिन्नंतरे तत्र विमानं मद्रुणे रितं ॥ तामारोप्य
 समायातं कैलासं दक्षिणं मम ॥ कश्चिदधर्मेश्वरागारप्रकारं छायाविष्टः ॥ स गच्छ पतिदुर्मधाः तां च त
 थसुरांबुजः ॥ अवाशिष्टं करे चूर्णं लपयामास संधिषु ॥ प्राकारस्थे एकसंधौ गच्छन्नपण्यागनाग्रहं
 ईश्वरः ॥ सुधाप्रदो यं विवर्द्धतु मे मया श्रुमस्तोरुसुधां संधिषु विल्वान्च कौपुल्लसदंपती शिवैवैवैव
 शिलादापनतो विमानगाः ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे शिवधर्मप्रभावो नाम पञ्चमोऽध्यायः ॥
 विश्वोऽध्यायः ॥ ॥ ईश्वरः ॥ पुनरन्यां कथां धन्यामान्यां शृणु गिरिंद्रजे शिवधर्मप्रबोधार्थं सर्वेषां वि

२३

स्मयावहो॥ आर्यावर्तेविधेष्टेकौशिक्याश्चतटोशिवे॥ हरिकेशश्चाध्यान्वर्थे शिलानयनहेतवे॥ रा
 तं च शकटं यातं हयारिगणसंकुलं॥ तन्मध्ये निश्चितं तस्थे शकटीनां समूहकेः॥ महिषः॥ तेषु चैवेको
 लृणार्थं धावते तदा॥ तत्र शालिवनं स्फीतमचरत् चारुणोदये॥ कृषीवलः स्तदोत्थाय महिषं स्वगृहं क
 णे॥ बबन्ध रज्जुनाससं सगृहार्गलमातनात्॥ प्रातस्तस्मात् शकटीवाहा अदृष्ट्वा महिषं स्वकं॥ ग्यामपालां मि
 क्रगत्वा प्रादुर्लभ महिषं समयोजयन्॥ किञ्चित् दुरं ब्रजस्वति शकटीवाहमब्रवीत्॥ यावन्मदृश्वते ते
 वे महिषः शकटो हकः॥ तावत्वेनिकटस्तोयं नीसेतां महिषो लघु॥ इत्थंतौ सविदं कत्वा शकटीवाह
 पालकौ॥ बध्नातं छकटीयंत्रे मार्गे वैधटिकाहये॥ प्रातदृष्ट्वा तु महिषं गृहे बध्नात् कृषीवलः॥ हरिकेशश्च
 यस्यार्थे अश्रयं त्रपुरावह॥ अलंकितमथोदृष्ट्वा भियात् शकटीवहे॥ प्रादुराग्रेन्यंतदा मुक्ताभ्यां च स्वम
 हिषं ददौ॥ तावुभावागतौ शूद्रो विमानेन शिवालयां॥ हरिकेशश्च यार्थयि शिलावहनजश्रमं॥ कृशाधा
 तविभिन्नाद्रिं त्रुणं तं महिषादिनां पावत्सरव्यं शालिलृणं तावत्तदायं न संख्यया॥ शिवलोकोस्य वैष्ण
 वितथान्यमहिषस्य च॥ ओहमानस्य पदजसंख्यया मार्गमध्यमे॥ तावद्यो महिषस्यामी समाया

२४

स्यस्यधोसितः॥केलासंदक्षिणेदेविशिवधर्मोममेदृशः॥ननर्तधर्मेरिष्टायेकेलासेवसतेनरः॥वटवः
 वटवःकेचिलीलार्थकाण्यंचवे॥सोमेशकदलीपंडेबाहदातीरजेविवे॥तेकदौपटमावध्यततीरे
 काण्यंचके॥वंशहस्ताःसमारुह्यलीलार्थमरुणोदेयं॥आप्रांतःकदलीपंडेसंभुज्जलवजिते॥
 सोमेशकदलीपंडेतेनसिक्तमभ्रछिबे॥पत्रपुष्पफलैःपूर्णंरसाक्तंभवन्नमहत॥तैःफलैरभ्यषिक्ता
 वटवःसमायास्यन्तिमसदं॥हलयावापिशिवधर्मप्रकुर्वते॥शिवलोकोहिनियतंनान्यथाधर्मकोटि
 भिः॥कश्चिद्राज्ञःस्तथास्थानंकुर्तुमंष्टपउत्तमे॥आडीश्वरेशिवागारेमार्गेयातस्यशकरी॥तत्रात्र
 र्वनूग्रामणयःसुधालेपनलेखनं॥पंचवर्णजचित्रैश्चरंभातोरणमंडीतं॥रातोधनंशिवस्वार्थे
 क्षणविश्रांतिदायकं॥तेनधर्मेणराजासौतथाग्रामणयोपिच॥शिवागारेसुधालेपचित्रलेख
 नतोमम॥केलासंदक्षिणयातिविमानस्थानंदोज्ज्वलः॥इश्वरः॥पीयूषहीधितिधरालयवेश्मयं
 त्रसकृष्माणकदयारिसुधासदानैः॥सोमेश्वरस्यकदलीपरिसेचनेनकाष्टोर्ध्वयत्रपरिस्वीलक
 वा॥लकास्तेभ्रपागमार्थशिवमंष्टपचित्रकर्मशोभायमानममसद्गनिवासिनस्ते॥॥इतिश्रीशि

२४

वरहस्येदृशमांशोत्तरभागे शिवधर्मप्रभावे एकोनविंशोऽध्यायः॥ ॥ ईश्वरः॥ कश्चि
 पुष्करमध्ये स्थो विप्रो वेदशिराद्वयः॥ गगर्गोत्रोद्भवो देविर्ब्रह्मो च समो परः॥ पुष्करेषु तदास्थ
 तुं कृतिका योर्णिमोजुके॥ गतो शिष्येः परिवृतो मार्गं वनेतरा॥ ताडपत्रं विलुलितं दृष्ट्वा स ब्रवि
 वज्रितं॥ अलेखमथ दृष्ट्वा सो विचिन्नातिस्मसिष्यकै॥ तदालेख्यं ताडपत्रं संगृह्णाय दिजो नमः
 विसर्जितं वनेतत्र सूत्रप्रोक्तं तं दाकरोत्॥ पुष्करेषु त्रयेष्वेव सत्सौ संतर्प्यै पितृभ्यः॥ विल्वेषु पुष्प
 रजांभोभिः समभ्यर्च्य महेश्वर॥ पुष्करेण प्रतुष्टावतत्र मासमुवाससः॥ तस्मिन् ताडपत्रे तु लि
 तिरवदृशमांशकं॥ शिवे शिवरहस्यं च पावनं विप्रसत्तमः॥ तेन पुण्येन विप्रो सावायाति मम सन्नि
 धिं॥ विमानेर्बवर्णेनं भ्राजमानः स शिष्यकः॥ विप्रस्य फस्य चित्पूर्वं ताडपत्रं वनेतरा न तु दुलं
 गृहीत्वा यंचोरो लेखं स सूत्रकं॥ तत्सुत्रं कटिसूत्रार्थमवगृहीतव्यं स र्जयत्॥ यावदक्षरं संख्या
 तः शिवशास्त्रं विलेखनात्॥ शिवलोके स निवसत् चोरो विप्रस्य शिष्यकः॥ शिवे शिवपुराणानां
 लेखेन न शिवययुः॥ कलालः शिवमग्नार्थं शिवलिंगस्य सेवनात्॥ शिवाभिषेके मृकुमुंदरावे

२५

कंददाशिबे॥ शिवार्चककरेदेविगौडेरास्यशिवालयेतेपुण्यप्रभावेनकौलालीयातिमसदं॥ म
कुं सदानाल्लिंगस्थधातुयात्रेपुकिंपुनःगुडभक्ष्यकरः॥ कश्चिदापणस्थोद्विजाधमः तदातत्
चारयित्वातूबालकश्चित्तुभक्ष्यकं॥ गुडमाषकृतं तैलपकंपत्रकशुक्रास्त्रिः शिवालयेधावमानः
नाप्यानुद्रुतः यथा॥ शिवालयेशिबदस्याशिवार्चककरेदहौ॥ अपणीमांसमायातिभक्ष्यचोर्यक
तंमया॥ शिवेनिवेदितमितितत्तुहिममाग्नतः॥ तवार्धसंप्रदास्यामिभक्ष्येर्धभक्ष्याम्यहं॥ इत्यं
जार्भकेनोक्तंश्रुत्वागौडेश्वरार्चकः॥ तं तथेसनुमान्याहतमापणपतिद्विजं॥ शिवार्चकः॥ नानेनभ
क्ष्यचोर्येतेकतमापणसंस्थितं॥ शिवेनैवद्यमेतन्मांयाचनेकाचदाकै॥ गुडमाषापकार्थगृही
त्वाबालकोययौ॥ आपणीबालकश्चिवतदागौडेश्वरार्चकः॥ त्रयोपिसमभागस्युः शिवेनैवेद्यवा
क्यतः॥ शिवलोकंप्राप्तुवंस्तेनपुण्येपार्वति॥ किंपुनगुडमाषाक्तभक्ष्यमोज्यप्रदायिनां॥ अलकान
गरेवश्चिद्विजः पांथांभमातुरः॥ अलकेनाशिवगारेभीष्मैमाध्यंदिनेतथा॥ तुंउल्लासकसंपा
ज्यंदत्तंकेनचिदिश्वरि॥ पाकंकतुंशिवागारेमंदपेद्विजसत्तमः॥ स्नात्वावासौचलेनैवगामपेनोप

२५

लिप्यगां॥ शिवागारे मध्यगतः पादं कर्तुमथारे मंदपद्विजसत्तमः॥ थारभूत॥ सचान्तं बुभुजे तत्र शिवा
गारे स्वभार्यया॥ तेन संमाजनालेपपुण्येनाथातिमसदं॥ कुंदेश्वराग्रतस्तीर्थशिवस्याभूत्पुरातनं
पंकिलं तदभूदेवित्साश्चैव गृहबंधनैः॥ उद्याटय मृत्तिकां भित्तिं बंधद्विजसत्तमः॥ शिवतिर्थं च निष्प
कमभूद्वर्षाबुधपूरितं॥ समीचीनमभूत्तीर्थं शंभोरग्रे स्थितं शिवे॥ तेन पुण्यप्रभावेन शिवतीर्थे धि
तैः फलैः॥ शिवलोकमवाप्य तं कैलासे दक्षिणे वसेत्॥ कस्मिंश्चिच्छंकरागारे शिवे धान्यावनाय
च॥ अवद न्यरवनद्रौ गिधान्यं तस्मिन् प्रपश्यन्॥ भूद्रव्यो मासमात्रात् गृहीत्वा धान्यमुत्तमं स्वगृहं
प्रययौ तत्र तद्वर्षाबुधपूरितं॥ अवदः कृपउदभूत्तत्र देव्युबुधपूरितः॥ शिवागारे कृपवरनः भूद्रो य
धान्यपूरणात्॥ तेन पुण्यप्रभावेन शिवलोकं ब्रजेत्यसौ॥ ईश्वरः॥ एवं ते शिवधर्मसूक्ष्मजगतिः
प्रोक्ता हि पापात्मनां पापान्मुक्तिरथा भवेत्॥ गिरिसुते भक्ष्यप्रदानाच्छिवे॥ मृतुभस्य च दानतः शिवम
हतीर्थस्य पंको हते॥ धान्यार्थावटकूपजः पदजकस्याभूत्तदा वासतः कैलासाचलमौलिवासज
सुरयं प्राप्नुवंति ध्रुवं॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दत्तामंत्रोत्तरे शिवधर्मकथने विंशोऽध्यायः॥ २०॥ ईश्वरः॥

२६

केचित्ताव्रजं नृमार्गे गंधमादनपर्वते ॥ रामेश्वराभिषेकार्थं वहंतो मांगजपथः ॥ कार्पाटिकाः स
 दयंतः स्वाद्यो धंतत्र पार्वति तेषां शिवाभिषेकार्थं व्रजांतां पापकर्मकल ॥ श्रद्धः चौर्याय गच्छन्मशि
 वायात्रापरेर्जनैः ॥ नरनारीगणैर्देवि चालुवर्णैर्विशेषतः ॥ धनानि पश्यन्ना छेद्रेषु रंतुकामः
 स पादजः ॥ तैः सह प्रविशंसेव शिवमालोक्य पापघ्नीः ॥ स स्तोत्रं नुष्ठादितीर्थैर्ब्रह्मजो धविना
 न् ॥ मासमात्रं च तत्रैरुवाचोच्छान्नभाजनः ॥ भस्मरुद्राक्षैर्कृत्वा साधु कृपरिनिहितः
 तैः सह प्राक् मन्मार्गे कस्यचि धनमारुत ॥ तद्गमपालं निरुद्धं प्रोपयवध्यते धनं ॥ गृहीत्वा
 नियुयैर्मागे तेन छिन्नकराधिक ॥ पादेनान्येन सर्पेण अरुणाचलमासदत् ॥ तत्रैवं वस्य
 तस्तस्य हीपोत्सवविलोककः ॥ समायाता विश्राः श्रद्धावात्सणाविधवांगनः ॥ प्रसर्पेयाचमानो
 सो जलान्तं लेभ्य एव सः ॥ तेषां मपाहरदृश्यं तैर्देवतां मुष्टिजानुभिः ॥ क्रमात्सर्पेनायातो
 दांत्सवविलोककैः ॥ पुंडरीकपुरे तत्र देवतां उवपडितं ॥ देविं च दृष्ट्वा श्रद्धः तत्रोदन्नमपाहर
 त् ॥ श्रद्धसार्थस्य विवदं शुनानीतमथोदनं ॥ तस्मान्निवारितः क्षेत्राकालहस्तीपुरीगतः ॥ सु

२६

वर्णमुरवरीतीरेस्नास्यंतं अवलागणं॥ विलोक्य भूषणं तत्र कस्याभित्सुमुपाहरत्॥ शिवरासु
सवालोकसमागतजनात्मजं॥ बालं तत्र क्रीडमानं तं हत्वा तगलस्थितं॥ कंठाभरणमात्र
ध्यस्वकटीपटकरवडके॥ दृष्टो बालं विचिन्वद्भिः बाधवैः पंगुपादजः॥ तदभ्यर्णावटे बालं वि
चिन्वन्निर्विस्मयतं॥ तं कंठाभरणोद्दिनं दूरीकृत्य तत्कटीपटं॥ शृङ्खलां ह्यमालोक्य रुदन्तः तत्पुत्रा
धिपं॥ सनासाधाथ शृङ्गेण तत्कंठाभरणमसह॥ उच्चक्रुचुस्तत्र भद्रापालभाकल्पहारकः॥ तद्धृत्वा
तच्च शृङ्गः शूलमारोपयतदा॥ कालहस्तीपुरांतं च सुवर्णमखरीतटे॥ तच्छीतवायुः स्पृशन्
तत्रैव मरणं गतः॥ शूलं श्रोतः सपापोपीशिवस्त्वेविलोकनात्॥ अरुणाद्रोपुंडुरीके धनुष्को
ट्याल्लुवाहमे॥ काहस्यांचमरणां मुक्तो धोयातिसप्रमे॥ क्रयार्थं वनकटैश्च शृङ्गेरन्यैश्च संगतः
रघुनित्रैः॥ पिठकैः कुंभैः कूपैर्यत्रैजलोघृतैः॥ आकारोत्तबिल्वमंदारपद्मौसलउशीरकैः॥ कपिल
स्थामलकद्रुक्षारभांगफलान्नासांध्रिकैः॥ नारिकेलमधुकानापूगनागीदलावनं॥ मल्लिका
मालतीजाजीवल्लिभिश्च विराजीतं॥ निरस्कुलिवनस्यैव कटकैः सव्यधादुमं॥ तत्रायास्यवयव

२७

क

२७

पदः पुष्पाहारणहेतवे। तस्य पुण्यजाले नैव्यो विस्मौ क्रीणाति धनादिभिः॥ शिवागारे राजगेहे पुष्पा-
 हारैरनैकशः॥ तद्यनैरुपजीव्याश्च पोषयत्येव नित्यशः॥ त्रया र्थपुष्पवृक्षाणां बिल्वानां च व-
 नावनात्॥ प्रदेशेषु शिवागारे शिवरात्र्यां शिवालये॥ बिल्वच्छदानि विद्विष्यत्सपणग्रहणे छया॥
 शिवरात्र्यां शिवद्वारि निद्रौ सौ छदापणं॥ बिल्वानां सकरोति शैले नयाति विमानगः॥ ईश्व-
 रः॥ बिल्वच्छदक्रयण कच्छि वसयति श्रद्धापिपांथ धनहृच्छिवसात्रयैव शूलप्रहाररुजमात्र-
 तनुः व्येपाये प्रापैश्वरं पदसु मे सदयस्य मे द्य॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमोऽंशोत्तरभागे शिव-
 धर्मप्रभावे एकविंशोऽध्यायः॥ २१॥ ईश्वरः॥ अपर्णे श्रुणु धर्ममे शिवारव्यं परमाद्भुतं यच्छ्रुत्वा मु-
 नयो गौरि विस्मयं नित्यमरा अपि॥ कश्चिन्मिता व्यावणिग्वयोः च द्रं श्रीखंडकां॥ विक्त्रे तु मायया तत्र-
 नगर्यामापणे पुच॥ तत्राग्नीवाधाभीत्याये आषाढे मासितवै॥ एकाम्नेश्वरधाम्ने वछापयाम-
 स पार्वति अपर्णे च धर्मा धाय मिशि शिवाग्रतः॥ तदानीं तत्र दीपावती किमूषिकाहता॥ गर्भगेहा-
 मलः शंभो कवाटार्गलदापिते॥ कर्पूरखंडज्वालाभिः सोज्ज्वलं सप्रशंकं॥ आरातिव्यमभूच्छं

सोः आशानाद्विजः प्रिये ॥ प्रातदृष्ट्वा हा ह तो हं चंद्रदाहा छि वालये ॥ केचिदाहं च वाणिजं त्रिषा
 ये सप्यो ज्यलं ॥ तद्युत्वादः स्वचक्षसा शिवयित्वा ब्रवीद्विष्णु ॥ तेन श्रीखंडपंडोऽथ ज्वालादि पितमं द
 पं ॥ शिवस्य तत्कृतं तेन त्यागतो वभ्रसः ॥ कापसि सत्रमाधाय धोणिभिः समुपागतः ॥ मार्गसाहस्य
 देवेशे ज्वालादमदं दद्विष्णु ॥ तेन पुण्येन दीपानां वर्तिदानां माधुना ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः मम
 सप्रगतो विवे ॥ हालास्ये पुल्कसकश्चित् शिववाद्यार्थं चर्मदः ॥ मृदंगटकापटहदं दभी चर्मदायकः ॥
 शिवागारावलोकैश्च यादना तत्र सोऽस्ति ॥ गृहीत्वा स्नातितत्रैव शिवगोपुरलोककः ॥ दंदभ्याश्चर्मदं
 च तेन पुल्कसकेन हि ॥ नृत्ना तत्र भूतिस्तस्य शिवस्य विलोकके ॥ क्रोशमानः स्तदाशं मोक्षीरिनि
 त्यं सपुल्करः ॥ तद्युत्वा क्रोशतस्तस्य गच्छगच्छोऽथ भस्मयन् ॥ मासमात्रं क्षुधाविणः शिवोर्पणमिति
 ब्रवीत् ॥ दंदभ्याश्चर्मनं मेतदनिर्गन्धपुल्कसः ॥ मृतो दैववशां धातिविमाने नार्करोचिषा पवदुं दभि
 नादो भृष्टि वालयसमुद्भवः ॥ तावत्स पापजनतश्च वणेद्रियगोधनिः ॥ नाशायत्यखिलं पापं चर्म
 दानादथागतः ॥ विद्यप्राथालयद्वारिकश्चिद्विप्रस्थितो भवत् ॥ स्वगवाम्नि यमाणां तु पुंवत्संदुःखि

२६

तंतदा॥ शिवायेत्यब्रवीदिप्रोरोगान्मुक्तोभवञ्चसः॥ श्रुत्वांकितवृषं कृत्वा वैद्यनाथाय दत्तवान्॥ शिवं
 दुंदुभिवाहाय तेन पुण्येन भस्मुरः॥ श्रुत्वा न्यायाचको वापि मल्लो कं शिवधर्मकृतः॥ समागतो विम
 नस्थो विषरोमाद संख्यया॥ निवसेदत्र केलासे ज्ञानदानाच्च किंपुनः॥ तुल्यवयस्य तनया
 यौदंशकरालये॥ विस्मृष्टा तेन पित्रा सा वसूयामियमाणका॥ सा यौवनं परंप्राप्य विटचिंत
 प्रमाथिनि॥ शिवाय दत्ता नृत्यं तीक्ष्णं करालये॥ अनिच्छन् नर्तकी दानात् पिता जमनी
 उभौ॥ समायातो विधानेन पूजितौ गणपैर्ममा॥ लिख्यः कोट्यर्थकोटिश्च यानि रोमाणि वर्षके
 तन्यायाश्च भवंगौरिता वक्ते लोसमावसेत्॥ शिवे च त्रैलोक्ये अज्ञानं नृपि वै द्विजः॥ क्रय
 र्थमुपवीतानि करोति प्रत्यहं दश॥ तं च कश्चिन्मा भवत् शिवायेति शिवालये॥ उपवीतप्रदे
 विप्रः नित्यदः श्राद्धभोजनः॥ मुक्तापापात्स कैलसं प्रायति च विमानगः॥ कश्चिदक्षिणागो कर्णे
 वैश्यपुत्रो नदीप्रियः॥ सायं प्रफुल्लमल्लीना कुमला विचिन्वते॥ सुशीलजलसिक्तानि कृत्या म
 ल्लानि सूत्रके॥ विविधं राजयोग्यं स आपीडयिष्ये वधसः॥ तानि वश्या सुधीस्मिन्मल्लिभूतने

२८

तिसः॥ एवं वसंते संकेतस्थाने वारविलसिनीं॥ रमयत्येष दुर्बुधिः तस्मात्तर्जनपेन च॥ संहृष्टस्तनाड
 यितुमायातः सकशाकरः॥ तदानीं सिकतालिंगं कृत्वा मालां समर्पयत्॥ तमाहं पीठ्या पूजामे
 लिंगस्याचरतामया॥ मल्लि मालादिभिर्नित्यं नाहं चौर्यार्थमागतः॥ तस्मिन्सायं प्रदोषो भूत्सो
 मवारसमन्वितः॥ तेनैकदिवसे सायं मल्लि मालादिभिः शिवः॥ पूजिताः लिंगे वनपाल भयत्तदा
 वनपालो पितं दृष्ट्वा पूजयंतं महेश्वरं॥ बहिर्गच्छेत्पूज्या नोचत्वां हन्मिदं उतः॥ निर्माल्यमाला
 र्धमसौ दत्त्वा तस्मै वना विवे॥ स्वपगृहीत्वा माला र्धं वेभ्यां वेभ्यश्च धाय यौ॥ तथा सरसते वेभ्यो क
 लेनायाति मत्स्यदं॥ सोमवारप्रदोषो त्रसायं मल्लि सुमार्चनात्॥ तेन प्राप्तं गाणपत्यं वेभ्यापस्यापि
 तेन वै॥ वेदारण्ये पुरा कश्चिन्नाविको नो कथाक्षिगः॥ संचरं न्नवरत्नानि हं मरोप्य प्रवालकं पीतां
 वरा न्यथान्याश्च शरवशा हस्म मुत्तमं॥ श्रीखंड चंद्रकस्तुरिक मुकेलाल वंगकं॥ जाजीपत्रं जाजीफ
 लं तंडूल सुमनः शिलः॥ मुक्ता सुनिसमूहं च गृहीत्वा णिजां वरः॥ मध्ये महावातहता साग
 रश्च मते चतौः॥ तदा वेदवनाधीशं प्रापामदं णिजां वरः॥ वणिक्॥ दशमिश्रं स्वसाहस्यं नवर

वि

लार्चनं शिवे॥ करोमि नवधान्यानामर्चनं वेदनायके॥ ईश्वरः॥ ईशं विचिंतयति तत्र वणिग्व-
 रमि वारं तथा ह्येः परमावसानोः॥ तेनैव तच्छेखसाहस्रदानाद्रत्नार्चना धान्यसमर्चनार्च्य-
 मधमे कैलासमौलिः करगो वणिक्क्यतिः॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे शिवध-
 र्मकथने नामोद्धारोऽध्यायः॥ २२॥ ईश्वरः॥ अथान्यं शिवधर्मं मे शृणु शैलत्मले मले॥ श्रीकंठे स-
 द्यजातीरे धातूनां त्रयकारकः॥ धटं द्रव्यपाकपात्राण्यादाय सवणिक्क्यति॥ मध्ये मार्गं प्रविष्टो सं-
 ज्ञाश्वेरुतरासपै॥ भारं बहं न्यात्र गणं तां म्रपैतलकां स्यजं॥ श्रीकंठे शैल्यद्वारि विष्णुलिङ्गं
 सिलिजः॥ मासमात्रमुवासायं तत्र देवस्य उत्सवे॥ विलोककजनेः शोभोत्सवां म्रमयो धटः॥ के-
 न च चौर्यभावेन तत्रागारे शिवस्यै॥ सविलोक्यापणे स्वस्य स्थितं तां म्रधटं नवं॥ ददौ शिवाप-
 सवणिक्कृते नायममसद्वगः॥ विमानेन समायति शिवे तां म्रधटं प्रदः॥ कश्चिद्रत्नाद्रिशिखरे
 नवधान्योद्धान्॥ समादायाथ बहुश वणिभिः सह विक्रयं॥ करोति चापणं प्राप्य कथं तन्
 जनास्तदा॥ गृहं तद्वान्यजाते तु तत्र धान्येषु सौवणिकं॥ शिवाय मुदिमात्रं सद्यो निष्ठुं गृहं॥

२९

ते॥ तत्रैकं प्रस्तुतं संपाद्य शिवमर्चयत्॥ नवधा न्यासतां चर्मातो मम कैलासवास्य भूत॥ गोशृंग
 गविक्रिय परः तथामरतकान्चल॥ बलयानां क्रयकरचामरी के शमेव च॥ शिताशितं विक्रीणा
 यमं पौरागणा स्वपि॥ तत्राह स्वविकटः कांतां देवागारस्थितां तदा॥ वेभ्यान्चामरतो नृणां पगोशृंगम
 भिषेचतुं शिवं मरतके शानंत वसंग फलसम तस्यै प्रादात्स च वणिक् नित्यं तत्संगला लसः
 वेभ्यार्थं सुसुखं चामरं शृंगमेव च॥ सादुं उचामरं कृत्वा तेन देवमधूधुवत्॥ गोशृंगेण तदा देवं लि
 गं मरतके श्वरं॥ सुशीतलैर्जलैर्ग्रीष्मैश्च यसह्य जाजलैः॥ सवेभ्यो यं वणिग्याति विमानेन मम क्षयं ॥ म
 कादं वपक्षसं काशा गोशृंगं च मरप्रदाः॥ तृणानि दत्त्वा देवस्य तृणज्योतिर्वा गोपुरः॥ कश्चिद्
 द्रोणतियरः तृणभारवहो नानि शं॥ जिवनेत्यंत भारार्तः स्वकुटुंबमपोषयत्॥ एवं प्रतिहिं
 श्रुः तृणज्योतीनां सत्स्थ॥ विप्रः कश्चि सगा प्रादात् तृणानयनं हेतवे॥ आहारमसलूणं
 भारं शिरसा तत्र पादजः॥ तृणज्योतिश्चरदारिस्थितो गोः शिरसा शिवे॥ तथा गवा तृणार्थं
 यसह्य तृणं सर्वमभक्षयत्सा च गोः॥ विनष्टं तृणकः शूद्रः प्रारुहत्स द्विजाग्रतः॥ दंडेना ता

वि

लार्चनं शिवे॥ करोमि नवधान्यानामर्चनं वेदनायके॥ ईश्वरः॥ ईशं विचिंतयति तत्र वणिग्व-
 रोमि वारं तथा ह्येः परमापसानोः॥ तेनैव तच्छेखसाहस्रदानाद्रत्नार्चना धान्यसमर्चनार्च्य-
 मयमेकैलासमौलिः करगो वणिक्क्यतिः॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे शिवध-
 र्मकथने नामोद्देशोऽध्यायः॥ २२॥ ईश्वरः॥ अथान्यं शिवधर्ममेश्रुणु शैलत्मले मले॥ श्रीकंठे स-
 द्यजातीरेधातुनां ऋष्यकारकः॥ धटं द्रव्यपाकपात्राण्यादाय सवणिक्क्यति॥ मध्ये मार्गं प्रविष्टे स-
 प्पश्वेतरुरासभ्यै॥ भारं वहं न्यात्र गणोतां म्रपैतलकांस्यजं॥ श्रीकंठे शालयद्वारि विक्तीणालिस-
 सिलिजः॥ मासमात्रमुवासायंतत्र देवस्य उत्सवे॥ विलोककजनैः शोभोतस्तान्ममयोधटः॥ के-
 नचञ्चौर्यभावेन तत्रागारे शिवस्यैव॥ सविलोक्यापणे स्वस्य स्थितं तान्मधटं नवं॥ ददौ शिवाप-
 सवणिकुलेनायममसद्वगः॥ विमानेन समायति शिवे तान्मधटं प्रदः॥ कश्चिद्रत्नादिशिखरे
 नवधान्योद्धान्॥ समारायाथ बहुश वणिभिः सह विक्रयं॥ करोति चापणं प्राप्य कथं तत्र
 जनास्तदा॥ गृहं तद्वान्यजाते तु तत्र धान्येष्वसौ वणिकू॥ शिवाय मुष्टिमात्रं सधोणिपुनिगृह्ण-

२९

ने॥ तत्त्वैकं प्रस्तुतं संपाद्य शिवमर्चयत्॥ नव धान्याक्षता च्युतो मम कैलासवास्य भूत॥ गोष्ठं
 गविक्रिय परः तथा मरुतकान्चल॥ बलयानां क्रयकरचामरी केवामेव च॥ शिना शितं विक्रीणा
 लये पौरागणा स्वपि॥ तत्राह स्वविकटः कालां देवागारस्थितां तदा॥ वेभ्यान्चामरतोशापगोशृंगम
 भिषेचतुं शिवं मरुतके शानंतवसंगफलसमं तस्यै प्रादात्स च वणिक् नित्यं तत्संगलालसः
 वेभ्यार्थं सुकृष्टं चामरं शृंगमेव च॥ सादुं उच्यते न देवमधुवत्॥ गोशृंगेण तदा देवं लि
 गं मरुतके श्वरं॥ सुश्रुतं लेजले गर्भिसे च यस्य सह जाजलेः॥ स वेभ्यो वणिग्याति विमानेन मक्षयं ॥ म
 कादं वपक्षसं काशगोशृंगं च मरुतप्रदाः॥ तृणानि हत्वा देवस्य तृणज्योतिरागोपुरः॥ कश्चिद्गु
 ष्ठीभूतियरः तृणभारवहोशानिशं॥ जिवनेत्यंतभारार्तः स्वकुटुंबमपोषयत्॥ एवं प्रतिदिनं
 श्रुतः तृणज्योतीरासह्य॥ विप्रः कश्चिदगोप्रादात् तृणानयनहेतवे॥ आहारमसत्तृणं
 भारं शिरसा तत्र पादजः॥ तृणज्योतिश्चरदारिस्थितो गोः क्षिरदोशिवे॥ तथा गवात्तृणार्थं
 यस्य स ह्यतृणं सर्वमभक्षयत सा च गोः॥ चिनष्ट तृणकः श्रद्धः प्रारुहस्तद्विजाग्रतः॥ दंडेनाता

३०

उयच्छुद्रं तृणानां नो नदुर्वितं ॥ उवाच विप्रः कोपेन तं शूद्रं स्फुरिताधरः ॥ विप्रः ॥ ध्वान्निदग्धं गृहं मेघस्य तप्तप्र-
 दानतः ॥ तृणानां नाननशो मिश्रिवगोभयक्षितं तृणं ॥ किं करोम्यद्य नाहं ते भरतिं दास्यामि गच्छ भो ॥ इति शिवः
 प्रियतां मन्त्रे त्वयोक्ता स्वगृहं ययौ शूद्रविप्रौ च कालेन समायातौ ममालयं ॥ शिवगोवासतौ देवि
 नस्मिन् क्षीरं दिने दहत ॥ प्लविषे को भवतेन तप्तपुण्येन समागतौ ॥ विधूय पापजालानि विधू-
 यन्मेघमध्यतः ॥ शुश्रूषाते विमानस्थौ शिवधर्मप्रभावतः ॥ मातृभूते गिरी पूर्वकश्चिदासी-
 कलालजः ॥ क्रयार्थमिष्टगस्तेन गन्धाकाशे न्नलः शिवे ॥ किञ्चिद्गन्धावगृह्य विनृतासां नुप्रति-
 गृही ॥ कश्चिदासीच्छिवागारे प्रददौ तः साहस्रशः ॥ तं नन्दी गमनासक्तः त्वयसि प्रार्थितः सरा ॥ तेन
 पुण्येन संयाति केलासंदक्षिणं मम ॥ ईश्वरः ॥ एवं स धातुक्रयकृद्वाटप्रदद्यान्वाहताचार्यपि-
 मोवाणिग्वरः ॥ वैश्वार्थसञ्चामरश्च गदो विवे ॥ तृणप्रदानात्तु गयिमे विमानगौ ॥ तौ शूद्रविप्रौ
 शिवधर्मशोधरः ॥ समागतौ मम दसनिधिं शिवे ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्वादशोऽंशो नरभागेति ॥
 यधर्मप्रभावे चतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ईश्वरः ॥ पुनश्च श्रुणु मे देवि शिवभूमिप्रदायिनः कथां

३०

ककथयतो मेघसधः सधनाशानि ॥ तं जेश्वरांतिकं देविकेचिदासं लुपीवलः ॥ गोरुपाजमहि
 ष्यादिपालकारुषितसरः ॥ कषेतेलांगले भूमिसर्वसस्यप्ररोहिणि ॥ सर्वोर्विरावरिशंतां भू
 मिमन्योन्यवाहिनः ॥ मद्यं मद्यं मद्यमिति कलहं चक्रिरे सदा ॥ नवधान्यगणं सर्वमभिरुह्य म
 नीनयन् ॥ तत्र केचिदयो रघुपुत्रं लुपीवलः ॥ **१४** ॥ नास्माभिर्भूरियं तो ज्यविवादास
 कमानसैः ॥ तं जेश्वरापहनेयं विवादो मास्तनो धुना ॥ तथेत्येवावदन् सर्वशर्वायाथ तदोर्वरां
 प्रहृदले कषिकृतानवधान्यं तथक्षवः ॥ तदान्येनान्निवस्वभूने वेद्यं भक्ष्यमोज्यकैः ॥ इष्टुं
 उरसेनेत्रामभ्यषिचन्नृशिवार्चकः ॥ शर्वायपर्वकाले ते उर्वसै रौर्वथादुः ॥ तेन वै शिवधर्मेण स
 र्वे चैव कृषिवलः ॥ विमानेन समाजग्मुः कैलासं मम हस्तिणं ॥ आज्ञानादिवदंतस्ते सदंतः
 रणोदितः ॥ किंपुनर्भक्तिभावेन शिवे भूमिप्रदानराः ॥ यावत्तदुमिरजसः सख्यया शिव
 लोकगाः ॥ तत्रारवं उभुवः षडं अखंडं लब्धवैधितः ॥ यावच्चंद्रार्कभगणै रौलदिपाक्षिमंडलाः
 भुवं भुजांति भूपालः तेन धर्मेण पावति ॥ कश्चित् जल्पे श्वरे पूर्वमरणान्मम लोकं ॥ स्ना

३९

वासहोद्वातीर्थेदृष्टासायंतुविप्रजः॥ग्रहणेसामसुर्योर्थेदृष्टानत्वातुमांदिजः॥शिवलोकं
 प्रयात्यपविमानेव नैव भास्वतो॥कुम्भकोणश्वरं प्राप्य स्नात्वा नद्यां महेश्वरं॥प्रणम्योद्योमजी
 वन्समार्जन्यामार्जय्यंमहा॥शिवालयं तदानीत्यमासायं नववर्तनात्॥रुद्राकैलासम
 प्यांतेगणोभूत्सविमानगः॥श्रीप्रमाणेपुरेकाचिद्विप्रकन्याशिवालये॥गोगोमथेनोपति
 प्यसतीरंप्राप्य भूतले॥पुत्रपौत्रैःपरिवृताशिवलोकमथाययौ॥मध्वाजनेमहादेवंदृष्ट्वा
 एभ्यांनदीलुतः॥उप्यरात्र्यां सशूद्रोसौ वैश्वसगमलालसः॥तेन धर्मेण कैलासं संप्राप्यंस्तु
 दुर्लभं॥श्रीमगलेतु विधवाशिवेदादभिषेचनं॥मृतं भाहृततो येन सत्यजात्यास्तदां विवे॥
 तेनेय विधवायातिशिवधर्मे विमानगा॥त्रिकौटोपौ पधीर्विप्रासनित्यं शिवसेचने॥रुद्रं
 पनउच्छ्रवतिः कैलासं प्रापतेनवे॥कुदालशिवविष्ठातो कार्तिकेसत्यजालवत्॥सकरः शि
 वलोके वै संप्राप्य स विमानगः॥वैश्वस्वंधेवहनूक्षीरं यान्वते शिवसेचने॥पयोगवांधटद
 देभिश्चाभोजीशिवं ययौ॥प्रयः प्रादाशिवस्यार्थेतेप्यागच्छन् शिवालयं॥दुर्गे श्वरेसे

३९

चनेपयसोयातिवैश्वकः॥ विमानेनार्कवर्णेण वृषभध्वजसोभिमा॥ मायूरेशापुरद्वारिकुंभाये
 श्रमणो निशि॥ द्युतमापणजं नित्यं याच इत्वाभिरुह्य च॥ दीपद्वंद्वदशत्येव तेन पुष्पादिमानग
 धटेशायवनंचक्रे नारिकेलस्य पादजः॥ ग्रीष्मे जलं समादाय मृदुमेन सयादजः॥ प्रदत्वा
 वर्धयामास भीक्षाशील्यवर्धयत्॥ तन्नारिकेलं सुजले घटशामभिषेचयन्॥ तेन पुण्येन
 श्रद्धासोयातियाने मनोरमे॥ श्रीकापिश्रमणः कश्चित्त्वामाधूकं वनं॥ तस्य लोभेन ते
 लेन दीपान् नारापयच्छिवे॥ तेनैव शिवधर्मेण यातिकेला समधमे॥ तैव लिकावेद्यमाया
 यतैल यं जेतुं तदा॥ संपीडयते लसं प्रस्थ दत्वा देवाभिये चने॥ याति शोभोः परं धाम तेनै
 व शिवधर्मतः॥ रथकारः पुरा कश्चित्त्वामाधूकं वनं॥ भूतिविहाय च त्रैलोक्येन चित्तं त्रया
 रिते॥ श्रीसुदरे तेन विविमानेन प्रयातिसः॥ क्षीरीणीषे वृषंतस्मात्कृत्वा दास्यं वनवर्गं
 शोभितं कृत्वा वृक्षसंपाद्य मत्ततः॥ वृषध्वजविमानेन तेन संयाति मसदं॥ दुर्गे श्वरे पुष्पमा
 लापरिशोभितमुन्नतं॥ यानं कृत्वा पुष्पकरः प्रयाति मम सप्त वै॥ श्रीवांछे ग्नाभकाले तु ग

३२

धं पिशापलिप्यमां॥ संवीज्य तालचं तेन विप्रोष्ठे नैव जावति॥ देहांत शिव सासुप्यं प्रयाति च विमा
 नगः॥ कंतु के शेष पस्तं भंदत्वा भद्राः शिवययौ॥ ताले वोगोपुरा प्रसक्तं शेष केतुदायकः॥ तेनै
 व शिव धर्मेण शेष केतु विमानगः॥ शिवं प्रयाति श्रद्धो सौ सदारः स सुतस्तदा॥ धंढ मद्ः शि
 वागारेव ध्या धंढा श्व नादिनिः॥ तत्रैवाभवने शस्य कारयकारः प्रयातिमां॥ पुष्पदुति श्वरपुरः
 स सुरा मागल पिबन् चंडालो विलुट्टमौ शिव प्रासाद पार्श्वतः अंगप्रदक्षिणा नेन संज
 तायाति तेन मां॥ वास्ते लि के रापुरा विप्रः शिवार्चक कुलोद्भवः॥ त्याग राजमहे शानं याग नृस
 गणिको ययौ॥ मत्स्य दंढे कथं कोपि जीर्णोद्भूत वदरी वने॥ जंष्टे न जीवे देवाय शिल्प करो ययौ॥ वृथा
 द्रौतैलिका गार श्व सो निस्तो नि शिव भक्तं च कंचिद्दे प्रस्य रंधुत्॥ निशीयेत मसि प्राप्ते सो ज
 तेये नयाति मां॥ गोपर्वते रादे वे शिकश्चिद्वणि जनं दनः॥ मद्दाले ये महादृष्टा इत्वा सोपि विमा
 नगः॥ गणकः स्ताडितो राज्ञो शिवागार निरीक्षकः॥ धनं शिवस्य देहीति जहौ प्राणास्तदां विवे
 श्रीमन्नलपुरे तेन यात्यतः स विमानगः॥ समत्यागालये पूर्व विप्रः श्रद्धो यणि कुगो॥ राजा

३२

श्ववनपालश्चराक्षिदासीप्रदानकृत् ॥ **विप्रः** ॥ शिवागारमधैधर्माधीष्ययनाद्ययो ॥ उद्युज्जीव
 ससीमोसोश्रद्धोवाणादिगायने शिवागारेप्रदोषपुनस्मरद्राक्षधारकः ॥ वणिगुगुलदंशभोगः
 रासोःसिंचनीपयः ॥ ग्रामेनृणान्यदित्याचत्रिकालंदापयस्ततः ॥ राजादुष्टोगजोदत्ताः तथाश्च
 शौचशंकरे ॥ श्रीमन्नदीपुत्रायवनपालोपिमालिकांनिलोत्पलानामावधरदोपुष्यद्वतीश्व
 रे ॥ दुष्टांदासीनुसंताडयारासाहेवेद्वृत्तिश्चरे ॥ विसर्जितात्तेनपुण्येविमानस्थासमागता ॥ एवंदि
 श्वरलक्षविल्वमभ्यर्च्यसधनोवणिक ॥ याति कैलासमुल्लसं पनर्यत्रवसन्नरः ॥ नशौचैनेव
 रक्षेताशिवधर्मोयमीदृशः ॥ यधर्मश्चवदोरिभक्तिर्मयिदृष्टाभवत् ॥ शुक्लासंतुष्टदृष्टादेविशो
 भोमुखोबुजात् ॥ **स्फुरः** ॥ एवंकैलासशैलेविहिरनिगिरिशैलेपुज्यासमेतः ॥ प्रोक्तेशिव
 धर्मसारपदकीर्त्यस्वरीसंश्रुता ॥ ततुभ्यंगदिताशिवेनाविहितो नित्यमुदेधार्यतां ॥ यावद्वर्ष
 तिवासवस्त्रिदिवतोवर्षाबुभिर्भूतलं ॥ यावरिच्छलनदीनहाधितटगासूक्ष्माः शिवत्याशि
 वे ॥ तावत्संख्यककल्पकंदिविषहामर्धचमसार्धगाः ॥ कैलासेशिवधर्मकारिजनतांना

३३

तोहिधर्मोधिकः॥ नैष्कर्म्यमधर्मसंभवफलैस्त्वर्गस्तदंतेरिवेभ्रश्येदेवेतत्तत्तद्धर्मदलिमेदृशेनेतुव
सदा॥ पूर्तोप्यतिरकीर्तिपुक्तसमाहागर्तेवसेधोनरः॥ तदंन्नात्रपतत्यनुमहाकल्पांतिमेभ्रयातेन
करिष्यतिप्रतिजनिस्याधर्ममेवंशिवे॥ शक्तैर्भक्तेरन्नैर्विधिस्तुधिरहितैर्वोधवाधाद्युगाधैःसकः
सर्वैरयंमेशिवतरूपयालभ्यधर्मोयमेव॥ वितैश्चितैश्चहीनोद्विजवरयतयोमुक्तिमार्गप्रपन्नाः॥
सन्नाभिन्नांत्यवर्णा अपिसगुणासक्तचित्तमयिथं॥ धर्मवर्ममिदमेवमनोऽङ्कर्मपात्राजनिजं
शिवधर्म॥ नाशयेत्तदुरितजालमपित्रापर्वजातद्वचार्चरीनाथः॥ गर्वपूर्वश्रपयोहिममैधैःसक
सद्रुतिद्वयवृषामे॥ पूर्वकर्मनिरताहिगर्तगाइएतुष्टिनिरताश्चभ्रष्टकः॥ ॥ इति श्रीशिवर
हस्येदशमाशोत्तरभागेशिवहोरीसंबादेशिवधर्मकथनेपंचविंशोऽध्यायः॥ २५॥ जैगीष
व्याः॥ श्रुतस्तेनारकारातोशिवधर्मोदुपोमाहन्॥ सेतिहासोशिवोक्तोयंगोर्वकलासमूर्धनि॥
तद्रोहैकथनंतत्रकथंशंभूरथोक्तवान्॥ गोपैतन्मेवदाश्रुत्ययदुत्तामनुजाभवि॥ नदुर्वति
शिवद्रोहंतन्मेस्कंदवदाधुना॥ सहैभिर्गणैर्देवैश्चमुनिर्देवैश्चशाकरो॥ तज्जैगीषव्यवचनं

३३

श्रुत्वा प्राहाथ षण्मुखः ॥ नमस्कृत्वा शिवो तत्र शिवद्रोहकथानृकं ॥ स्कंदः ॥ शृणु ध्वं मुनिभिः
 देवैर्गणैश्च मुनिपुंगवा ॥ पुरा कैलासशैले द्रेरत्नमंदपमध्यमे ॥ राजभाणमणीमंचस
 स्थितौ परमेश्वरौ ॥ देवो देवे च तत्तुत्वा शिवो तत्र शिवधर्मजं ॥ सेतिहासं इतिहासे पुण्यां शिव
 रहस्यके ॥ श्रोतृणां भक्तिफलदेया पौ धीविनिवारके ॥ पुनः क्षणेन कल्योक्तं तयो संवदतो मु
 ने ॥ तमिं गितं प्रोवाच सर्वज्ञां जलिः शिवा ॥ देवि ॥ देवदेव महादेव नारायण गतवत्सला
 पाहि मां देव रूपया बहस्यद्रोहजं कथं ॥ सेतिहासं महादेव श्रोतुमिच्छामि ते सुखात् ॥ यत्त
 थाश्रवणादेव श्रोतृणामुपकारकं ॥ न त्वद्रोहमतिर्भया सर्वेषामुपकारणं ॥ प्रश्नमेतं वदधि
 सो निस्ताराय भवां बुधेः ॥ अजानां तारणाया शुभहादेव वदप्रभो ॥ अपणीविचसा पूर्णा प्र
 सादस्वर्णमेवतां ॥ उवाच तां महादेवः स देयां भौधिरीश्वरः ॥ ईश्वरः ॥ शृण्वपर्णं महादेवि पुत्र
 भ्यां गणपुंगवैः ॥ शिवेशिवरहस्यत्र पुण्यश्रोतु सुखावहं ॥ कथां सुधाकरीणी सकलापहं हा
 रिणीं मरिचलाधानां तारिणीं भववारिधेः ॥ हरिणैश्च क्षणे पुरायां म्लोकं प्राप सुनंदकः ॥ गणै

दोममकेलासालोकपालेकपारथार्चिनः॥प्रणामभोजनार्थाभियमलोकं निरीक्षितुं॥सु
 नंदमागतं श्रुत्वा विमानेनार्करोचिषा॥प्राजमानपताकेनमणिकुंभोपशोभिता॥सत्य
 ज्वरादिगणैः चित्रगुप्तादिभिः सह॥साध्यहास्ते मयोभ्यागातूंगां च तामिन्यवेदयत॥प्र
 णाम्यनत्यादयुगलं प्रफुल्लं बुजसंनिभं॥नवरत्ने ललाथापुष्पैस्ममम्यर्थाभ्यवोचत॥
 प्राञ्जलिस्तत्र तानंदसुनंदप्रणामाभ्यहं॥यमः॥अद्य मे तु पसासिधिरद्य मे भाग्यगौरव
 यन्मयेक्षिपददं निदं दं शिवशंकरं॥मम भाग्यस्य तां नोस्ति सुनंदतव दर्शनात्॥य
 त्रशा भवपादाङ्गरजाले शावतिष्यति॥तस्य वित्रतरं धान्यासान्यमन्यगमनवे॥भु
 वनभुवनं मे दत्तं दन्यद्वनवद्भवेत्॥शागांगसंगवातापि पुनाति भुवनत्रयं॥न
 सामान्यामिदं मन्यपुण्यस्य पलमोदं॥सदयुहदयं ते द्यमयि भाग्योदयो नते॥
 सभागमो भवच्छंभोगणे देणाथ सादरं॥यन्मनोविपदां भोजः कणापवित्रितं॥तदेव
 भवनं मन्यं नो च दननिभं भवेत्॥शागांगसंगः पापसद्यभंगं किं न करोति म॥किं किं न

सुते भाग्यानिपचेलिमतपःफलं॥ सफलंमम भाग्यं वैफलेनानेनतेपदं॥ स्पर्शमिश्रा
 मिताधोयः दिक्पालपुनमत्सम॥ तमुक्ताप्येवमीशानिसासदप्राप्यतेनवै॥ सिद्ध
 मनवोस्थाप्यतत्ररत्नरत्नकृत॥ भोजयामासतत्रैवकृतलिंगार्चनंशिवे॥ सुनंदन
 चसानंदयमः॥ शिवनिवेदितैः स्वयमभ्यर्च्यदेवेशंभक्त्यैभोज्यैरनेकशः॥ तद्दधव
 सोभिरलंकृताबलवत्परिवीजितचामरंच॥ सिंहासनस्थारवसुनंदकंगणप्र
 हदुमोलैः पदपूजकंमम॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये देवेशमोक्षोत्तरभागसुनंदाग
 मेषोऽष्टोऽध्यायः॥ २६॥ ईश्वरः॥ यमः संपूजयित्वा तु सुनंदं गणसुतं म॥ घृते त्रिपु
 लेंदुमकुलं भस्मपादुरं॥ एतादृशाहं वास्य वहामि मकुटीतटे॥ विभेमिश्रो बानुगणपा
 न्दृष्ट्वान्यान्ससुरोत्तमान्॥ विष्णुब्रह्मादिकान्नाहं गणयंस्त्यमुच्युत॥ विभेमिभस्म
 रुद्रोक्षथारकान् शिवपूजकान्॥ रुद्रपंचाक्षरपरान् शिवलिंगैकपूजकान्॥ शिवसैत्रे
 निवासांश्च अधिमुक्तनिवासिनः॥ शिवभक्तार्चकान् साधून् शिवधर्मप्रवर्तकान्॥ प्री

३५

ने

कारगोपुरारामवापीरूपकरान्सदा ॥ शिवपूष्पावनचरो नृप्रदोषेशिवदर्शकान् ॥ शिवात्सवा
 लोककांश्च घंटा छत्रप्रदानहं ॥ घूपस्रगांधपालिदायूकान् शिवमंदिरे ॥ चामरादशीदादश्च
 सोमवाराष्टमीषु च ॥ चतुर्दशपुत्रं नरतात्सप्तम्यासायमवचे ॥ येष जयति देवेनां तं दृष्ट्वा प्रण
 तोम्यहं ॥ केदारे अविमुक्ते च रुद्रकोटामोरे श्वरे ॥ महाकाले श्रीवैले अंबके तथा ॥ अरुणाद्रौ च
 गोकर्णकालहस्तां च दक्षिणे ॥ वृथाद्रौ गोनगे चैव श्रीखंडेरत्नपर्वते ॥ मालवसूते च जपे च तं ज
 त्रौ कुंभकोर्णके मध्यार्जे च मायुरे घटे शोद्रौ णिके श्वरे ॥ श्रीकांशे वैद्यनाथे च श्रीवांछे वेदका
 नेन ॥ श्वेतारण्ये छाये च हलास्ये णुकानने ॥ शुचीं द्रेपापनात्रा च गंधमादनपार्वते ॥
 ताम्रपर्णसहजाया तटद्वंद्वस्थिता जनः ॥ शिवात्सवा लोकने न शिवागारनिरीक्षणाः ॥
 ततश्च त्रेनिवासश्च नानोताममसप्तनि ॥ शिवात्सवालं धनानाहकतीस्मिगणसन्तम ॥ येन
 केनापि पुण्येन शिवधर्मोत्तरेण च ॥ नदीद्वयतटक्षेत्रवासिनः शिवलोकगः ॥ यथा कथंचि
 दस्माकः शिवागारनिरीक्षकः ॥ शिवात्सवा लोकनिश्चरथो हाश्चापि सर्वत्र ॥ संकरा अस्म

३५

जाश्वापिनराहुः मलतांडवा ॥ नैवानितामयाछं भोः शिवधर्मो हि सुस्मृतः ॥ नदीद्वयस्ता
 नपराव्याजेनापिशिवेक्षकः ॥ अन्यधर्मपरामर्शाः ततः कोके निवासिनः ॥ सपुण्या अपिमा
 दृष्ट्वायात्येव स्वर्गवासिनः ॥ यागयोगपराकेचित् ब्रह्मविष्णवादिपूजकः ॥ महापांडुरागो भूमि
 कन्यान्नादिप्रदानराः ॥ मां हृष्ट्वायांति ते स्वर्गं सपापाय च मानवाः ॥ अस्ति पत्रे कुंभिपादे
 तप्तलोहे शिलासने ॥ रौरवे कालसूत्रे च महारौरवदुर्धरे ॥ त्रिकोटिनरके षवंपाते तास्ते
 शिवाज्ञया ॥ भुज्यते यां तनां ते हि सदानारकि भर्मम ॥ ब्रह्मभ्राश्च सुराभ्राश्च सुगम्यागामिन
 स्तथा ॥ सवर्णरौप्यधातना हाता रौरववाससां ॥ गोकन्याधान्यजातीनां गंधकपरचर्मणा
 गजाश्वरासभरुपउष्ट्राजाविहतोपिये ॥ परान्नदाश्च ये कान्नाः ॥ परद्रुषणः ॥ गोघ्रा
 रुतघ्रावालघ्रास्त्रीघ्राजीवरनास्तथा ॥ तदाकारामुभेतारः कूपतीर्थनदीतटे ॥ दानवि
 घ्नं वृत्तिविघ्नं कारिणां वृत्तिवास एव हि ॥ नरकेषु विचित्रेषु यातना च ॥ अदुःखदाः ॥ दास्य

३६

तिमद्गुणा अत्र नैरकेषु गणेश्वरः॥ आक्रंदं श्रूयते नित्यं रुदतां नरकार्णवे॥ जनानां पापिनां
 रोद्रानरनार्यविलात्मनां॥ दुःखितोऽस्मि सदा त्रांसोऽस्मिरामिमनसा सदा॥ हाधिकारो मदीयो
 त्रशिवाज्ञा किं करोम्यहं॥ एतादृशो मद्भवने तवात्रागमनकथं॥ तादृशो मयि हर्षश्चिन्मा
 विशेषमिगणेश्वर अपराधस्तु को वामे मयि नित्योपराधिनी कृपां करोति भगवान् भगवन्नेत्र
 निपातिनः॥ सुहृमौ त्रशिबधमोहिनाहं जानाति तत्त्वतः॥ कारणेनात्र केन त्वं दययामासु पागलः॥
 तन्मे ब्रूहि गणेश्वर शिरसाते पदांबुजं॥ प्रणमामि जगद्वंद्ये द्वितीयः शं करोसि मे॥ स्कंदः॥ इत्थं सुन
 दं गणपे प्रतिपाद्य मुक्ताहं स्वात्मजो मुकुटवक्षकरास्तदानीं॥ आज्ञापया सुकरवाणि तव च वाणिमित्य
 चिवानथ मुनेः स गणस्तदानीं॥ इती श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे यमसुनंदन संवादे सप्तविं
 शोऽध्यायः॥ २७॥ इश्वरः॥ सुनंदो वचसानुशोय मस्य प्रणतस्य प्रणतस्यैव॥ तमाह विनयोपेतं तच्छृणु
 ध्वं विवेकमे॥ सुनंद उवाच॥ अन्योऽसि त्वं लोकपालः शिवाज्ञाकारकोऽसि॥ धर्मो धर्मविचारार्थं जना
 नां पापिनां यमः॥ शृणु पुण्यवता चापि धर्मजानासि सत्तम॥ शिवाज्ञायां सर्वेषां नियतां रविनंदन

३६

न जाल्प्यपि जानाति दुःखं वै त्वया कार्यविचारणे ॥ अधिकार्यसिलोकानां स्वद्वयात् सकला जन-
पापेषु तैव निरता पुण्येषु परिशीलकः ॥ प्रजाहितकरो सितं धर्माधर्मविचारणैः ॥ यथाभिषग्वरो
रुग्णान् लब्धपां कदु कौषधि ॥ पथ्यं तान् सुखिनः कुर्यात् आदौ दुःखं ततः सुखं ॥ तथा त्वया च नरके
रिचिता ये त्रिमानवः ॥ उत्तीर्णनरका सर्वेषु ध्यायंतिततो भुवं ॥ जायते कर्मवैजैर्जनुभिः ब्राह्मणो
तमैः ॥ पापान्ये पित्रे ते कर्मौ चरस्था वरजा तयः ॥ अजहड जास्व जाभू मोउड जाश्च भवति वि-
पुण्ये स्वर्गं समायांति तदंते त्रमुनुजाः ॥ भवन्ति भाग्यवंतस्ते धानधान्या रहीवरैः ॥ पुत्रद्वारसम-
धास्ते पन पुण्ये न स्वर्गमाः ॥ एवं परंपरा प्राप्तं धर्मस्य त्वं विचारकः ॥ तस्मात् सर्वधर्मज्ञः न दु-
खं कर्तुमर्हसि ॥ शिवधर्मपराः सौरेन त्वा पश्यति तेन साः ॥ तद्धर्म- - केनापि न ज्ञायते श्वरं वि-
ना ॥ विचिकिचित्प्रजानामि शिवपादसमाश्रयात् ॥ एषाम्यहं वासात्वापि शिवद्रोहकथान-
कं ॥ क एते नारकैर्दुःखं शुक्ले च शतोत्तरं ॥ श्रोतुं न शक्यते वाचद्रुमी शत्रुको भवेत् ॥ सुनं

३७

दवचनं श्रुत्वा यमः प्राञ्जलिरब्रवीत् ॥ यमः ॥ कएते त्रनञानामिशिवद्रोहेण पातितः ॥ मत्सर्व
 कं यमैरत्रपीडितास्ते शिवदुःखः ॥ न कल्पसस्था एतेषां मया ज्ञानागणेश्वरः ॥ पूर्विको यंचित्रगु
 प्तः ज्ञानातेषां कथानकं ॥ ईश्वरः ॥ यमस्य वचसा लुष्टः स नंदो गणपोमम ॥ आहूय चित्रगु
 प्तं तं यमस्य पुरतः स्थितं ॥ कृताञ्जलिपुटं वीक्ष्य प्रणतंगुणपुंगवः ॥ शृण्वतां यमसंस्थानां वचनं
 प्राह स तमे ॥ सुनंदः ॥ शिवद्रोहकएते त्रपतिताः पूर्वकैर्यमैः ॥ कैरेतद्रोहैश्चित्रांभोरैरेते निपा
 तितः ॥ पापिनोऽप्यधिकंदुःखं भुजंते त्ररातोत्तरं ॥ कुंभीपाकासिपत्रेषु मांहासैरवरोरवौ संत
 लवालुकामथ्येत स तस्य पात्रेषु भर्जिताः ॥ अयः पिंडैस्ताड्यमानाः आयसैर्वायसेस्तदा ॥ व
 ज्रतुंडैश्च नेत्रेषु देसितागाः स दानराः ॥ व्रणेषु पूय रक्तांतधारा निर्याति तेषु च ॥ सारैस्तु च
 मानेषु सदा अथोस्माभरणास्सदा ॥ क्रोशमानेषु च तदा अत्र सेतांसदा ॥ शिवद्रोहां कथा
 मद्य श्रोतुमिच्छामि चित्रक ॥ विलोक्य बहुकालीनां लेखा तत्र शिवदुःखं ॥ तन्मह्यं सावधानं

३७

सवदत्तं प्रविकोह्यसि ॥ तदागणेश्वरवचः श्रुत्वा चित्रांकचित्रकः ॥ विलोक्य बहुकालीनां लिखांस्त
 त्रशिबद्रहं ॥ वन्नुमारस्मै तत्रयमंदक्षागणेश्वरं ॥ एतास्मिन् समये प्राप्ताः कालदुःखाः सहस्र
 राः ॥ कराळाविकटां मुंडातुर्ध्वकेशोरुदंष्ट्रकाः ॥ पात्रामुद्गरहस्ताश्च देउकांडैकपाणयः ॥ प्रणम्य
 ते यमंतत्र सुनंदं चित्रगुप्तकं ॥ प्रादुः कृतां जलिपुटः स्वेदधारावलांगकाः ॥ यमभट्टाः ॥ अनल्प
 कल्पेषु वयं भवत्पूर्वयमाज्ञया ॥ नरकेषु इतरेस्माच्च लुछतोत्तरं ॥ पीडयामो वयं नित्यं श्रमात्
 ते न न सर्वत्राः ॥ भिन्नांगसंगवाहं सान्नान्नास्मात् शिवद्रुहं ॥ पीडां कर्तुमन्नात्मानतेषां
 निस्तरो भवेत् ॥ सुदुस्तराधोरतमापापात्रां भोदुर्हः सरा ॥ अन्यसंयोजनीया वै भट्टारेव
 दासिपाणयः ॥ तैपि कल्पसहस्रांते पीडयंतु शिवद्रुहः ॥ पुनरप्येयोजनीयः एवमत्र परंप
 रा ॥ अनुग्रहो यमस्माकंदयया क्रियतां ममः ॥ अन्नान्नास्मः पीडयंतु बहुकालं शिवद्रुहः ॥ न
 रके धितरेष्वेव वलं नोत्रावर्धयतां ॥ गच्छामो भूतलं सर्वसमाहास्य मपातकान् ॥ मस्मिन्नि

३८

पुंज हीनांगान् रुद्राक्षपरिवर्जितान् ॥ रुद्रपंचाक्षरेहीनान् शिवलिंगार्चनोत्थितान् ॥ शिव-
 क्षेत्रान्यदेशेषु निवासानानयाम वै प्रदोषे सोमवारे पुचतुर्दश्यहमीपुच ॥ नक्तार्चनावर्जि-
 तांश्च दिवा तेषु न्न भोजिनः ॥ शिवनामोत्थितापायान् ॥ अन्येनामयरायणात् ॥ शिवयात्रो-
 त्थितान्यायान् लिंगालोकनवर्जितान् ॥ शिवनिद्रापरातत्र समादायाभिमर्थच ॥ नरके मुविचि-
 तेषु विप्रगोद्राहिणो यम ॥ शुक्लद्रुयातकाटयाश्च विविधा यममावृतान् ॥ संताड्यानीयनके-
 तयामनवाज्ञया ॥ शिवंदोहं पीडनेत्रकल्पे कल्पेन्यकागणाः ॥ नियोजनीयः पीडयैव यं विन्ता-
 श्रमातुराः ॥ स्कंदः ॥ इक्षं यमस्य भटवाक्यमथो सुनंदयुक्ताः प्रभुश्राव्य च चिंकेन ॥ अन्यान्
 भटान् यमनियुक्ता शिवदुहां वे स पीडितुं प्रतिवचः प्रददौ सुनंदं ॥ सचित्रगुप्तः परिरब्धलेखे-
 लोके शिवदुहां प्राह कृतांजलिस्तदा ॥ सुनंदकनंदिन सर्वलोके नृवाच्यं कृतत्रयमेन चादिताः
 इति श्रीशिवरहस्यि दशमांशोत्तरभागे सुनंदयमसंवादे अष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ चित्र

३

३८

स

गुप्तः॥ चित्रगुप्तस्तदाग्राहलख्यं हस्वाशिवद्रुहं॥ सेतिहासतदारव्यानं अपर्णेष्टुपुसाहरं
शृण्वतस्सहस्याययमायायतदाभयात्॥ गणेश्वरस्यपुरतः सुमंदस्यतदां विके॥ स्तंहः॥ इ
क्षरेयैः बह्वेवाः कैलासेवौशिवद्रुहं॥ सेतिहोसंतदारव्यानं गणेश्वरे॥ यद्युत्थाभूतनरो नद्रो
हैरां भवेमनः॥ कुर्वतिहुः स्वभूत्यैवतस्मात्वंश्रुणुवेमुने॥ सर्वलोकोपकाराय जगत्त्रिंशं हि
चपातकं॥ न निष्कृतिः शिवद्रोहः शिवायैरां करौहितं॥ चित्रगुप्तानुवादेन गणेश्वरमभाषितं॥
तद्युगुप्तमुने तत्र त्वं सर्वलोकोसि सदा॥ चित्रगुप्तः॥ बृहद्रथं तरे कल्पे मनुस्यारोचिरासवै॥ तत्रा
वत्यामुभावास्तां मित्रौ विप्रौ तदारव्यया॥ देवशर्मसुशर्मणो वेदशास्त्रे च निष्ठितौ॥ लोकार्तिके
नुसौ मेरां सोमेरा सोमवारे विलोकितुं॥ निर्जग्मतु सोमपहारामुपवासपरायणौ॥ एवं त्या
मुद्रभूकश्चिद्वणिक् गुप्तधनादयः॥ सोमेश्वराय कृतवान् घृताक्तान् दीपमालिकान्
कार्तिके सोमवारे तु महापूजामकारयन्॥ धूपदीपैश्च नैवेद्यैर्गंधपुष्पाक्षतार्चनैः॥ विल्व

३९

वंदसहस्रेभ्यश्च द्वा रार्तिव्यपर्वकं॥ तदा सर्वमहे शानं सोमे शालोकेनेजनाः॥ नरानार्यो
 विनाश्रद्दो ब्राह्मणायतिवर्णिनः॥ सव्यापसमैर्मागणोश्च दक्षिणाविधिंपरा॥ चक्रतुर्भक्ति
 मविनचचुरंगप्रदक्षिणा॥ नपुनर्विलुठन्कुक्षौ मातुः क्रिमिमलाकुले॥ पदेपदातरंके
 चित्तचक्रः प्रदक्षिणाः॥ सोमेश्वराय बाह्यतुद्राकारो सोमवासरे॥ देवशर्मसुशर्माणामुभा
 वपिशिवतदा॥ नत्वांतरेतत्रदीप— शानाकुले॥ धन्यनूकरो देवशर्मप्रदक्षिणाकरोभव
 त॥ तत्रैकदीपनाश्रौ भूतत्करांगुलिवात्ततः॥ सुशर्मायाश्च गोप्यासीत् आवहदीपना
 शानं समुज्ज्वलंकुरुष्वेतितदान्यमपिकंचन नस्वाग्रणापिश्रद्दोपिशिवदीपोश्चलेत
 त्या॥ तं नखाग्रस्तनैले नशिवायां समादधे॥ मौनहीनं तदान्योसौ वैत्रयो वैत्रयाकरां
 गुलिः॥ समालंब्य सतां बलमालयेष्टीवनं करोत्॥ प्रदक्षिणादिसक्तोपिनरकंप्राप्य सान्व
 य॥ भुंजते यातनामत्र प्रतिकल्पममी सदा॥ पुनरन्यो वैत्रयसुतः दास्यातत्राशि

३९

वेत्सवे॥समागमालयं प्रोक्षे संगं म्यं च तथा सह॥रेतो मन्त्रमलोत्सर्गकां न्यामकाग्र धामनि॥
 अकरोत्स शिवद्रोही ते नरे तोह दंतरे॥सर्वैरयः प्रतिकल्पो वै निस्ताररहितो पतत्॥कश्चिन्मा
 र्गमहायेन उत्सवे शंभवे सति॥अधिकारित हास्यस्य शिव तैले न हीपिकां॥इध न्नाह
 दतुरगः सोत्साहं तिष्ठते भुवि॥सप्तेन रांभूद्रोहेण संतप्ताय स वाहनः॥तदा स तु धु संख्याने
 — वेधितो यमहालास्ये उत्सवे शंभोः पुष्पमाकल्प्य हेतुवं॥अपारहारं स भवैवे न्याये
 दत्वा मद्रोह मीदरां॥गंधापहार्यय रांभोः स्वांगलोपन हेतवे॥संतप्ताग्नि कणां गोचं द्रीहि
 भुंजीत यातनः॥सांभ्राणिहार्यवं भूद्र मधोकारम धस्थितः॥अमणो हं शिवद्रोही शि
 वगोक्षीरपानरुत्॥शिव धान्यं धतवस्त्र अधिकारि मिचाद्यम॥तस्य चीराणि दिव्यानि
 हेमकांतो ज्वलानि च॥शिवभिधे कमुत्तज्ज्वराजकीये स्वदान्मुदा॥स्वांगपुष्पे पिबत्
 क्षीरश्रमयाः पूयपानरुत्॥संतप्तवान् हि जालां गोक्रंदत हनि रां यम॥वैश्यं भूलमुद्रां

४०

गानन्त्यं लिशिवाग्रत॥ यौवनेन च दत्तांगीराजकीयेषु नृत्यति॥ ब्रह्मक्षत्रविश्वश्रुदानृत्यांग
 संगमलालसान्॥ साधनानिर्धनान् चक्रे भूमिष्वेपादियं भुवि॥ संतप्तसीययो योनियंतिष्ठते
 मीदृशं॥ शिवा च कौयं पापीयान् भृत्या र्वयति शंकरं॥ पञ्चामृतं पचगव्यं निःशेषं वाभ्यषेचये
 त्॥ किंचित्किंचित्सचयानो अधिकारभयाद्यम॥ गर्भगेहादूर्ध्वभागे तैलं शीरं धतं दधि॥ सौ
 दंशकं यासा र्धसुगंधं गंधपुष्पकैः॥ स्रजन्मफुल्लमल्लीनां वेत्रयोभ्यो दाष्टि चार्चकैः॥ अभिषेक
 यरं भा नां फलसाहस्रमुत्तमं॥ नालिकेरं शतं कश्चित्त्वपि स्यादात् शिवायुतुं॥ विचर्मकरली
 जालं कुर्वन् तत्रासपादजः॥ प्रस्फोटय नालिकेलं ब्रुसे च नाय च दांशवे॥ क्षुधान्नं यथाप्ययं रं
 भाफलद्वयचक्षयत्॥ नालिकेरं तृषार्तो सावापि वक्तै न चोक्षितः॥ तेनासृक्ष्य यपोष्पास्ते शुक्
 कंठः सदैव हि॥ एवं शिवद्रोहवतां गतिः परानकल्पसरव्यात्र निवासिनां यमः॥ ज्वालांगद्वि
 त्रचरीपनाशकैः द्विजो सदा वैदविहां वरिष्ठौ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरपत्रा

४०

गेत्रिवद्रोहकथने एकोनविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ चित्रगुप्तः ॥ महाकाले पुराकश्चित् तूर्गगोत्रोद्दि
जाधमः ॥ शिवालये समागत्य साधवस्ततंतं ययः ॥ शिवरात्र्यां शिवागारे नमस्कृत्वा क्षत्रपणः लि
गमम्य च यं रात्रौ महाकाले श्वराग्रतः ॥ शिवमकामहात्मनो रात्रौ यामचतुष्टयं ॥ तेषां शुश्रूष
णमिषादस्त्रान्येषां धरानपि ॥ अपहृत्य गतः पापः पंचत्वं तगतो न्यतः ॥ शिवभक्तवरं द्रोहादधः
शीर्षोर्ध्वपार्श्वतः ॥ त्रिलोचनेश्वरः काश्चाप्रदोषे शिवलोककाः ॥ लोकामंदप्रदोषे धसायंतत्र
वणिकुसुतः ॥ कवादमूले संस्थाय विप्रकन्याकरग्रहं ॥ कुचामर्षं करोत्यापी काश्चास्थित्वापि पा
पथी ॥ प्रदोषकाले तद्राहादसीयत्रवने स्थितः ॥ त्रिपुंड्रफालवीक्ष्यैव निंदत्येष सुदंमति ॥ तेन
द्रोहणनशायुः नरकेषु सवायसा ॥ तदास्यां निर्गतां जिह्वां खंडयेत् स दंमते ॥ रुद्राक्षधारि
णां दृष्ट्वा सास्यं समुदीक्षते ॥ शिवद्रोहेण तस्याक्षिनुदत्याय सवायसः ॥ रुद्रजाप्यविहीनो वै
एते त्रैव शिवद्रुहः ॥ पातयन्त्यवतां क्रुद्धः संतप्तागिरिमस्तके ॥ पंचाक्षरोक्षिता एते तद्द्रोहि

४०

गानन्त्यसंहि शिवाग्रत॥ यौवनेन च दृष्टांगीराजकीयेषु नृत्यति॥ ब्रह्मक्षत्रविश्वश्रुतान्त्यांग
 संगमलालसान्॥ साधनानिर्धनान् च त्रेभूमिष्वेपादियं भुवि॥ संतप्तसीययो योनियंतिष्ठते
 मीदरां॥ श्रीवार्चकौ यं पापीयान् भृत्यार्चयति शंकरं॥ पञ्चामृतं पञ्चगव्यं निःशेषं वाभ्यषेचये
 त्॥ किंचित्किंचित्स्वचयानो अधिकारभयाद्यम॥ गर्भगेहादूर्ध्वभागे तैलं क्षीरं धृतं दधि॥ क्षौ
 द्रं शर्कया सार्धं सुगंधं गंधपुष्पकैः॥ स्रजन्मफुल्लमल्लीनां वेत्रयाभ्यो दाष्टि वार्चकैः॥ अभिषेक
 यरं भानां फलसाहस्रमुत्तमं॥ नालिकेरं शतं कश्चित्त्वापि स्यादात्तु शिवायुतुं॥ विचर्मकरली
 जालं कुर्वन् नृत्तत्रासपादजः॥ प्रस्फोटय नालिकेलं ब्रुसे च नायघटां शिवे॥ ह्युधार्तय श्चाप्ययं
 माफलद्वयचक्षुषयत्॥ नालिकेरं तृषार्तो सावपि बलैः न चोक्षितः॥ तेनास्त्वय्यपोष्पास्ते शुक्र
 कंठः सदैव हि॥ एव शिवद्रोहवतां गतिः परानकल्पसरव्यात्र निवासिनां यमः॥ ज्वालांगकवि
 त्रचरीपनाशकैः द्विजो सदा वेदविदां वरिष्ठौ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभा

४०

गेरिवद्रोहकथने एकोनविंशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ चित्रगुप्तः ॥ महाकाले पुरा कश्चित् तूर्गगोत्रो हि
 जाधमः ॥ शिवालये समागत्य साधवस्ततं यय ॥ शिवरात्र्यां शिवागारे नमस्कृत्वा क्षत्रपणः लि
 गमम्य च यं रात्रौ महाकाले श्वराग्रतः ॥ शिवभक्तमहात्मानो रात्रौ यामचतुष्टयं ॥ तेषां शुश्रूष
 णमिषादस्त्रान्येषां धरानपि ॥ अपहृत्य गतः पापः पंचत्वं स गतो न्यतः ॥ शिवभक्तवरं द्रोहादधः
 त्रीर्षोर्ध्वपार्श्वतः ॥ त्रिलोचनेश्वरः काश्चाप्रदोषे शिवलोककाः ॥ लोकामंदप्रदोषेथ सायंतत्र
 वणिकुसुतः ॥ कवादमूले संस्थाय विप्रकन्या करग्रहं ॥ कुचामर्षं करोत्यापी काश्चास्थित्वापि प
 पथी ॥ प्रदोषकाले तदा हादसीयत्रवने स्थितः ॥ त्रिपुंड्रफालवीक्ष्यैव निंदत्येष सुहं मति ॥ तेन
 द्रोहणनशायुः नरकेषु सवायसा ॥ तदा स्यान्निर्गतां जिह्वां रवं उयेत्यब्रुवदमते ॥ रुद्राक्षधारि
 णां दृष्ट्वा सास्यं समुदीक्षते ॥ शिवद्रोहेण तस्याक्षिनुदत्याय सवायसः ॥ रुद्रजाप्यविहीनो वै
 एते नैव शिवद्रुहः ॥ गतयं न सवतां क्रुधः संनसागिरिमस्तके ॥ पंचाक्षरोक्षिता एते तद्द्रोहि

४१

धशूलतः॥ पातयंति भटानित्यं शिवद्रोहेण ते न वै॥ शिवद्रोहस्तथा केचित् प्राकारे मदेयस्तथा
 मलमूत्रोत्सर्जनेन शिवतीर्थं न हीतये॥ शिवतीर्थं शिवागारे दूषकाय शिवद्रुहः तेनांगा
 रहदे एते तिष्ठत्याभूतसंप्लवं॥ बिल्वार्चकाय नित्यं वै शिवदर्शनकारिणां॥ निर्माल्यवि
 ल्वक्यणकान्वार्थमकरोन्निशि॥ स एवाशिवद्रोही विष्टा पूर्णं हृदे स्थितः॥ निशीथस
 मनुप्राप्ते दीपमालाप्रदः शिवे॥ दीपान्नाशयते पापी तैलं ग्राह्यं ग्रहं गतः॥ संतप्ततैलम
 ध्यस्थः तेन पापेनैश्वर्यकः॥ गृहे गच्छन्निशीथतु शिवपद्मगवर्तिका॥ तैलात्ताप्तो ज्वलं
 ग्राह्यं ग्रहं याति स दानि शि॥ शिवद्रोही च निजीर्णैः संवेश्य न पदैः॥ तैलान्नैः दीपयंत्येते
 सर्वे गंसदायमा॥ गंधपषणकश्चर्यश्च मणोत्र शिवालये॥ कर्पूरकुड्मलोपेतं चोरदत्तांगले
 पकाः॥ तत्तद्गं रवउत्तराश्यापि भटाः कृत्वा शिवद्रुहः॥ शिवालयस्थगोम्रासं भुञ्जंतुष
 कणान् बहून्॥ चेदीयते न पापनस्थिता कल्पे मलहृदे॥ धिप्राता देवाय गोपोयं कृतः

४१

सदा॥ अर्घ्यमूलेन तेनात्र सोये श्लोभाचद्रुहे स्थितः॥ कश्चित्संकरजातीयः शिवधा
न्यमपाहरन्॥ निर्भिद्यथान्यकोनांच तथान्यानांच नृणां कथा॥ कल्पसमरकंभुंक्ते यदांगार
कणानयं॥ शिववृक्षछेदकोयं जानन् श्रुत्वा कमप्यसौ॥ यावत्तस्य च कुसुमबीजमूलफल
निच्य॥ तत्संपाकं तदंगं च तिलशुद्धादयंति वै॥ लालिकेरमधूकानां फलबीजापहारकः॥
यत्रैः संपीडयते तत्र तदंगं खंडं नोयम॥ जंवीरहारी देवस्य स्वर्गहे सोपदवां कृत॥ तन्मास
खंडं तद्वक्त्रे उल्लस्य तदंगतः॥ दहाति यमदूतो सौ तदा च रुदती निशां॥ अप्रणम्य महे
स्य लिंगं तस्थौ शिवालये॥ तेन द्रोहेण तन्मुंडं खंडयंति स्वदंततः॥ भटा उद्दृष्ट्वा स्त्रे शिव
दर्शनरासदा॥ तन्नेत्रगोष्ठके सूचिः पूरयंति दिवानिशां॥ एते शिवकथाहीनाः श्रव
णकुंडलैर्युतः॥ त्रपुसीसैश्च संतप्तैः श्रवस्यासिच्यते च वै॥ अयं संख्यावतां मुख्यत
र्केश्वर शिवशास्त्रके॥ तत्राथर्वशिरोभागं शिखाकैवल्यमंत्रकान्॥ विसृत्कर्षपरां

५२

चक्रेशिवद्रोहचपायने॥ संख्यावाकल्पसंख्यातः जिह्वा मुखादयचार्यवै॥ संतप्ताय
 सस— उर्ध्वपुंङ्गमेत्ययत्॥ भुनः पादेष्वसंतसैतत्कालं दाहयन्तिवै॥ प्राकारे च शिवाग
 रे निधीवं श्रेष्ठाणां करोत्॥ वैश्वोयमत्र संतप्तं च वै हरितो भवेत्॥ शिवाल्लयस्थ
 भैः घाणी संपूर्णधान्यकः॥ क्रयकश्चायणे नित्यं वणिक् कथान्यभृतिः शिवे॥ द्रोहि तेनात्र
 पात्रे येन यावद्योणी प्रसंख्यया संतप्तं बालुकामध्ये शायो नोत्रावतिष्ठते॥ शिवाल्लय
 पां गृह्यस्व गोरक्षणमात्मनात्॥ शिवद्रोहयमुतः॥ मत्ततदा तत्तुणं संख्यया संतप्ता सद्वर्तिभिः
 परयन्ति भटाः सदा॥ ईश्वरः॥ एवं शिवद्रोहपनायणानरासं हन्ध सर्वो गकसंधिभागः वि
 दारितः शस्त्रसमुच्चयैः सदा तिष्ठं त्यनल्पं परिसंख्यचारकाः॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द
 शमं शो नरभागे शिवद्रोहकथने त्रिंशोऽध्यायः॥ ॥ चित्रगुप्तः॥ अथापरे शिवद्रोह
 पतंति नरकाणीव॥ लान् श्रुणुष्व गणैर्देवाय मे नात्र सभासदेः॥ जीर्णोद्यारे शिवागारे भ्रम

५३

णो भिक्षु भोजनः॥ भिक्षुयार्ज धनं स्वल्पं दाहयामास चेष्टकोः॥ अलहसो भूरागारजीर्णो धारण
 हेतवे॥ पिनाकिन्याः पुरातीरे पूजाय लिपदाब्जधीः॥ त्रिंशत्सहस्रसख्याकाः सुधाश्च पिष्य
 तदा॥ संपादयामास गुणं नवं च धनदानतः॥ तत्र राक्षोभिषकारयः चित्रधर्मेति नामतः॥ तदा
 भ्रमणे माहूय शिवालये विचारकं॥ प्राह तत्रैष्टक्यमष्टौ दद्यात्साहस्रसंख्यकाः॥ अष्टौ हि गृह्य चन्द्रण
 निष्काश्च सुधांतदा वर्षकाले अतीते त्वं शिवागारं कुरुष्व वै॥ मद्गुहागणारमं स्त्रीर्णं संस्त्रीर्णं
 मंकोत्रममसमनि॥ जायते ह निरांतेन क्षिप्रं मेघवचः कुरु भ्रमणः तद्वचः श्रुत्वा तमुवाच त
 दाक्रुधा॥ **भ्रमण उवाच**॥ वर्षाकाले लिंगमूर्ध्नि पतं त्यासारविदवः॥ तत्पूर्वमालस्यात्र जी
 र्णो धारं करोम्यहं॥ भिक्षु इत्वा धनं वैद्यः स ह्येवोपाणिभिर्मया प्रदाध्याः दष्टकाः काष्ठैः तानाहं
 प्रददामिते॥ गृहाणान्यत्र संधानः माद्रो हं कुरु शांकरं॥ शिवद्रोहेण नष्टे कुलं सर्वभविष्य
 ति भ्रमणस्य वचः श्रुत्वा वैद्यः क्रोधांघमानसः॥ उवाच क्रोधताम्राक्षः भ्रमणो शिवविंश

४३

रं॥ छतचिपुडुरुद्राक्षंमोजलिः पुरतः स्थितां वैद्यः॥ पश्य मे विक्रमं शूद्राः शूद्रः श्वः परमेष्ठकः
 सर्वास्तां नाशय मय मेध परश्वः प्रयस्य मे॥ इत्युक्तो निर्गतः क्रोधो विद्यो राजगृहांतरं॥ राजप-
 त्याश्च गर्भिण्यां हलोषधमयंतरा॥ शूद्रः विंचित्सुमुपाद्यतश्चिक्त्वा मकारयेत्॥ तत्र राजभटा-
 न्महासमानीय च नष्टकाः॥ सचीर्णपोरलेः तप्तैः वस्त्रैरावध्य चूर्णकं॥ इष्टकानां मिहानीतु-
 राज्ञाः॥ शूलविनाशने॥ वैद्यस्य वचसः राज्ञो भटाः वास्त्रकराः युयैः॥ अलभ्यस्तसुरेतत्र इष्टकाः
 कापि नूतनाः॥ शूद्रहस्ते श्वरागार इष्टकः॥ समुपाहरन् एष भैः॥ धाणिका पूर्य सताड्य श्रमय-
 तहा॥ निषेधकारिणं राज्ञो भटालोरो ज्यवाक्षयतः॥ नीताराजभटैस्तत्र इष्टकाभ्यर्त्य तत्र वै-
 जहो प्राणां श्रमणकः शिवहारितदाशिवे॥ संपूर्ण इष्टकाः सर्वाः कृत्वा तैलभिषक्॥ राज्ञाः
 शूलचिक्त्वा तु निर्गय प्राप्ता ममानसा॥ तेनैव शंभो द्रोहेण राज्ञि नरकमागतो॥ आक-
 ल्यांगारशायमात्रं हते हर्निशायम॥ अविचारपरो राजा कालेनात्रगतो यम॥ रौरवदु-

४३

ध्वपादोत्रधूमपोसावधोमुखः॥ कशायातडियतेनित्यंसदायमभदेःर्यम राज्ञोभटाश्चपा
 लेचशिवागारेष्टकाहराः॥ वैद्योप्ययंशिवद्रोहीमुख्यः॥ शंभोर्दुहांवरः॥ विषाग्निसर्वदग्ध
 सर्वांगःतिष्ठत्यामृतसंप्रबं उपैक्षेकान्तपागारेसचिवामंत्रसूचकः॥ नावारयतिराजानं
 पततंनरकार्णवे॥ शंभोद्रोहेणतेनात्रसंतप्तभुविसंस्थितः॥ शिवकार्यार्थमुद्युक्तः॥ अमणो
 पिविमानगः॥ शिवार्थमत्यजसाणानृतेनकैलासमाप्तवान्॥ ईश्वरः॥ महाभिषेकव्रमन
 वेष्टकाहारोभिषग्वरोयंनृपतिश्चराज्ञा॥ स्वमंत्रिसेनापतिभिस्वकैर्भटैः॥ निमज्जमानो
 नरकार्णवस्थाः॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येहशंभोत्तरभगेशिवद्रोहकथने एकत्रिंशो
 ध्यायः॥ ३१॥ ईश्वरः॥ चित्रगुप्तमुवाचाथनवीनोयंयमस्तदा॥ गणेशानचसपयैश्चवाचा
 शिवशिवेतिच॥ यमः॥ चित्रं प्रभाषसेचित्रगुप्तत्वंवैकथानकं॥ त्रिनेत्रद्रोहिणांधोरन
 रकंकःप्रपन्नयति॥ करणेरवेडद्राकृतः॥ सर्वांगामुंडवर्जिता॥ मुंडेरायससंकाशौ॥ आयसैः

४४

परिवंडिताः॥ कोदंडशरकांडैश्च दंडमंडलताडिताः॥ यमहतेश्च बहुशः चक्रचैश्च विहारि
 ताः॥ चक्रं कृताः तथा केचित् केचित् मुसलमर्दिताः॥ सुद्धरेः हन्यमाकचित् केचिदायमपि
 डके॥ मूषासुचप्रपच्यंते कथ्यंते च कटाहके॥ सुतलंतप्तधूमैश्च कंदंते केचिदान्यद॥
 सर्वस्मान्मारक्रातुधोरातुशिवद्रोहीसुथदुःखभाक्॥ यमस्य वचनं श्रुत्वा चित्रगुप्तो ब्र
 वीतदा सुनंदसंनिधौ तत्र कथामन्य शिवद्रुहं॥ **चित्रगुप्तः**॥ शृणु मत्तत्रद्रोहपात्राप्तो
 रिते निपातिताः खंडशः कृतसर्वांगः संधिवंधाभट्टेयम्॥ विप्रोयं नियतो भूत्वा सौराष्ट्रसं
 स्थितः पुरा॥ उद्दालगोत्रसंभूतः नाम्ना भूत्सूत्रवर्णकः॥ प्रदेविकुष्ठिवस्यान्यं करोति
 नियमादथ॥ केन चित्प्राथितो भुंक्ते आहं चायं प्रदोषकृत॥ धनलोपेन तत्रायं व्रतसंगा
 छिवद्रुहि॥ तदस्योदरमध्यस्थं मंत्रज्ञातं गुरुद्वेतं हो गदतं॥ स्वतुंडैः कक्काकाद्यैः स्त
 र्यैत शिवद्रुतं॥ अयाज्ययाजकोयतुं अघ्यर्युरभवद्विज॥ तिष्ठतु यज्ञरसोऽपु विल्वधे

ध्व

४४

दनमान्चरन्॥ सदायूपमिषात्यापीशिवद्रोहोत्रपच्यते॥ तसत्रफलसरख्याककल्पकाचोत्रप
 च्यते संतप्तसीसमध्यस्थो अन्यो वस्त्रं तु श्रांकरं॥ दत्तं च वणिजांशं भोरात्रावपहरत्तदा तदस्त्रं
 तंतुकल्पोत्पसरव्यायाद्रोहभाक्विभो॥ सहारौरवमध्यस्थः क्रंदंतत्र दिवानिद्रां॥ पुष्पापहारिगंध
 नां शूद्रोत्स्येद्रैवैयमः॥ कांथ्यते तैलमध्यं त्रिशिवद्रोहीमहां धत्त॥ कार्यंतरे स्थितो भुङ्क्ते दिने क
 स्मिंश्च देकदा॥ श्रीवलिंगार्चनं तत्कापापभक्तुचशिवद्रुहि॥ संतप्ताय सिद्धौ लाग्रे संस्थितः त्रं
 दैते निद्रां॥ शिवागारे पापकर्ता भक्षभोज्यमचूचुनत्॥ शिवद्रोही तेन पापैः संतप्ताय सपिंडका
 न्॥ सभक्षयतिकल्पान्ते द्रोही चान्या शिवस्य वै॥ शिवगो रूपहर्ता यंत छूलां कश्चिव विनाशय
 वै॥ तद्रोम संख्याया तैले संतप्तैकाथ्यते निद्रां॥ शिवाभिषेक्षी कैरे तु नीरदोप्यर्धहारकः
 तेन त्रपुसु संतप्तं पिवते कल्पमीदृशं॥ नरः कश्चिच्छिवागारे लख्यवस्त्रं धनं तथा॥ अचूचुर
 त्पुण्यकः तेन द्रोहेण पाच्यते॥ क्रकचैर्मर्दित शिरावसते कल्पमन्त्रवै॥ नारीकाचिदियं शू

४५

द्वात्रिंशद्वागारेस्त्वैवेवितैः॥संगतेयंगतेघोरेरेतसःपतितानिन्नां॥त्रिंशद्वागारस्थितंकीटंहात्वासांगस्थि
 तंयम॥मक्षिकांमत्स्यंकुंहात्वासर्वजीवहनाधभाक्तेनसंपेष्टातेचात्रनरकेपेषणाभ्रभिः॥पादुकान्
 पादःकश्चिद्वागारेस्थितोभवत्॥संतप्तायसमर्थेध्यस्थःपादत्राणमचाप्यसौ॥उत्थीपीयेन्निवा
 गारेसंस्थितःकंचुकीतथा॥संप्तौतन्निमहाभारंवहतेक्रंदतेनिन्नां तैलान्नपटमाबध्यकंचुकात्
 चदाहयेत्॥उर्ध्वपुट्टांकितःशंभोरर्चनेनक्षताभुवि॥तेनद्रोहेणयैःशंभोःश्रुत्वा संताडयतेव्रत
 चक्राकेनसमंशंभोरर्चनंचाकरोयदं॥सतसायसंपिंडेनहन्यतेहर्निशंनरः॥चित्रगुप्तः॥इत्थं
 शिवद्रोहपरंपराभिरासाद्येतेयंनरकःसुधोराः॥जनैःसदायंपरिपूर्णकल्पैःघोरैःसहानिवि
 उत्तोप्यथवार्तयेषः॥॥इतिश्रीशिवरहस्येद्वयमांशोत्तरभागेद्वात्रिंशोऽध्यायः॥॥इति
 रः॥चित्रगुप्तःतदाप्राहशिवालयसुधाद्रुह॥तत्कथांचसुनंदाययमायचविशेषतः॥चि
 त्रगुप्तः॥अत्रिसंघादस्थापयत्तद॥अत्रायपीडयतेयंचेशिवद्रोहीसुधाहरः॥शंभोः

४५

रंतगृहेभिन्नेतसमीपतुमीहते। वणिक्पथितसुधांतत्रसंषाद्यस्थापयत्तदा॥ स्वगृहेलाप
 तुमीनार्थायतस्मिन्नाष्टाणिक्रयमः॥ **वणिक्**॥ शिवागारार्थमानातासुधेयंतसुधादिज॥ याच
 स्यंतसंपन्नोप्यथशंभोसुधाकथं॥ शिवद्वौहोमहानेषाजानीतेनकथंदिज॥ तमाहवाणि
 जंतत्रग्रामणीक्रोधमूर्धितः॥ **ग्रामणीः**॥ मत्प्रमत्तोरुषंतत्रसुधांतवविनाशये॥ सर्वस्व
 हरणंतेद्यश्चः परश्वोभिविष्यति वणिक्श्रुत्वाथतद्वाक्यंतमाहविनयेनच॥ **वणिक्**॥ तथाक्
 थंविदेवास्तुशिवालपकरोम्यहं॥ गंधेश्वरस्यदेवस्यवस्यनसुधांतेरदाम्यहं॥ इत्युक्तौनिर्गतौ
 लोचयथामार्गवणिक्दिज॥ ततःकृतिपयेकालेसमतीतेत्रग्रामणी॥ रात्रिपालान्समाहूयवणि
 कुधनमचोरयत्॥ सधोशुकरवेश्मार्थंप्रेषितांचननीतवत्॥ शिवागारसुधाहर्बारात्रिपालैर
 च्चचुरत्॥ सप्रातःस्वगृहंवीक्ष्यत्र्यसहद्विणिजांवर॥ सर्वस्वंचगतंवीक्ष्यनशुशोचतदाव
 वणिक्॥ यथासुधाहतांवीक्ष्यरुरोदविलुठन्शुवि॥ **वणिक्**॥ हाह तोस्म्यद्यनशोस्मिहा

४६

रां भो किं करोम्यहं सुधां सुधां शुधरतेह ताग्रामणिनावलात् ॥ बलप्रमथनं वैस्वं वै सदा देव
 शिवद्रोहितफलं हि भननु नरकाणीव ॥ नाहं पत्रये शिवधनं हतजीवामिनकचित् ॥ स्वमूत्रम
 न्यतो गच्छेत् फूलाकागारदारयुतो वणिक् ॥ स्वगृहं हाहा हाहयामास शरीरं सवन्दिना ॥ तद्
 स्वामहादाश्च यंधूमज्वालावतां वरं ॥ हाहेति च वह्न्यो राराजाश्रुत्वा स्य साहसं ॥ विचार्य ग्रा
 मणेस्तस्य गृहं सर्वमलुठयत् ॥ छिन्नहस्तपदा च क्रेग्रा मपालान् तदानृपः ॥ निःसरयाम
 सपुरात् सदा सत्पुसुतान् तदा ॥ शिवायार्थमत्यजप्राणान् वणिग्यातिविमानगः ॥ राज्ञानमारि
 तोयस्मादि जपवेति वैभयात् ॥ सग्रामणी शिवद्रोहितेन भुक्ते त्रयासनाः ॥ राज्ञाय तप्तशैले
 पुग्रामणे किंवदाम्यहं ॥ त्रात्रिपालादूमे सर्वे सुधाहारशिवालये ॥ अधोमुखोर्ध्वपादस्थो
 लंबतेश्च रवलापहै ॥ संतप्तवन्दिज्वालागाहस्थमाना दिवानिशं ॥ होहेति क्रंदनानाश्चति
 षं त्याभूतसंभवं ॥ कश्चिच्छूद्रः शिवागारे इह्नुदंडान् वर्धयत् ॥ शिवस्यैवाभिषेकार्थान्

४६

क्रयार्थतदाभवति॥सेनापतेसहामात्रयाचनेक्षमंसहेक्षुकं॥नदहातिशिवस्येतिसदातंप्रति
 विधति॥कदाचिदयमुत्पन्नावारणेंद्रमधिष्ठितः॥धावंतंमदधारात्तांश्वर्यलावधपादं कं॥इक्षु
 कांडानिशिरसाधारयानंचमार्गगं॥शिवस्यैवाभिषेकार्थंश्रद्धं गच्छंतमीक्षसः॥सक्रोधेनैव
 मनसाराजंतंसमचूचुदत्॥स्वांगुष्ठेनगजस्यैवावर्णमूलेतदायम॥सपुष्करेणधावंतमग्र
 हीत्समहाबलः॥धावंतंसेक्षुशिरसंश्रद्धमानयसत्सुरवं॥विदारयामासरसेदेःनिर्यजिन्हं
 गतासुखं॥लेचदृष्ट्वा मृताश्रद्धंधावंत्यन्येजना॥यथिशिवेक्षुकांडानिगज्ञःस्तस्मैदाश्र्या
 प्यभक्षयत्॥स्वगजेनमदाक्तेनमारितंश्रद्धमीक्षच॥सौधसंस्थामहामाश्रमएच्छत्तस्यक
 र्मतत्॥महामात्रः॥महाविलोमदाविशोऽरुणिभिन्नोत्तमांगकः॥नयहंशंसमायातिहतः
 श्रद्धःकरोमिकं॥तेनक्तोमौनमादध्रेतत्रसेनापविस्तद॥संबंधोलानमध्येतुवारणोसौज
 नाययुः॥सशंभोद्रोहकर्तायंमाहामात्रोप्यसौद्विषः॥उत्तावाकल्पपर्यंतंबुभुजातेत्रय

४७

तनाः॥तानस्मर्तुं च मनसा शक्यं तत्र गणेश्वरः॥ अद्भुतं गच्छि वं यांति विमाने नार्करोचिषा॥
 श्वरः॥ शुद्धां शुद्धं क्षामसुधापहारकः मन्त्रामणी भूतिरत्रपालः॥ अधोरणेः प्रेरणातः संवा
 रणो भुक्ते सदा वै ग्नरकं स चारुणः॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे शिवद्रोहक
 थने स्त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः॥ ३३॥ चित्रगुप्तः॥ कश्चित्सोमेश्वरागारे जीर्णोत्थारणहतवे॥ अशमा
 नां शकटीभारेः लुलाय वहने स्तदा॥ रंककाराः॥ शिवागारे प्राकृतं वाकं धरैतत्र काश्चिद्विला
 रं उं स्वर्गदेपोषणार्थं वै॥ आनयन्ति शिदेवस्य शिलातां मसितां तदा॥ शिल्पाः प्रातः समुत्था
 यन्तु क्रुशुः स्तां शिलंगतां॥ देवा लयाधिपते येन्यवदन् शिल्पिनस्तदा॥ तदा शिलां तदेवान्यो
 अमृण्णिन् तत्र ते सदा॥ प्राकारमध्यगां चक्रुः त्रमां चापाहारकोप्ययं॥ ह्यचूः पाषाणकणा
 जः सरव्या नरकार्पावा॥ अशमनस्तप्तश्रृणानि स्वादन्नास्ते सुदुरितः॥ अत्रान्यो घृत
 हान्यत्र शंभो नित्यं च सेचनं॥ घृताहस्तेन पापेन शिवद्रोही निपातितः॥ संतप्तं च घृतं नि

त्यं विवतेन सनारकी॥ अथान्योक्षेत्रहार्योयं नाराभोरभोजकल्पवे॥ निपातिलोयं पापीयान्
 यमानोत्रातंसंख्यवे॥ यावत्तत्तक्षेत्रजरजसां कृपाणां सकृदादनः॥ सर्वदाभ्रष्टमध्यस्थोरुद
 तेहर्निशंमम॥ शिवमाल्योपहारोयं धर्मेपिशिवसद्यनि॥ शिवालयवितानिनोरथेनो
 सोवहान्यपि॥ वस्त्राणिमंदपेवध्यविवाहेच्छिद्रमादधत्॥ सतुन्नवायसूचिभिः समीच
 केनसूचकेः॥ शिवस्यनाळिकेराणो गुरुमावध्यमंदपे॥ कदलीफलपंडं चइक्षवः पराजं
 फलं॥ वध्यामंदपशोभार्थविवाहानंतरंमुदा॥ अधीकारीशिवद्रोहीविक्रीणात्यापणेददत्
 पणानानीयशिवेददोगृह्णात्स्वयंतदा॥ तेनपापेनतत्कन्याविधवाभूद्रिद्रिणीसोपिकाले
 ननिधनात्तदगंधांगोप्यत्रलिष्टति॥ शिवमंदपहार्यचरोततप्तबालयुक्श्चिद्राजसुतोवी
 रेः भट्टैरश्वप्यभितः धिष्ठितः॥ यावन्नारिवेटकेमार्गेमृगान् हत्वा तथाउज्जान्॥ सायंपरिभ्र
 मन्तत्रकटकंविद्यपद्वयः॥ भ्रमरेत्रालयं प्राप्यमार्गमथ्येस्थितंतदा॥ क्षुधितैस्वभैरैश्चै

४८

वस्वयं क्षुद्रं समान्वितः ॥ तैलं शिवभिषेकानामालयं रथैरुपाजितं ॥ जवीराण्यपितत्रैव स्थि-
 तानि शिवसेवने ॥ तान्या नियमलातृकारात् ॥ जंबीराण्यपितैलकं ॥ पाकैर्देहकमुत्प्राप्य दय-
 तत तैलं चैव जसलं ॥ गृहीत्वा पादमर्दय कृतवान् राजपत्रक ॥ भोक्तुं नैवेद्यमीशोऽस्य अनिवेदि-
 तमेव हि ॥ स्वभटैरानयामास सतदा वैष्णुधातुरः ॥ अन्यत्क्वचिदेवाय नैवेद्यं क्रियतामिति ॥
 आखेटके भट्टे युक्तो बुभुजन् नृपात्मजः ॥ तैलपापनशायुः यममागान् नृपात्मजः ॥ तैर्भटैस्स-
 हासंतस्तैलमध्यास्थितो निशं ॥ अनिवेद्यान्नापुलकायावदभ्रातिवैभुवि ॥ तावन्नि-
 मिगणान् भुङ्क्ते शिवद्रोहं धर्मीदृशः ॥ अत्राप्यन्ये द्विजाराजा भट्टा भट्टकणादृतः ॥ निया-
 त्यंते च नियतं तद्गुणधरा गयोस्वरः ॥ कश्चित् दंगे धरं राजानान्नाचिन्वा गरो धनी ॥ मा-
 नीमान्यो वदान्यश्च धनधान्यसमान्वितः ॥ स नित्यायुतविप्राणां भोजनं दापयन् दा-
 शिवालयानि संधीराधानि विरुतमंदपैः ॥ भक्षभोज्यांश्चाप्यनसरं भाफलसमन्वितं ॥

४८

सुंजतांतत्रविप्राणांतत्रव्यनमभक्त्यलं रंभाभपनसादीनांशिवागाररथितफलं॥अग्रणहन्
 ब्राह्मणभजिक्रियायंतेनवाज्ञया॥तदादातुशिवागाररथित्वायात्रशिवार्चकाः॥शिवार्चकाः॥
 नांगीकूर्मोत्रदेवस्यफलाद्वरणामीदृश॥नब्रह्मणेषुदातव्यंशिवद्रथंमहर्धकत्तेषामुक्तैर्भवात्र
 तामेवाशिवसेचनसाधनंप्रददुस्तेफलंछित्वाब्रह्मणोभ्योददुर्मुजिष्यथेष्टबुभुजुस्तेपिरंभाभपन
 सोद्भवं॥शिवाभिषेककरणंप्रशंसंतद्विजोन्तप॥नष्टायुषस्तेशंभोर्वेद्रीह्यन्नादनतोद्विजा॥राजा
 पिकालान्निधनंप्रापयातोभरैःस्वकैः॥फलाहरणतःशमोब्रह्मणायतुभोजिताः॥एकस्मिन्दिग्से
 भमौरंभापनसजांभकैः॥तत्रैवनरकेधोरेणत्यंतक्रूरकर्मिणः॥मद्दाहरास्तेगुदतोशिवात्राणि
 चभुंजते॥काकैःसंतुद्यमानांगावज्जतुंडैरथारितोः॥नेत्रगोळकसंधोचकर्पीकंठेषुपादयोः॥
 अयुतीनेयुतांधोरंनरकंचोपभुंजते॥छेतारःफलपंडानांकराळकरवाळत॥छेत्त्यतितकराप्य
 चराजोभटकरांधिकं॥राजाप्ययंकोकाशमाननक्रकचैर्मूर्ध्निभिद्यते॥राज्ञश्चाज्ञाकरांजिह्वांसि

४९

लपायसदंडतः॥ सदंशतसमुसाद्यपालयंनिमहाहरे॥ शिवारौगोच्छिष्टकरोराजाब्रह्मणभोजनान्॥
 चित्रगुप्तः॥ शिवद्रोहोयत्रवसंतिमानवाः सदुखभारेः नरकौग्नितप्ताः एतेमयोक्ताः तवसर्व
 नंदनश्रुणुध्यानपियासितांवरान्॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येदशमांशोत्तरभागेशिवद्रोहकथ
 नेचतुस्त्रिंशोऽध्यायः॥ ॥ ईश्वरः॥ चित्रगुप्तस्तदाप्राहसुनंदं च गणेश्वरं प्रांजलिर्विनयोपे
 तातत्रसंसदिरिकथां॥ शिवद्रोहासुमेतत्राशिवभूपम्यपहारिणां॥ चित्रगुप्तः॥ श्रुणुध्वंभूमिदं
 णांशंभोरत्रप्रतिचियां॥ पश्यतिविकलायेतेविप्रावेदंविदांबर॥ धातायंमिथिलाधींद्रः सूर्यशर्मा
 कविप्रयः॥ द्विजाः प्रतिग्रहपराः पीडयंतेतिलयंचक्रे॥ उक्रोचंतिदिवारात्रांषष्टिभूतास्तदं
 तरे॥ अमनीयंचयरितः स्वराणांशतकंसम॥ रक्तापुरितमेतद्वेतिलयंचमुखंमुहुः॥ तेषा
 मास्येपाययंतिययंरक्तंनृपंद्विजान्॥ तेषामध्येयसंख्याकंसरख्यावानयमुधतः॥ शिव
 निदं चकारासौमिथिलेशाग्रतोभुवि॥ सुनंदयमो॥ अहोदुःखमहोदुःखएतयोन्म

४९

विप्रयोः॥ क्षेत्रप्रतिगृहीतृणां शिवभूष्यपहारिणां॥ अश्रुत्वभंवदस्वाद्यतन्वोऽश्रुत्वायसादरं
 श्रुत्वावचोवित्रगुप्तः तयोर्धर्मगणेशयो॥ उवाच प्रांजलिर्भूत्वा नृपविप्रशिवद्रुहः॥ यामपूर्वं
 सूर्यवर्मामैथिलेशो द्विजोत्तमं॥ वेदमित्रइतिख्यातः सखास्याभून्नुपस्य वै॥ काव्यव्याकर
 णे तार्कपाडित्यं कुरुते सदा॥ सूर्यवर्मपिता प्रादात्तत्र धर्मेश्वरीयवै॥ ग्रामार्थदेवपूजार्थध
 र्मवर्मानुपोत्तमः॥ श्रुत्वा मुद्रावितारिलं अर्धग्रामांतसीमनि॥ व्यधात्तदामहे शो न भूरि
 यं परिसंख्याया॥ एवं स्थिते सूर्यवर्मविदशर्मानुजो द्विजे॥ इदौ ग्रामपि निते पां शिवदत्तार्थ
 भागकं॥ द्विजेः न न्ये वेदमित्रगृहीत्वा नृपरासनं॥ बुभुजे सस्यजांतसः राजमित्रजगर्वित
 श्रुत्वां कितां शिवां हित्वा किंचि किंचितु उपाहरत्॥ शोभो भूमिं वेदमित्रो द्विजे रन्यश्च संगतः
 शिवाद्दसमहान् जातः स शिवार्चकश्च सुरो॥ शिवार्चकः महाद्विजाय यं शोभोरियं पुरा॥ ध
 र्मेश्वराय दत्तेयं राजा वै धर्मवर्मणा॥ श्रुत्वां कितां शिलाखात्या दत्तेयं ते न भूभजा॥ भावु

५०

रुधोऽशिवदोहं यूयं वेदविदां वरः वेदांते वेद्यो भगवानं विक्रान्तिरीश्वर प्रमाणं यदि वो विप्राः
 शिवद्वारिवदंतुदः ॥ भूरियं न शिवस्येति गम्यतां चक्राग्रतः ॥ इत्थं शिवार्चकवचः श्रुत्वा स
 धर्मीक्ष्य च ॥ उवाच विप्रैः सहितो वेदमित्रो शिवार्चकः ॥ वेदमित्रः ॥ यूयं मूढतमः सर्वे शं
 कारः कश्चिन्नागतः ॥ उक्ते पितृपुर किं समदीयामिति वक्षसि ॥ राज्ञः पित्रापुरादन्ता भूरियं धर्म
 शंकरे ॥ तत्पुत्रो यं सूर्यवर्मा तत्पुरः कपरिकथ्यतां ॥ तिनास्मभ्यं गमाममर्धमं दानं चूलवानहो
 शिलाकने किं वा ततो हारी प्रगच्छत ॥ तत्पूर्वमेवावात्सासौ राज्ञो य निवृत्ते स्थितः ॥ वेदमित्रो मि
 त्रपरिषन्मंडलगतः ॥ काव्यप्रहोळिकाभ्यश्चरं जयंतं नृपंतहा ॥ पुनस्मिन्ननरे राज्ञो द्वारिधर्म
 रार्चकाः ॥ प्रसावं दं देवदस्य भूतिं धर्मश्चरं स्पृश ॥ उच्युदस्थितहा तत्र ज्ञापयंतु शिवार्चकाः ॥
 धर्मे श्वरार्चकाः सर्वे विवादे न द्विजैः सह ॥ समागता दिजिह्वारिद्धा स्थाययं विशेषतः ॥ तां न
 मरुत्स्यते दारस्थी नृये प्राप्ता न वेदयन् ॥ प्रवेक्ष्यतां मित्यशां त्स्वराजा विप्रैः सभागतः ॥ धर्म

५०

र्धेश्वरार्चका दस्यामहससपागं द्विजो॥ अपांगकोणतपश्चात्वेदमित्रं तदा नृपः॥ उवाच तत्र
 धर्मेन पूजकान् र्धकोत्तमान्॥ **श्रुपः॥** भवदागमते हेतुकोत्रमस्य वदं नुव॥ नृपस्य वचनात्ते तं
 जानं प्रादुरर्चकाः॥ **अर्चकाः॥** महाराज भवसि चारुता धर्मे श्वराभूः॥ पते हरत्वं भूमि मे नां द्वा
 यने हायने द्विजैः॥ शिवद्वौ ह्ययमुन्मत्तौ तव साहचर्ये नो नृप॥ वेदमित्रः सातः क्रुधो प्रादतत्र शि
 वार्चकान्॥ **विप्रः॥** पूयं वेदविहीनाश्च भूयर्थं शिवपूजकाः धर्मे श्वरार्चनमिषा भवद्भिः भूः प्र
 भूज्यते॥ निवेद्य देवायान्न वः वयं वेदोक्तकर्मदाः॥ आस्मिन्मन्त्रेण देवानां शीलानां सन्निधिः
 परा॥ शिला किं भुजते चान्नं गच्छंस्त्वयं प्रयागतं॥ **शिवार्चयस्ये** श्वरस्य निश्वासो वेदो विप्रद्विजाः
 तस्य देवा विनिर्घेयका गलिसमवाप्स्यथ॥ अष्टमूर्ते परं चांगाः तदस्य भोजिनाः॥ पूयं तान्नि
 दया विप्रानरकानि वगच्छत॥ **राजा॥** सत्यं ब्रवीत्ययं विप्रवेदमित्रा शिवार्चकः॥ शिला सं
 स्थो महादेवः किमास्येनं प्रस्थादति॥ देवाः सर्वे विप्रमुखैरदंत्यन्नं सदा मुदे॥ तेन प्रीता भ

कः॥

वस्येव यंगुत्तमचिरं ॥ द्विजैः गोभिस्तथाक्रम्य भुक्तांगुत्तुगां शिवः ॥ विप्रेषु विश्वासपरा राजा
 नौदिविस्तथितः ॥ प्रसन्नदेवा विप्रो वै शिवो मंत्रैः शिलांगताः ॥ यथा कथं चिद्देवास्तु यंगुत्तु
 तु चालयं ॥ तद्युक्तानिर्ययौ शंभोरगारस्थाः शिवार्चकाः ॥ धिक्काराजानंमिति ते शिवद्रोहेवतां
 वरं ॥ शिवद्रुहो द्विजापते नरकानेकविश्रान्तिं ॥ भुंजंति प्रकल्पं वै शिवदुरेषु संख्यया ॥ इत्युक्तानिर्य
 युः क्रुधा धर्मशः दारितेर्चकाः ॥ **शिवार्चकाः** ॥ अहो महो देवदयानिधानशिवार्चनासाधन
 जान भूमे नृपो हरस्येष्टद्विजाधमार्चकाः ॥ कुरुष्व न स्यान्नुपदेभयं सदा ॥ शिवोपिकलिन
 नृयस्य नस्य भूमिसराष्ट्राय धितं प्रणम्य ॥ नृपो न्यको वंगपतिः तदा नीतस्यार्धगामं विगणः ॥
 प्रदद्रुवः सवेदे विप्रो विसुतैः ॥ स्वभार्यया कालान् नृतौ सो यममात्रजाः ॥ पित्रान्नयोप्यत्र
 दिशौ द्विजैः स्तदा भुक्तविचित्रनरकार्णवंगतः ॥ तां वेदमित्रस्य ललाटमलाजिं ह्यसमुदय
 शिवस्य निंदकां संभोजयं त्य च च शशुभ्रम ॥ ततो भुसंख्याकन कल्पमत्र द्विजां तदा त

त्रमहोदरेर्मताः शिवस्य यन्त्रास्य भूजो त्रभ्रमेः ॥ लेवाय सेराय संतु उर्वै संतु उर्वै त एवात्र वसेति भ
 र्जिताः ॥ राजाप्य ये चाय स र्यत्र ते ल स पीड्यते चंद्रति वैदिकानि ॥ शिवस्य भ्रमे हरणे न ते द्विजाः
 संप्रापुरि थं प्रति कल्प नारकाः ॥ तस्माच्छिवद्रोह मिमं न वा स्मरेत् ॥ न भो क द्रोहि न्मनसापि क
 ती ॥ उक्ताप्य हं चापि समुद्य दं ग क पे न व त्वे ण स ग ह दौ द्र वं द्रोह प्र स ने ये शिव सं स्म रे ण नान्य
 यु पायो ग्नि ग णे श्व रा द्या ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये द्वा मांशोत्तर भागे शिवभूषण पदार्थ
 निपंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ॥ ईश्वरः ॥ एवं च भो भूमि हर कथां श्रुत्वा यमस्तदा ॥ विस्मया विष्ट
 हृदया वास्तो यम ग णे श्व रौ ॥ उचतुः श्रिच गुप्तं तं तत्र स प्यैः स हा व रात् ॥ यम ग णे श्व रौ ॥ के
 यमत्र स्थिता व श्वा वै न्यः कः तत्र पात्यते ॥ विशेषेण श्रोतुमिच्छामि तत्कथां ॥ केन नो शिवद्रो
 हेण भुजा ते यात नाश्चिरं ॥ अघो मुखो धर्म पादौ तौ संतप्ता य स भ्रंखलैः ॥ खंदि रां गार म
 ध्यस्थो वै न्या त्र ति ष्ठतः ॥ आ चं द नो दि वा रा चं अ वि श्रां तं व द्वा धं वै ॥ ग णे रा य स्य म स्यै शु

५२

त्यावाचंसचित्रक॥ ताउवाचांजलिकत्यावेश्योवेश्यकथांतदा॥ **चित्रगुप्तः** ॥ श्रुणुतंवेश्यवेश्या
 यः शिवद्रोहस्यकारणं॥ एतावास्तांपुरा गोडेचर्मण्वत्यास्तटेपुरे॥ नास्मारकुंदपुरेतन्नकुंदश्च
 रशिवालये॥ वेश्योयमायमापणीतचुप्रासार्यपणामुज्वलं॥ नवधान्ययुतंतैलगुडतंडुल
 विक्रयं॥ करोतिसज्जमानांवेनित्यंरात्रौवधिप्रिये॥ तत्रकुंदेश्वरागारवेश्यांश्रुतांकितां॥ न
 त्यंतीशकराणारेवशीचुक्तेधनार्पणै॥ तांतदाग्रहमानीयभार्यावतोषयेधनैः॥ **विस्त्रेराभरणै**
रवर्धैः मांचास्तरणावहृहे॥ एवंसंवर्धितावेश्यस्यैवगृहेरथिता॥ नागछुछंकरागारसायनत
 नमंष्टपं॥ विचिन्वंतिचतांतत्रवश्यानाचगृहेतदा॥ तामदृष्ट्यामासमात्रंकेनचिद्वैश्यमंदि
 रे॥ दृष्टेतिवदतासतितमाजग्मुश्चवेश्यकं॥ शिवाल्लयस्थाश्चनरामदावेश्यास्तदापरे
 गत्वागत्यातदावेश्यंअब्रुवंस्तत्रसंधशः॥ **शिवनराः** ॥ नेयंवेश्यातवागारेसस्थाप्या
 शिवनर्तकं॥ श्रुतांकिताविशेषेणस्वाज्येयंमातृवत्तथा॥ रास्त्रमस्यैवविहितंतश्चुणुषवि

५३

शोवरः॥अपि चामलरंगछनगछेदेवहारिकां॥मुचतांनशिवद्रोहं कर्तुमर्हसिमानदा॥स्त्री
 जोनर्तनमुल्लसंशंकराग्रसदानिशि॥तौर्यत्रिकादिकरणाछिवानंत्यअश्रुते॥स्त्रीदने
 शंकरागारेपनिस्त्रीरोमसंख्यया॥कल्पानांमूल्यसंख्यानांकैलासेवसतेनराः॥नर्तक्या
 हरणाछंभोयावत्तद्रोमसंख्यया॥शिवद्रोहीकल्पकोट्यायसतेनरकार्णवे॥मुंचमानर्त
 कीरांभोवैश्यवैश्यामिमांशिवे॥इत्थंशिवाल्लयस्थानांनराणांवचसांवणिक॥प्राहसता
 नृसमुद्रीक्ष्यत्र्यक्षंवैश्याधरप्रिया॥उवाचकामीवैश्यासंगमलालसः॥वैश्यः॥मेमेयंचार
 सर्वांगीपीनोन्नतपयोधरां॥वृतासंगार्थमेवाधनेवमुंचामिवैद्यवित॥दृष्ट्वेमांमानसं
 मेघनदारेरमतेनराः॥नार्हतामद्यमुंचामिप्राणेभ्योपिगरीयसी॥दासीमेयौवनेपिताताम
 होनयसालयं॥तस्यैनर्तनश्रीक्षांचकारैयिष्येधनार्पणै॥तमूचुःतेनरावैश्यंइमांश्रुते
 किंतांत्यज॥नसजामीतिवैश्येनराजद्वारेमुपागता॥राजानंधनेदानेनस्वास्मिन्नधीति

५३

मथाकरोत्॥ सचिवान्नतस्यैवेराज्ञः सर्वे श्यो धनदानतः॥ ते सर्वे वैश्यवैश्यं तं वैश्यमानयि नो
 रान्॥ दृष्ट्वा च नृप परमैवे श्यो नः पुरश्चरणं॥ प्रदेयांस्तैश्च सा वैश्या शिवागारे च कोटिकां॥ प्र
 ये वैश्यवर्षेयं तथैत्याह नृपसौ॥ यथा कथं चिदेवांगे गृहं नृपविघ्नो न वै भवेत्॥ गच्छ ध्वं शं
 रागारे गृहीत्वा वैश्यवैश्यचटिकां॥ वैश्ययारमतां वैश्यः सदा राज्ञः प्रियो धसौ॥ इत्युक्तमा
 त्रतः सर्वे सचिवैस्तैर्दरासदेः॥ उचुः शिवदुहामग्रे रथा तु मे वचनक्षमं॥ वैश्यचेटीं परित्यज्य
 जस्मः सर्वे शिवाल्लयं॥ कुंदेश्वराग्रतः सर्वे दुरितामो न मास्थिताः॥ ततः काले न राजापि
 वैश्या वैश्यमंत्रिणः॥ श्रामानामाश्रमां जग्मुः भट्टदंडैश्च खंडितः॥ बाहुवधकं राभिस्ते
 पातिना जमलं हृदे॥ वैश्येयमपि सौमता पुरा वैश्येन संगता॥ संतप्तसीसु सुभगा कंदते ह
 नित्राय म॥ राजाप्ययं शिवद्रोही अविचारैण पापकृत्॥ घनाशयोर्ध्वपादो र्यलंबते भ्रंखला
 पदाः॥ संतप्तखदिरांगारमध्यस्थो मंदमंत्रिभिः सदा॥ कशासंताडितो नित्यं सर्वांगैर्व्रणैः॥

५३

निशं॥ क्षौरेः संसेन्यते वै न्यो वै न्यथा क्रंदते सदा हां हामन्मथे चेष्टथा भुवि मया संभाश्च वेद्याग
नां संभोगा धर्यानचुंबनात् अधिक दृढदर्शमीदृशी॥ मातोऽस्य घृपस्त्रुष्टुत भयं निस्तारयित्वा
रितं को वा सत्यमैते महाग्निनरकं सत्यको मादृशः॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमोऽंशोत्तरप
जे शिववेद्याहरणं नाम कथनं नाम षट्त्रिंशोऽध्यायः॥ ३६॥ ईश्वरः॥ कश्चिन्नामहरः शंभो
तद्रोहत्रमहानभूत्॥ तां कथां कथ्यमानो मेशुणुनारिकिणोत्र वै॥ गोदावरीस्तटे कश्चित्त्र्यं
बकेश्वरगास्तदा॥ सहस्रसख्यं गोपलुवसत्संभुविचारयत्॥ शिष्यावृते धगोदायाः तटे पावन
उत्तमे॥ पिवन्ति गोदानीरंचदुहंत्यपय उत्तमे॥ तद्रोपयोपि चेतोऽयं बकेश्वरं शिवाच्यं॥ तत्राधि
कारिणो गावः तं गोभिः संगताश्चरन्॥ रातसरया सवसास्ताः स्तनटे पिसुवासके॥ अंबकेश
गवां मध्ये दशवर्षतदायमः॥ गोपैः संकलिता कश्चिन्नागावः सायं श्रद्धं ययौ॥ चोरोपनीता
देवस्य गावः श्लांकिताः तदा॥ विसर्जयत्तदा गावः वत्सेर्वत्सतरीर्युत॥ पुनः कतिपयेक

५५

ले अधिकारी गवां दश॥ अलंकिनोऽस्मि ता गावः गृहीताः ता हि चोरकैः॥ तदा गत्य समंगोभिः
 गोपाधिकृतिकारिणी॥ अनुबन्धीत हृदयः गोपाः प्राञ्जल्यस्तदा॥ गोपाः शिवगोभिः सक्ता
 भिः त्वत्तु गोबो न्यत्सवैर्युताः॥ पूर्वचोरोपनीता हि चोरकैः॥ लेभ्यो यथोचितां शिष्टां कुरु मूवि
 चारत॥ सतदा श्रुता रत्नातः गोपेभ्यो गोहतां तदा॥ चोराणां रासनं कृत्वा आहारा मय्य गो
 र्मम॥ तावन्महीयस इने शिवगावो दहं तु वै॥ दश संख्या वधि दृष्टा शतं लांगल धारिणः॥ व
 षि कुर्वतु मद्भेः रथेभ्यो नः प्रयोजनं॥ तदा अधिकारी वचनात् गोपा तु नुः परस्परं गोपा॥ अ
 धिकारिवदस्ये वदो होत्र नो भवेत्॥ उपेक्षां यान्महान् दोषो भविष्यति च नो महान्॥ शिवभि
 पेकविघ्नश्च भविष्यत्यस्य दोहनात्॥ गावो दुहं त्वस्मिन् हे शोर्बे दश संख्याया॥ अधिकारिभ
 वेत् क्रथो नात्र हो हे गवां गृहे॥ गावो विवर्धमाना वैरां भोर्दोहो भिषे च ते॥ अन्यासां मस्य च
 गवां रां भोगोभिः समंदु हे गावो मात्रां प्रयासंति॥ अधिकारी पायेन तु॥ तस्मान्न दोहं कुर्वतु

५४

मास्यगोभिश्चिवद्रुहः॥ शिवगोपयसाहसिकाक्षमाणोविनश्यति॥ किंकुमोत्रबलात्कारैरधिक
 रेःसुदुर्मुहुः॥ इत्युक्त्वागादुहन्गोपाःशंभोर्नित्याभिषेचनः॥ अधिकारीभवात्गोपाःवृषाहल
 युजोभवेत्॥ शिवगोपयसातुष्टःपुष्टश्चासीत्तदापिबन्॥ अधिकारीशिवद्रोहिनेनपापेनैवेम
 तः॥ कालेनमृत्युर्भवतोपातनाःभुजतेसदा॥ प्रयधाराःसुसंतप्ताःपिबत्यतदुःखितः॥ गोपानि
 र्वधतोप्यत्रगादुहन्नीश्वरस्यच॥ तक्षस्तच्छेदनेचक्रुःकरवालेनतेगणाः॥ यावद्दोरोमसंरथा
 कंशिवगोहार्यतस्थितः॥ संतप्तं कंटके शोतेनिर्यत्संवागपूयकः॥ गोपानांनस्वसधीषुस
 च्यःप्रोताभवच्छिवे॥ ईश्वरः॥ एवंशिवद्रोहवतांवतांवरिणो गोबोदहन्नीरापयोपिबन्॥ च
 पान्नियोज्यस्वकलौगलोथपांसुप्रसन्नानरकान्प्रयाति॥ ॥ इति श्रीवरहस्यदशमो
 शोत्तरभागेशिवगोदुरणं नाम सप्तत्रिंशोऽध्यायः॥ ३७॥ चित्रगुप्तः॥ कश्चित्कृषीबलः
 श्योरःशिवधान्यंछलादधत्॥ निरकान्धान्यसंख्यातेभुनक्त्येवपश्यतः॥ शंभोद्रोह

५५

णघोरेण धान्यहृत् शिवमंदिरात् ॥ अयोर्मयं धान्यराशिं तस्मात्तु गारमभामयं ॥ रवादे नू कल्पायुतं
 इः निष्ठेतेद्यापि चात्र वे ॥ कश्चित् सांजीरदेवो वै राजा राज्यार्थमीच्छातुः ॥ दशसाहस्र धान्यं वै तत्रादा
 कुलनामतः ॥ सांजेश्वराय नैवेद्यं कल्पनार्थं नृपोत्तम ॥ तस्मिन्नरुषी बलवशे धान्यं गोपोपमा
 मेतः ॥ लेख्यमानं न तोरासे दृष्टौ स गणकेषु च ॥ राज्ञा शिवार्थं यदहं तं धान्यमन्याय तोमिनत् ॥ स
 ह्मसो ह्येण पाथात्मा तु पसंमालेन तदा ॥ माययत्स शिवागारे सर्वं धान्यं मय्यच्युरत् ॥ दत्तं त्रांभौ न
 या धान्यं राजा ज्ञातः शिवार्चकाः ॥ शिवागारं न यत्त्वद्यमयि दोषो न विद्यते ॥ न च तत्र खलं शिवं
 धान्यं चोरभूषिकतो हृतं ॥ भविष्यत्येव सहस्रान् द्वा स्ये हंत इण्वपि ॥ इत्युक्त्वा स्तो शिवागारे दृश
 साहस्रं सरथ्यकं ॥ न तु मुमुक्षु मनसः खले तत्रैव तर्चकाः ॥ सांजेश्वरागारे मध्ये धान्यागारं प्र
 चक्रिर्मरे ॥ बंधुरिष्टकाभितिसहारा गेलमुद्यतं ॥ महेश्वकात्ततं तत्र धान्यागारा शिवायते ॥
 चक्रुर्मसि न तत्काले समुद्रात्पणवंधिताः ॥ धान्यागारा शितदा चक्रुः खले तत्रैव चार्चकाः ॥

५५

अर्चकाः पाववध्येत धान्यानां अंगारं शंकरालये ॥ तावत्सं ग्रामपालोऽसि संरक्षं धान्यमी
 शतुः ॥ तथेति सप्रतिज्ञा यं ग्रामपालः शिवाचकान् ॥ समुद्रां धान्यरात्रिं तां दृष्ट्वा तां पाल
 यन्ति रि ॥ इह हस्तैर्भट्टैस्तस्य तद्धान्यं शंकरार्पितं ॥ एतस्मिन् न तरे रात्रौ धान्यपालान् कृषीवल ॥ मे
 दयामास च दुर्लभैरेतद्धान्यं हारणे कृषीवलः ॥ उपायेनात्र धान्यं वै राजा दत्तं शिवाय वै ॥ मासम
 चं यि भविष्यत्यत्र स रक्षया ॥ मया ययं समेतास्थु धान्यपादी राजो मिथः ॥ समाहरिष्यामवयं तु
 कमपि कृभक्षितं ॥ कृषीवलस्य वचसा सर्वे ते ग्रामपालकाः ॥ मुद्रां तणां कित छित्वा किंचित्किंचि
 दचचुरत ॥ एवमासं निशितं दृष्टि सह स्वकलाविधि ॥ शंभु धान्यमे गृह्णते प्रातर्मुद्रां दधुस्तपे ॥
 सज्जानेतु समुद्युक्ता घोणीभारैः दूर्ध्वमिति ॥ चक्रुः धान्यं मितितत्र तत्रेनामभिवीक्ष्यते ॥ ग्रा
 मपालां चक्रुः धुस्तक धान्यं यानहीनकं ॥ ददंतु शंभो नेचिद्वै राजे प्रमोदयं सदा ॥ तथेत्येवा
 ब्रुवन् सर्वे नवो धोन्यस्य चोरकाः ॥ धान्यमुद्रां प्रपश्ये तु यथा पूर्वमवस्थितान् ॥ राजापि

५६

श्रुतवृत्तान्तोदंडयामासतान्तरा॥ कृषीबलकृतंतत्रदृष्टाधान्यस्यचौर्यवत्॥ तस्यनेदंतवान्मराशे
 जाप्याहशिवार्चकान्॥ यथागतं प्रगच्छंतुअवशिष्टंशिवस्यवै॥ दुस्वेनतेपयुस्तत्रभांडिरेश्वरार्च
 कास्तदा॥ ईश्वर॥ राजाप्ययंचात्रकृषीबलोयंतेग्रामपालाशिवधान्यहारिणः कल्पायुत
 रोरयमध्यसेरथाभुंजीतिधान्यंचयससुतसं॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येदशमांशोत्तरभागे
 शिवद्रोहकथनेष्टत्रिंशोऽध्यायः॥ ३०॥ चित्रगुप्तः॥ पुनरन्या कथांवाच्यंशिवस्वर्गापहारी
 पां संतप्तायससेदृशेसर्वांगोहृतमांसकाः॥ निर्यद्रक्तवसामेदोभक्ष्यमाणाशिवांजजाः
 हाहेति कंदमानास्तेअविभ्रांतंदिबानिशि॥ सौराष्ट्रेसामनाथस्यवेश्मामरणकोशायः
 अभिरत्कालि जिन्तान्नाशिवाकल्पकरद्वकः॥ श्रांभोर्वोर्गेलि कं पुं दुं रलाभरपा मुज्जलं॥
 देव्याताटेकपाण्याद्विभूषणानिमहांतिवै॥ शिवागारेकोशबंधवेद्यार्गचयुतेसदा॥ के
 रायः बुलिजस्तत्रनित्यंहापयतिस्वयं॥ विसनानिमहार्हापि क्षौमकार्पासजान्यपि॥ ३१॥

५६

काले पुरत्यापारावाच्यक करनदा ॥ ग्रहणे सोमसर्वर्षप्रदोषे सोमवासरे ॥ अष्टमीषु चर्तुर्देव्यां
 राकाकुटुमुखेषु च ॥ गोल्ले नवरत्नाढ्यं सनागाभरणान्वितं ॥ त्रिपुंड्रहीरतिलकंदेव्याभरण
 मुत्तमं ॥ तदातिप्रतिगृह्णाति कोशसंस्थापयत्यपि ॥ शिवकोशाधिकारोयं जीर्णवैत्स्पर्णकार
 द्रकः ॥ सकारयति त्रिंशो वेधनेन नियमात्तदा ॥ बल्राणि च मनो ज्ञानिषेदिकायां दधात्ययं ॥ तस्य
 कागणिवश्यासौ सोमेशां गागन्तुं की ॥ तत्संगनित्यमुदितः कुलिजिष्ठिवकोशायः ॥ **वारंगनाः** ॥ कु
 लिजितं प्रसन्नधेतवसंगफलमम ॥ तप्तचामीकरमयंदिव्यकंधसरवाले ॥ शिवत्रिपुंड्रहीरं नैवे
 हीनासाममुज्ज्वलं ॥ करोम्याभरणं विप्रमुक्ताभरणसंयुतं ॥ रत्नपट्टं महादेव्याः वसनं मम धारणे
 लभ्यमानं त्यली सर्वसोमेशाग्निमनोहरा ॥ पुवचित्तप्रमथिनो रं हेस्य हे च त्वया सह ॥ ण्यागजानां
 तदा प्राह कुलिजितु स्वतस्तदा ॥ **कुलिजित** ॥ कथं करोमि देवस्य ददाम्याभरणं त्वयि ॥ जनाज्जा
 नंति सर्वे पिराजहन् त्रिपुंड्रकं ॥ अमूल्यहीरं फालाक्षं फालशोभा वहंसदा ॥ देव्याः कुण्डं सरंतमचा
 मीकरमयं नवं ॥ वाणिकदत्तं कथं वेत्स्ये दाश्याम्यहमिदं तव ॥ विश्वांसे नमपिन्यस्तं राजा

५७

यात्रशिवाचैः कथं रास्यामि सुभगं न दुपायो विचिंत्यतां ॥ कुलिजिह्व च नं भ्रुत्वा स्त्री साहसवशा ॥
 दिवं प्राहतं मदमत्ता क्षीतदा कुलिजितं यमस्य **वेद्याः** ॥ तव संगे फलं विमो उपायं नैव हाम्यहं स्व
 र्णकारः त्रिबांगारे स्थितो यत्वं इरावद ॥ तेनोत्थाद्यन्निपुं प्रस्थ हीरवाचि तमीशानु ॥ **धृ** ध फ टि क
 रं वं च पुं उ स्थापयमानिरे ॥ तद्देहस्यणमाहोद्रेतत्तुर्वे मम नासके ॥ अनेन स्वर्णकारेण नाथ
 स्मात्सत्यमुच्यते ॥ सं प्रयत्नेन मपीदं व्याकठसरो बलिं ॥ रुखा नेन प्रदेव्याय मसुकांचनी
 वस्त्रपट्टमयं देव्याः वाणि कू हन्तमिति सुटे ॥ बहाम्यहं जनेष्वेवं एव मप्रियते कसु ॥ समास
 मात्रं निर्वंधातु वेश्यायाः स्वर्णकारतः ॥ उसाद्यं चानिपुं प्रस्थस्य टि कं च स्थापये ॥ हीरह
 दो सवे सवे श्याये पैतलिकं ठगा बलिं ॥ थनं र ह सि किं चिदं इत्यायं स्वर्णकारिणे ॥ तमाह्वयस
 संकेतं कुलिजिदेव्या हुतः ॥ कामास्तक्तो दहो शोभोः हीरं देव्याभ्य कंठगं ॥ निवृत्य कंठभरणं
 वेश्याये शिवभूषणं ॥ तेन पापेन न शयुः शिवदोहेण पातकी ॥ स स्वर्णहारिणो हासि द्रव्यो
 तेन वैभूतः ॥ भगदरेण शयपि मृता त्वसुरमागमाता ॥ कुलिजिह्व च जीहारेण सहि नो मृति

५७

माचवान् ॥ बधोयमभैः नीलितवर्षयमांति के ॥ यमोपि दृष्ट्वा त्रान्तो वै द्रोहिणां च वरं तदा ॥ स्व
 र्णकारं च वै वृषाचमा सुवाच तदा यमः ॥ यमः ॥ किमनेन कृतं कर्म वैश्यया चात्र मां बध ॥ स्वर्णकारेण
 व्याप्य च वृद्धं चित्रगुप्तकः ॥ तदा न कवचः श्रुत्वा तम बोच महं तदा ॥ सोराष्ट्रे सोमना भैरावो काश
 यः कलि जिह्ज ॥ तत्संमलालसौ वैश्यास्वर्णकारोऽस्य मित्रकः ॥ उभावपि शिवद्रोहं कुर्वन्ति स्वर्णहा
 रिणौ ॥ रत्नापहारणो वै तो वन्यार्थं काम मोहितौ ॥ तदा तत्सर्वं कृत्वा तं कोशायः स्वर्णकारयोः वैश्य
 यश्च तदा प्रोक्तं मया न त्रयमाज्ञया ॥ यमाज्ञयै तो वैश्यान् व्याप्य चाकल्पमवस्थिताः ॥ संतप्त
 कचाकारविहारितशरीरकाः ॥ निर्यद्रेतवसापारवायसाससतुंडकैः ॥ लुप्यमाना दिवारात्रं
 क्रंदन्ति स्वर्णहारिणः ॥ ईश्वरः ॥ शंभोः सुवर्णहारणानवरत्नदाराः ॥ संदीप्तवन्निपरिवर्तित
 सर्वगात्राः ॥ आकल्पमेव नरकां परिभुंजते ते प्रोक्तौ ॥ शिवद्रोहवतां प्रवरां वराकाः ॥ इति
 श्रीशिवस्य दशमांशोत्तरभागे एकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ३९ ॥ चित्रगुप्तः ॥ शंभो
 द्रोहिपरा न्यापिके चित्राचित्ररानि शि ॥ भद्रे श्वरशिवागारे नर्मदातीरगपुरः ॥ शिवा

५७

यात्रशिवार्चये/ कथंदास्यामिसुभगंतदुपायोविचिंत्यतां/ कुलिजिह्वचनेश्वर्यास्त्रीसाहसवरा॥
 दिवंप्राहतमदमत्ताक्षीतदाकुलिजितयमस्यवेद्याः॥ तवसंगेफलंविमेउपायंतेवहास्यहं स्व
 र्णकारःश्रीवागारेस्थितोयत्वेइवावदः॥ तेनोत्थाधनिपुंरस्थहीरवाचनमीशानु॥ अधफटिक
 र्वंडं चपुंरस्थापयमानिचिरं॥ तद्देहस्यगमाद्देहेतत्कवेममनासके॥ अनेनस्वर्णकारेणनाथ
 स्मात्सह्यमुच्यते॥ संश्रुयतेनैलमपीदेव्यांकठसरोबलि॥ रुखांनेनप्रदेव्यायमसुकांचनी
 वस्त्रपट्टमयंदेव्याः वणिक्दत्तमितिसुटे॥ बहाम्यहंजनेष्वेवंपुवमप्रियतेकसु॥ समास
 माचनेर्वधातुवेष्यायाःस्वर्णकारतः॥ उसाद्यंयात्रिपुंरस्थस्यटिकुंत्रस्थापये॥ हीरह
 दोसवेसवेश्यायेपैतलिकंठगाबलि॥ धनंरहसिकिंचिदेहत्यायस्वर्णकारिणे॥ तमाह्वयस
 संकेतंकलिजिदेव्याहतः॥ कामास्तक्तोदोशोभोःहीरंदेव्याश्चकंठगं॥ निवस्यकंठाभरणं
 वैश्यायेशिवभूषणं॥ तेनपापेननशायुःशिवदोहेणपातकी॥ सस्वर्णहारिणोहासिद्वयो
 तेनवेष्टतः॥ भगदरेणश्यपिभूतात्सुरमागमाता॥ कुलिजिसुत्रजोहारेणसहिनीमृति

५७

मात्रवान्॥ बधोयमभैः नीलितवर्षयमांतिवे॥ यमोपिदृष्ट्वात्रांभौवैदोहिणांचवरंतदा॥ स्व
 र्णकारेचवैश्योचमासुवाचतदायमः॥ **यमः**॥ किमनेनकृतकर्मवैश्याचात्रमावद॥ स्वर्णकारेण
 चाप्यत्रवदत्यचित्रगुप्तक॥ तदांतकवचः श्रुत्वातमवोचमहेतदा॥ सोराष्ट्रेसोमनाथेशकात्र
 यः कलिजिह्विज॥ तत्संमलालसौवैश्यास्वर्णकारोस्यमित्रकः॥ उभावपिशिवद्रोहकुर्वतिस्वर्णहा
 रिणौ॥ रत्नापहारणोयैतौवश्यार्थेकाममोहितौ॥ तदांतत्सर्ववृत्तांतकोशयः स्वर्णकारयोः वैश्या
 यश्चतदाप्रोक्तंमयानत्रममाज्ञया॥ यमाज्ञयैतोवैश्याचप्यत्राकल्पमवस्थिताः॥ संतप्तक
 कचाकारविदारितशरीरका॥ निर्यद्रेतवसापाववायसाससतुंडकैः॥ लुघमानादिबारात्र
 क्रंदंतिस्वर्णहारिणः॥ **ईश्वरः**॥ शंभोः सुवर्णहारणानवरत्वत्तदाराः॥ संहीतवन्निपरिवर्तित
 सर्वगात्राः॥ आकल्पमेवनरकांपरिभुंजतेतेप्रोक्तौः॥ शिवद्रोहवतांप्रवरांशराकाः॥ इति
 श्रीशिवद्रोहस्येशमांशोत्तरभागेणकोनचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ३९॥ चित्रगुप्तः॥ शंभो
 द्रोहिपरान्यापिकेचिश्चाचिचरा निशि॥ भद्रे श्वरशिवागारेनमदातीरगपुरः॥ शिवा

५८

लयस्य प्राकारं रज्जुना बध्यते यतन् ॥ उदीप्य दीपिकां रात्रौ सगर्गेश्वर त्रिवालये ॥ अर्धरात्रि मवा
 पूजां कृत्वा जग्मुः शिवार्चकाः ॥ शिवद्वारि स्थितं शृङ्गं हत्वा तत्र निशाचरः ॥ तत्कवाटार्गलोत्
 घाटं गृहीत्वा शिव धामनि ॥ तदीप्य दीपिकास्तत्र आहारं तत्र भक्षणं ॥ वस्त्राणि भौमजातानि ता
 म्रभांडान्यपि ध्रुवं ॥ शिव तैलोरथोद्धोध्य दीपानि निद्रां शिव त्रिवालये ॥ कांक्षये पैतलपाणीं च
 धूपदीपादिर्तिकान्यपि ॥ पिठराणि च स्थाल्यश्च अतिक्रियान्यपि च ध्रुवं ॥ निन्युरन्योन्यं सं
 सक्ता पापिष्ठास्ते शिवद्वरः ॥ ते गच्छतोत्रवपि नेष्टु गृहीत्वा शंकरं धनं ॥ वनो ग्निना दधुमानाः
 चोरा तत्र वने मृताः ॥ ते नीतानि रयंधोरे द्राहिणस्ते निशाचराः ॥ संतप्ता गारुडाय नार्जुने त्रैवया
 तनाः ॥ कश्चित् नृपाश्च मनुजा विवाहे मनुजो वरजो स्तदा ॥ चामराणि च छत्राणि दधुस्वांगे
 शिवद्वरः ॥ वस्त्राण्यपहरन् शंभो वधान्यप्यथ वादयन् ॥ शिवस्य नर्तकी नित्यमपश्यन् निशि
 ति गृहे ॥ गंधान् न्यपहरन् कैचित्सुगंधानि सुमान्यपि ॥ बाहमान्यपि यानानि शिवभो

५८

ग्यानिचयानिच॥ आहरन्पापिनकेचिद्यातनानारकोत्तरा॥ मुं जंतिताः श्रुणुषाय धर्मतोय
 र्मेधेतोयमगणश्वरौ **वित्रगुप्तः**॥ संतप्ताय सशृंखलां किनपादालवत्सधोमस्तकउल्लोशं
 निविलंबकेनानिचयानेसंचितैकर्मभिः पापं नृवविनिदि॥ तं श्रुतिपुटेः श्रोतारये आसतत
 सीसत्रपुतप्रमश्रुतिगणैर्भस्मोद्भिफालांगवा॥ संतप्ताय समुद्रयात्रिवनहालिंगाद्यलोका
 द्यश्चये॥ तन्नेत्रेषु च काश्चन भरतं संपूरयन्नेगणाः॥ भावामासगनेत्रभृगनेत्रपूज्यराहेताः॥
 तेषां करछिंदते॥ त्रांभोरुसवयात्रयोद्दिशतदनेमस्तकं॥ तेषां तैलसुधोतकोतकोत्तरहेतैः
 दंतिस्वद्वैर्गणैः॥ येनैवेद्यमहोमहेराशुजितं स्वादंतिनीवापय॥ पीतं वै नरकापीवमलजल
 स्वादंतिचत॥ तेषां मस्तकविनास्तनसुमहादेऽश्वतेरवडिताः॥ मुं डैषडविदं उकाडन
 रजैः॥ विव्याधिनावर्षिणीयेनैव प्रलुठंति शंकरमहागारेणतिप्रस्तुतिं॥ नो कुर्वति न
 वीक्ष्यते न योलिंगं सदा शंकरं॥ ये छंदंति श्रीबालयेतदमहाकूपं च तीर्थं विभो॥ सं

५९

पूर्यति च तद्रमं स्वभावने छंदं तिष्ठुष्याप्यपि। गंधान्यप्यथ लाप्य च स्वकलेनौ सदग्धसर्वांगकाः
 तेतिष्ठंति दिवानि नरां प्ररुदतां॥ अत्र ध्वनिः श्रूयते ते कुंभपाकमसिपत्रवने पतत्रि संघा इव प्र
 सिधिलांगकरा ध्रुययुः॥ अक्षध्यानविहीनमोनसनराः संतसलाक्षारसैः॥ सिंचेते नरकाणि
 वेषटगणैः र्योम्यैरुदस्यन्वहं॥ संतसतैलसमहाज्वलवन्दिजालधूपायितांगसुशिराः स्व
 र्णके। पक्वा पुनः पुनरयोधनभारवाहा शिश्रुषेः। वमहादधिग्निकणां खहतः॥ संतसवालुक
 सभार्जितभ्राष्ट्रमध्यसंस्थागततोलिंगसमर्चनोद्दिता॥ एकाहमप्यत्र वसति गृहं नृभोस्त
 याक्षेत्रविहीनमानसाः॥ फलान्यथा दंति शिवार्चनोद्दिताः पानीयमप्यत्र पिबन्ते ये नराः
 तेरेतसः पानमिदं सघोरं पिबन्तिरेतः परिपूर्णं कुरु॥ श्रीनीलकंठे न हान्यमिरयसं देवं संपू
 ज्य संयाति नरो सिपत्रं॥ यस्तु ध्वेषुर्ललितैर्दधानोजपे च पंचाक्षररुद्रमीशं॥ समर्चे
 येद्वानियतं विभूतिरुद्राक्षहिनी लभेत्तं धूपं॥ शक्तोऽपि नक्तार्चनवार्जितो भवेत्स होषभ

५९

तावथवाष्मीषु सोमव्रते चात्र दिवा भुजिक्रिकुर्वन्ति ते चात्र हि कीट रात्रिं भुंजन्ति ये च दि
 वद्रुहः सदा ॥ येश्चिवागार निरीक्षणोऽस्मिताः तद्रुहस्य लोक न वर्जिता ये ये रां भुयात्रा स्वपि वि
 घ्नकारिणो निघ्नन्ति दंडैर्गदया च खंडिताः ॥ निर्यन्महारक्तवसां च मे दसामुमुक्षितां गात्रवसंति भु
 तं ॥ तेन च्युता भूमितलं प्रन्नाया पांडुजारा स भसूकरा भुनः ॥ भवंति ते कंठ किरत्यसंधारयं
 श्रुतप्रादरिणेषु संस्थाः कंकका कबक धूकवत् कवैरायसौम्यभुमे केर्विहारिताः ॥ निर्यदात्र गुह्यं
 उज्जकंठा यांति ते नरकाजालविचित्रं ॥ उक्तो शको शासिलतावगादकंठांगकालनिर्भरत
 मांसाः ॥ पतन्ति ते मुंडकबंधभरगता न्यत्सुक्तवधामवगादमास्थिताः ॥ भूः स्वर्णसदस्त्रसमा
 समीनाश्चिवस्य ये भूमिगता हरन्ति ॥ गणहन्ति ये नाममहेश्वरस्य विलोच्य राभ्यं प्रवदन्ति वाचा
 तेषां ललाटसनां प्रगृह्यन्ति सारयंत्यत्र गणाः त्वदीये ॥ शिवद्रुहो यत्र सुद्रुहः सहाया सदा
 यायातनास्तानहि वक्तुमक्षमः ॥ द्रेष्टुं शक्या न हि दर्शनाय योग्या कथं पापजदर्शनं नः ॥ सं

६०

स्य शून्यानापिशिवद्रुहांसदानतादृशमापगणं भवेद्यमाः॥ निरस्ताभिरास्तास्वहसैरुंडैः
 पुरस्तादग्रस्ताच्यते वा॥ विशस्तास्वविष्ठासुतिष्ठंवरिष्टैः नपिष्ठांममहातेषु वागरिष्टा विह
 धानिरुधाभटेः सैर्विरुधाशिवाचारहीना॥ दीनासु वधाः कपात्रोपात्रासंदंशतस्ताश्चे
 दकृतगाः शिवद्रोहि संसर्गिणां चांगभंगः॥ सौरिसैनि कृद्गुहांगणवधांपातिताश्चपति
 तानरवुस्ताः॥ भीतिलोलनयणादिकृपाणैः कंठवत्सनिहितैः॥ श्रुविशस्ताः मुस्तादिना
 स्वरमणेरवतोत्रयादृक्तादृक्ताताधिकरवादिशिवद्रुहसैः॥ उध्वलवितपदैः स्थलवणा
 स्वागतोत्कृतनवाजिनेता॥ ब्रह्मध्वगोधाश्वसुरासुवासांदादुरोक्तभायहिरणासव
 र्णहा॥ तत्संगियायादपि धौरमेतं न कार्ययेतत्त्वहसाशिवद्रुह॥ तस्मान्नरैर्मनियुतैः
 नकार्यशिवद्रुहं वै मनसानकायतः॥ नचैद्विषैर्वापि कदापि चिदित्यमयोक्तमेषांचलं
 पुरातनं॥ न कृत्यं कोट्यापि न निस्तरो भवेद्विस्तरमेयां कथितो मया वा॥ ॥ इति श्री

६०

ह

शिवरैस्येदनामांशोत्तरभागेशिवगौरीसंवादेशिवद्रोहकथनं नाम चत्वारिंशोऽध्या-
यः ॥४०॥ विप्रगुप्तः ॥ समां समीनामांसादातयमविप्रहणादधात् ॥ घोरोयं वै शिवद्रोहो
नकार्यः सर्वथा जनैः ॥ स्वर्णस्तेयसुरापानास्त्रीवालवधतोपि च ॥ घोरोयं वै शिवद्रोहो न
कार्यः सर्वथानरैः ॥ मातृगम्यादगम्याद्यस्तुषाकन्यासमागमात् ॥ घोरोयं वै शिवद्रोहो न
कार्यः सर्वथानरैः ॥ तत्संगिसंगपापाश्वनवधान्यहारादधात् ॥ घोरोयं वै रत्नापहरणात्सा-
पात्न्यासापहरणादपि ॥ घोरोयं वै ॥ विश्वस्ताघाताश्ववालवत्सगवांदुहात् ॥ घोरोयं वै
असत्यवचनात्सापात्कूटसाह्यादिवागमात् ॥ घोरोयं वै ॥ राजाश्वगोवधात्सापादानदुदुद्धहथ-
पातकात् ॥ घोरोयं वै ॥ विप्रचन्यपुधाताश्वगवांस्त्युपरोधतः ॥ घोरोयं वै ॥ अग्निरातगर-
दाश्यापिनिदकाश्चापिवैयम ॥ घोरोयं वै ॥ दुष्माक्षमाजनाश्चापिशूद्रवैश्यवधादपि ॥ घो-
रोयं वै ॥ सत्यनाशकराश्चापितटाकारामभेदकात् ॥ घोरोयं वै ॥ बृथावक्ष्येदनाश्वरा

६१

जगाम्याधनोपिच॥घोरोयंवै०॥सस्यनाशकराश्चापितटाकारामभदकात्॥घोरोयंवै०॥
 संकरात्सजनाशायसत्त्रियादिविनाशनात्॥घोरोयंवै०॥वृथाभिरागपजाह्यायात्अया
 ज्यायाजनात्॥घोरोयंवै०॥अपेयमानाश्चयमअभक्ष्यनात्॥घोरोयंवै०॥राजस्त्रीगमनोद्वा
 पिपंचयज्ञोपधातनः॥घोरोयंवै०॥पितृमातृपरित्यागान्प्राप्तसदनहारणात्॥घोरोयं
 वै०॥पण्यांगनासुसंभोगात्सोमविक्रियजार्हधात्॥घोरोयंवै०॥सहावार्धुषिकत्वाचनित्वेन
 दुल्लविक्रयात्॥घोरोयंवै०॥त्रेपुसीसगुडादीनांकंबलाजिनवाससा॥घोरोयंवै०॥प्रसू
 त्वाणाचपिबालस्त्रीहरणाधनात्॥घोरोयंवै०॥कन्यकानांक्रयाश्चापिभृतकाधये
 नादपि॥घोरोयंवै०॥अपालितप्रेजस्यवेराज्ञश्चैवेतुपातकत्॥घोरोयंवै०॥अन्यस्याभि
 करणात्पाकभेदात्भयप्रदात्॥घोरोयंवै०॥तिलहोमाहुदुजपात्अन्यार्थधनमागतः
 घोरोयंवै०॥रसानांविक्रियाश्चवरणेभीत्यापलायनात्॥घोरोयंवै०॥यतिनिंदाकरो

क्षारात्मघातनकादरात्॥ घोरोर्येवै॥ गहामार्गे परोधाचदानविघ्नकरास्तथा॥ घोरोर्येवै॥ प
 वण्यन्नमोज्याञ्जद्रान्नादात्कदंजदात्॥ घोरोर्येवै॥ फलपुष्पायहरणान्मृतशय्यापरि
 ग्रहात्॥ घोरोर्येवै॥ आद्येनगोग्रहाञ्चापि धूणहत्यांचकारणान्॥ घोरोर्येवै॥ धानुहारापा
 त्रहारात्तथावासोहरादपि॥ घोरोर्येवै॥ कन्यासंदर्षणोञ्चापि अश्लीलस्त्रीविनंदनात्॥ घो
 रोर्येवै॥ अग्निसागात्सतत्यागात्भार्यत्यागात्चमत्सरात्॥ घोरोर्येवै॥ अपूज्यपूजनाञ्चा
 पिपूज्यानांचाप्यपूजनात्॥ घोरोर्येवै॥ स्त्रीर्षण्यभिगम्याचपुसास्येमेथुनादधात्॥ घोरोर्येवै॥
 क्रयार्थवैधकरणान्शिल्पजीवाचकर्षणान्॥ घोरोर्येवै॥ अमाध्यान्हहलादीनाद्यसं
 धारणाद्यम्॥ घोरोर्येवै॥ शत्रुमंत्रप्रदाश्वविद्यापुस्तकहारणान्॥ घोरोर्येवै॥ गुरुद्रोहात्उ
 पाध्यायनिंदनात्महत्यायम्॥ घोरोर्येवै॥ शूराणांशराञ्चपुरग्रामविनाशनात्॥ घो
 रोर्येवै॥ विधवाभिगमाञ्चापिवियानोमिथुनादपि॥ घोरोर्येवै॥ मित्राभिश्चकनापा

६२

पातसर्वेषां लघनादधातु॥ घोरोयं वै॥ ॥ इत्यानां कृतिनाशाश्च वृथा कृत्सरमक्षणात्॥ घोरो
 यं वै॥ घृततैलाणि पहराण्यदध्नः क्षीरामथोर्हरात्॥ घोरोयं वै॥ शुष्कादपातकानां च करणा
 नान्यतो यम॥ घोरोयं वै शिवद्रोहो न कार्यः सर्वथानरै॥ **विचगुप्तः॥** सर्वाधादभिदुस्तरा
 त्रविहितो घोरः शिवद्रुहो मर्त्याय न च शांतिमेतिसहसा कल्पेय न लेषपि॥ तस्माद्रो
 हमिमं न कार्यमधुना शोभोः कदाचिन्तभिः कृतानि स्तरणं कदापि नाभवत् सत्यं विच
 सत्यं यमा॥ **॥ इति श्रीशिवरहस्यदशमांशोत्तरभागे एकचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ६१॥**
यम उवाच॥ सुनन्दगणपतेश्च विचगुप्तो हितां कथा॥ श्रुत्वा त्वयामयाचापिशोभो वै द्रोहिणां
 तदा॥ विचित्रमिदमारव्यानं त्वया ज्ञातं विशेषतः॥ लोकोपहतये चात्र त्वया प्रभूतः कृतो यं वै ॥
 दृष्ट्वा शिवद्रुहा पारयातनानरकोप्यय॥ उत्तारितो ह्यस्मात् भावपदो गसंगतः॥ दृष्ट्वा धिक्का
 रपापो यं स भगः कृतो मम॥ नाज्ञाते च त्वया किंचिद्विद्यते भुवनैत्रये॥ भवपादाञ्जसं स

६२

कमानसासंगणेश्वर॥ मल्लोकपावासिनः पापापावनाभवदागमात् ॥ शृंगभवानां
 पादयज्ञः रजसासंघपावितं ॥ मदीयमेव भवनं भुवनेत्रविराजिते ॥ सुनंदतव संगेन पाप
 संगे भवन्मम ॥ तत्संवादमिषेणाचदुष्टलेख्ये विलोककः ॥ तव पादांबुजद्वंद्वलोकनेना
 स्वकीक्षणे ॥ स्वर्गवक्षीणपापौघेषु बलाः सर्वदानविं ॥ अपायभयहोपारत्नरक्षाणां विं
 पलः ॥ प्रतिबंधकसामग्निरांभोः पादांबुजः स्मृतिः ॥ तत्त्वधंजायते शृंगसंगं विना
 हतं ॥ पापांबुधेः कर्णधारः तव संगमहोदयः ॥ पापांधकारदीपो वै शृंगभवानासमागमः ॥
 सुगमः सर्वयुण्यानां मागमः सुखसंपदं ॥ दुर्गमो विपदां प्राप्नोति मार्गो निगमचोरितः ॥
 आगमानां च महतां तवागमनसंभवः ॥ विभवेः प्राप्यते पुंभिः पुरुषार्थचतुष्टये त
 एषे राकराणां तु यत्कृतं कमपावनं ॥ अर्चनं वंदनं पादसंवाहनं तोषिकं ॥ तस्माच्च
 पादयाकार्याधिरुणो न वै भवेत् ॥ भवोद्भवो महादेवो बलप्रमथानो हि स ॥ सावध

६३

नेनविज्ञाप्योद्युगामप्युदितामहि॥ शिवधर्ममहासूक्ष्मेनजानामिपुनःपुनः॥ नायंजा
 नानितत्वेनचित्रगुप्तोपिगुप्तधीः॥ पुनःपुनर्गणैःचैवैःताडितोबोधितोपिचे॥ नजाना
 तिसतंधर्मनेनशंभोदुहांवरः॥ भविष्यामीतिमनसाविभेद्यंममंतद्रितः॥ तेनधर्म
 पाशंभोवैयांतिपापाविमानिगः॥ देवदुर्लभमासाद्यकैलासदक्षिणंविभोः॥ यानितेजि
 तपापोधाओद्यादवहिसागर॥ त्रिनेत्रश्चित्रचारित्रंनजानामिगणेश्वरं॥ कैलास
 गमनेशक्तिंसुदुर्लभतराममकैलासमोळिवातोपिदुर्लभोद्युक्तमादृक्॥ साहचर्यना
 सदावासोप्रसादेनमहोरीतुः॥ तस्मात्प्रयामहेशस्यप्रसादकरणाविभो॥ अवजवि
 र्जबोधोपिनभवेद्यदिमेसदा॥ शंभोःप्रसादकोयात्मा— — — भवाम्यहं॥ किंवा
 महत्कृप्यफलैःप्राप्तागाथाधिपसता॥ कर्मणामनुजाःसर्वदेवत्वमुपयांस्यपि॥
 देवाअपियदिछंदिगयात्यधूर्जटेसदा॥ तज्जैवंतपसाशाचयंदृष्टापूर्तगणैरपि॥

६३

नत्कलैरपि वासर्गे प्राकृतै किं प्रयोजनं करोम्यहं॥ भक्तिभाजां च सुलभो दुर्लभो मा
 ह शो सदा॥ भक्तिप्रियो हि भगवानं विकापतिरीश्वरः॥ प्राकृतै नैव भावेन तु पश्येवम
 हे श्वरः॥ नमया योगदानौघैः न पसाशक्यते व्रतैः॥ कृष्टैः प्रमदितं नियमैः संतुष्टो भवे
 स भुः॥ सकथं मयितुं पश्यतु न दुपायं वदस्व मे॥ त्वं मे माता पिता चैव सुनंद गणपति म॥ म
 दीयं दयया चेती नंदयस्व मे हे श्वरः॥ करवाणि प्रियं नित्यं मृगशीर्ष सुपाणि नः॥ कू
 राधिकारो मया धर्महेरो न निया॥ तितः॥ यायानां संश्रानि वृशात् दवशाः कूरचेतना
 त॥ किं करोमि कगच्छामि श्रेयपादयुगं तदा॥ पश्यतां चक्षुषानित्यं सौम्यं न त्वं गणेश्वर॥ त्वं
 दः॥ राम न वदमवाक्यतानि शम्यर्थयुक्तं गुणगण सहितं तं या सुनंदो गणेशः विरित
 सकलभावः॥ शोकरं तत्त्वमचेति गमसि गोप्यं भक्तिभाजां सुगम्य॥ ॥ इति श्रीशि
 वरहस्ये दशमांशोत्तरभागे यमसुनंदसंवादो नाम द्विचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ५२॥

६४

स्तुतः॥ यमस्य वचनं श्रुत्वा सुनदोगणसन्तमः॥ प्रहर्षपरमं प्राप्य यमस्य विनये नये॥
 शिवाय मुवाचा यं यमां याथ कृतां जलेः॥ **सुनंदः॥** शृणु सर्वसुता धैर्यमप्रीतिकरं त
 व सस्मृतयान विज्ञातं धर्ममेतं सुसूक्ष्मं देवैश्चिबेन कथितं कैलासे शंकरालये स्तुतं
 न च श्रुतं तत्र गजास्येनापि तत्रैव नादिकेशी न च मया गणमुख्येन दास्येन दा पावस्ये वं पु
 राष्टमहादेवोऽप्युवाच तां॥ **देवी॥** देवप्रीतिकरं किते प्रसादे करणं रह्योत नारादितः
 के ते यमवत्तत्र शंकरं॥ पार्वत्या वचसा तुष्टास्ता मुवाच प्रसन्नधीः॥ रहस्यं हृदि संधार्य ग
 णां बोधय चोतक॥ **शिवः॥** शृणु वपणं प्रसादं मे क्षिप्रं येन भवेन्मम न ते यमस्य वरा गा
 वंति मनुजा भवि तानपणं भवानेद्य वदाम्यद्य रहस्यं हृदि धार्य आग्निरित्यादिभिर्मन्त्रैः
 भस्मो धातुं त्रिगुहाः॥ **न ते यम॥** त्रियुषः त्रिपुङ्गाकाः सर्वौ गेषु महेश्वरि॥ **न ते यम॥** ६४
 रुद्रां शांगे लमालाभि मुकुटोद्गासिमस्तुतः॥ **न ते यम॥** पंचाक्षरजपा सत्ता नित्यं प
 सहस्रं न ते यम॥ रुद्रा ध्याय जपा सत्ता ये कमेका देवो गतरं॥ **न ते यम॥** शिवलिं

गार्धकानित्यमेकवारं त्रिवारकं॥ न ते यम०॥ विल्वार्चनानपराः सहस्रशतसंख्यया॥ न ते यम०॥
 प्रदोषे शिवलिङ्गार्चाः शिवाल्यविलोककाः॥ न ते यम०॥ सोमवारे निशि सदांशक्तिमुत्पद्यते
 रता॥ न ते यम०॥ शिवक्षेत्रेषु नियमादसंति शिवपूजकाः॥ न ते यम०॥ शिवशंकरसर्वेश्वर
 सीदेति वदन्ति॥ न ते यम०॥ शिवभक्तार्चनरताः धनधान्यगृहावरैः॥ न ते यम०॥ तविष्णु
 साम्यं शंभोर्विवदन्त्यर्च्यन्ति ये नराः॥ न ते यम०॥ विल्वपत्रविल्वमूले लिङ्गसंपूजकाः न
 राः॥ न ते यम०॥ अयं मे हस्तमनुजा शिवलिङ्गस्पर्शो नराः॥ न ते यम०॥ प्रदोषेष्टपूशंगाग्ने
 विलोकनयराश्वये॥ न ते यम०॥ पश्यति शिवलिङ्गस्य पूजमन्यप्रकारिता॥ न ते यम०॥
 शिवाय गोग्रहारा मापुष्यारामाणि कुर्वते॥ न ते यम०॥ क्षीरं दधि धृतक्षौद्रासितया
 योभिर्विचरते॥ न ते यम०॥ नारिकेलं मूषणसालिकचादिरसेनैवै॥ न ते यम०॥ चं
 द्रे चंदनकस्तुरियक्षकर्मलेपगा॥ न ते यम०॥ दीपधूपप्रदागौरिपतश्चीपावलि

६५

प्रदाः॥ न ते यम० ॥ तगरागरुसांम्राणिगुग्गुलुदेवदारुकाः॥ न ते यम० ॥ गोप्रदाभूमिर्दक्षि
 णोः वस्त्रभूषणदायकाः॥ न ते यम० ॥ सुसुत्रचामरादनीघटघंटाप्रदायिनः॥ न ते यम०
 शिवस्ववकरागौरिरथेनरुषभेभ्यश्च॥ न ते यम० ॥ तौर्यचिकौप्रदातारोवीणात्रोरवमहं
 गका॥ न ते यम० ॥ नाट्यांगनाप्रदातारो निसंपर्षाणिवाशिरे॥ न ते यम० ॥ ग्रहणोविष्णु
 वेचैवव्यतीपातेचवैधृतौ॥ न ते यम० ॥ संक्रांतिपुशिवाचो तोमुक्तपापांसदानराः॥
 न ते यम० ॥ अविमुक्तेवसंतेयेगंगास्नानपरा नराः॥ न ते यम० ॥ अंतर्गृहेज्ञानेवापां
 मणिकर्प्यालुवानराः॥ न ते यम० ॥ विश्वेश्वराद्वानपरा अन्नपर्णाचकानराः॥ न ते यम० ॥
 श्रीदंदिदंडपाणि स्याभैरवार्चनकारिणः॥ न ते यम० ॥ धीरेश्वरार्चनपरावृत्तिवासेस
 पूजका॥ न ते यम० ॥ केदारेश्वरचिनेत्रैरापूजकायप्रदोषके॥ न ते यम० ॥ सोमवारेत्वमा
 यावैरुषभध्वजपूजका॥ न ते यम० ॥ केदारेश्वरकुक्षेत्रेईरुकोटयमरेश्वरे॥ न ते यम० ॥

६५

कालं जरे महा काले श्री शैले च्यं व के स्थिताः ॥ न ते यम ॥ अरुणाद्रौ काल हस्तां वधाद्रौ
 गान गे च कैः ॥ न ते यम ॥ श्री कंठे मातुरत्नाद्रौ जप्य तं जश्चरे वसः ॥ न ते यम ॥ दुष्यद्रु
 तोष्टु ते शोच श्री प्रयाणे च कुं कुं भवे ॥ न ते यम ॥ मध्यार्जुने मंगले च त्रिकोटो ते जनीव
 ने ॥ न ते यम ॥ कुहाले चैव मायरे चट्टे च कंतुके तथा ॥ न ते यम ॥ लाले शोभे त विपिने
 छाया वेद बनेषु च ॥ न ते यम ॥ वाल्मिके लिंग स दने मदनांत कलोककाः ॥ न ते यम ॥
 रामे च रे च हालास्ये शुचिंद्रे वणु कानेने ॥ न ते यम ॥ स्ये व नृगा भवति मनुजा सुवि ॥ इत्यरः
 एवं ये नियमा दसंति गिरिज - - - - सखापगायां नरातीरस्थेषु च लिंग सप्त सुशिखि
 ये वीस काशि सया ॥ दीनास्ते रदनैः कठोर वदनं याम्यं नय न्यंति ते एवं गौरिरहस्य मेतद
 धुना प्रोक्तं रहस्यं तवा ॥ ॥ इति श्री शिव रहस्य दशमांशोत्तर भागे चिन्मयारि शोधा
 यः ॥ ४३ ॥ गणेशः ॥ सूर्य नंदन देवै वंद्यः प्रोवाच शंकराः ॥ रहस्यं धार्यते चित्ते सिगिरीशो

६६

दुतापः स्वसज्यतो लयो ॥ यमः ॥ केमद्वशानराभमौ भवंत्यपि चतद्वद ॥ यथाविरोधो
 न भवेच्छंकरस्य परात्मनः ॥ तान् शिष्यामिनरके गणेशमधिकथ्यतां - इममर्थम
 पि ग्राह्यं देवदेवः पिनाकधरः देवः ॥ यमेनशासनीयाः के आशास्यमधिकथ्यतां ॥ एत
 न्मे कौतुकं शोचयागोप्यं न मां कश्चित् ॥ ईश्वरः ॥ श्रुणु पार्वति वक्ष्यामि यमशास्यान
 राधमान ॥ नान्यविना भवात्र त्वं त्वयि गोप्यं न विद्यते ॥ मस्मन्निपुंडुरहिताः उर्ध्वपुंडुध
 राश्च ये ॥ यमशास्या भवेत्येव पतेति नरकाण्ये ॥ रुद्राक्षमालाहीनांगाः निंदेः त्वापि
 च धारकान् ॥ यमशास्यां ॥ पेचाक्षरोक्षिताये अरुद्रा ध्यायजपोक्षिताः ॥ यमशा ॥ शि
 वक्षेत्रान्यदशेषु वसंत्यपि च ये नराः ॥ यमशास्य ॥ शिवलिंगार्चनाहीनाविल्वपत्रा
 र्चनोक्षिताः ॥ यमशास्य ॥ विष्णुनाशिवलिंगार्चासंभुं कर्तुं नये नराः ॥ यमशा ॥ प्रदीप
 त्यागिनो ये त्रिसोमवारे दिवा भुजः ॥ यमशा ॥ चतुर्दश्यष्टमी पूजानतं यो वेत्त्यकुर्वते ॥

६६

यमशा०॥शिवनामान्यनामानिसमबुध्यावदंतिये॥यमशा०॥शिवभक्तविनिदताःअ
 न्यभक्तार्चनारताः॥यमशा०॥शिवक्षेत्रान्यदेवेषु येवसंतिनराधमाः॥यमशा०॥अवि
 मुक्तविनिदंतिविमुक्षेत्रप्रशसकाः॥यमशा०॥शिवेशिवपुसणानांनिदकायेनराध
 माः॥यमशा०॥विष्णुस्तुतिपरागौरिशिवस्तुतिविबर्जिताः॥यमशा०॥प्रदोषेविष्णुविंवा
 नांलोककानामकाःजापकाः॥यमशा०॥शिवगारुडिहोयेचशिवतीर्थप्रपूरकाः॥यम
 शा०॥शिवदुमाणांछेत्तारःतपलादानराधमाः॥यमशा०॥शिवोत्सवादिषुसुखाविघ्नद
 त्तारिणववा॥यमशा०॥शिवधान्यापहत्तारोद्धमेगावोवराण्यपि॥यमशा०॥शिवनिंदा
 करागौरिशिवक्षेत्रविनिदकाः॥यमशा०॥शिवरत्नापहत्तारोहन्माकांश्यस्यवेशिवे
 यमशासन॥शिवबाधोपहत्तारःनर्तनोच्छेदकारिणाः॥यमशा०॥शिवयात्रा
 पराणांवेमार्गघालुंठकाश्चये॥यमशा०॥वेदनिंदापरायत्रशिवक्षिरापहारिण॥य

६७

मन्त्रा० ॥ शिवस्य परतीरोगावध्यापिमहेश्वरि ॥ यमन्त्रा० ॥ त्रं भुं विलु समं ये दुत्यां च प
 न्यंति पद्मया ॥ यमन्त्रा० ॥ शिवरात्र्यान् भोक्ताः रः द्रोव वृत्त विनिर्दकाः ॥ यमन्त्रा० ॥ विलु
 छेद करायै च शिवो धान छिद भूये ॥ यमन्त्रा० ॥ शंखवा रित्र घटानां दुदुभीना धिना वि
 नाशकाः ॥ यमन्त्रा० ॥ सुवर्ण ताग्रोप्याणि नराय कृष्ण हरिणः ॥ यमन्त्रा० ॥ स्या भवं त्येव पत
 ति नर कोणवे ॥ प्रतिदूरा रायाः ॥ भुजंति नर कंघोरं प्रति जन्म निदुर्भगाः ॥ शिवः ॥ पदं महेश
 निव वोरितो यं पंथाय भये व न निस्तर सदा ॥ तैसं भवादुर्भगरा सभा भवान्या विमुरवाः सदा
 नराः ॥ ये काशिन विरांति वांतिर हिता भ्रांति प्रधानानराः ॥ अन्यत्रैव वसंति तत्तर्क मेथा
 नां हितीतान् ॥ बाणौघैर्नरैर्कैर्यमालयलय भटाः छंदंति तनास्तवं वाताशं नरकं कुतान्तः
 वशा गास्ते प्राप्नुवंति दुहाः ॥ ये काशिकांतां सुकृतै करान् शिकां भवां बुधे निस्तेर ॥ सुनौकां भू
 म्यंगना भौक्तिक शोभिनासिकां गाहंति नो यत्र हि शान वापि कां ॥ ये काश्यां निवसंस्

६७

शांत मनसो विश्वेश्वरार्चनतिथ्यानाल्लिंगनचंदनादिरहिताः ॥ सस्मात्सहीनांगकाः ॥ तेनूर्ण
 नियतंति पूर्णफलतोयेतान् पूर्णार्चना ॥ दुंदेहं उकरस्य पूज्यरहिताये भैरवार्चोसिताः ॥ काशी
 नाशितपानकांदुरितदक्वे शोधसंहारिकां दिव्यश्रीमणिकणिकां ॥ शिवमाहाकैलासनिः
 श्रेणिकां निरेद्यः श्रुतिवैणिकां शिवमहादेव्याश्च दर्पोत्सुखां पापधातविनाशनो ज्वलम
 हासं हीपिकां भासकां ॥ तत्रत्यामल्लिंगं लोकननतिथ्यानार्चयात्रोसिताः ॥ ते सव्यपि
 शिवदुहो नरकैः संचर्षिताः ॥ तद्भिन्ने भविष्यात्सुवरागाः ॥ तत्रैके चैवैरवः शारत्ताल
 त्यकशाभिधातज महदुखं सहतात्रकान् ॥ ॥ इति श्रीशिवरस्ये दशमांशोत्तरभाग
 शिवगौरीसंवादेनाम चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४४ ॥ गणेशं ॥ एवमुवाच शिवेनातं कैला
 सशिखरे तदा पार्वत्येयमपृच्छत्ये शिवस्य हृदयंगमं नुस्मिमया च कथितं गणानुबो
 धय सत्तम ततस्तच्चित्रगुप्तं न त्वे गणान् पुरतस्थितान् ॥ यमः ॥ ततोचित्रगुप्तं गणा

६८

पात्मदीयमाधुना॥ यमस्य वचनानि त्रगणानाहसचित्रकाः॥ चित्रगुप्तः॥ मागच्छं तु भ्रमे
 णात्र भस्मधारिगृहान्मति॥ मागच्छं तु भ्रमेणात्र पुंश्च धारिगृहान्मति॥ मागच्छं तु भ्रमेणैव रुद्राह
 स्वगृहं प्रति॥ मागच्छं तु भ्रमेणात्र पंचाक्षरद्रुहान्॥ मागच्छं तु गृहेणात्र रुद्राध्यापगृहान्म
 ति॥ मागच्छं तु भ्रमेणात्र लिङ्गार्चकगृहान्मति॥ मागच्छं तु भ्रमेणात्र चित्वांगगृहान्म
 ति॥ मागच्छं तु भ्रमेणात्र चतुर्दशार्चकगृहान्मति॥ मागच्छं तु भ्रमेणात्र पितृरपंचामृत
 प्रदान्॥ मागच्छं तु भ्रमेणैव गंधकपरेदीपकान्॥ मानयं तु भ्रमेणात्र पितृवात्सवविलाक
 कान्॥ मानयं तु शिवागारेणामप्रचमाननरान्॥ मानयं तु शिवागारेणं गप्रहसिणा
 न्नरात्॥ दीपदाध्रुपदान् नित्यं च चामरदायकान्॥ सुवर्णभूमिगावो न्नरायिनामान
 यतु मां॥ वाद्यनादयोगाभक्षभोज्यदान् मानयं तु मां॥ पुष्पस्तकविल्वतांबूलफल
 दान् मानयं तु मां॥ रथदान् वृषदान् शोभोः महोत्सवकलान् नरान्॥ मानयं तु

६९

त्रमेणापि दीपदंष्ट्रं करालये ॥ घृतं मधुतिलं धान्यं तंडुलान् गुडं दायिनः ॥ मानयंतु भ्रमणापि
 वाग्नेन नर्तकान् नरान् ॥ विमानवस्त्रघंडाटानां दायिनां भटाः ॥ मानयंतु भ्रमेणापि शिवतीर्था
 लवालजान् ॥ कूपारामतटाकादिशिवपुष्पवनप्रदान् ॥ मानयंतु भ्रमेणापि शिवगारपरान् नरान् ॥
 मानयंतु भ्रमेणापि सख्यजातीरमस्थितान् ॥ तदा तयोत्पत्तानां गान् लिंगार्थागान् नरोत्तमान् ॥
 ताम्रपर्ण्याः स्तवसान् तत्र तस्य लिंगलोककान् ॥ मानयंतु श्रीकंठेश्वरविलोककान् ॥ मानयंतु
 गोकर्णेश्वरलोककान् ॥ मानयंतु ॥ रत्नादीश्वरलोककान् ॥ मानयंतु ॥ मत्स्येश्वरलोककान् ॥
 मानयंतु ॥ जयेश्वरविलोककान् ॥ मानयंतु ॥ त्रिजेश्वरविलोककान् ॥ मानयंतु ॥ कुंभघो
 षेश्वरलोककान् ॥ मानयंतु ॥ मध्वार्जुनवि ॥ मानयंतु ॥ मंगलेश्वरवि ॥ मान ॥ त्रिकोटीश्वरलोक
 कान् ॥ मानयंतु ॥ कुदालेश्वरवि ॥ मानयंतु ॥ मायूरेश्वरवि ॥ मान ॥ वैद्यनाथवि ॥ मानयंतु ॥
 घटेश्वरवि ॥ मानयंतु ॥ श्रीकंठेश्वरलोककान् ॥ मानयंतु ॥ श्वेतारण्येश्वरलोककान् ॥ मान ॥
 हालस्येश्वरलोककान् ॥ मानयंतु ॥ विष्ण्वधीश्वरवि ॥ मानयंतु ॥ शुचीश्वरवि ॥ मानयंतु ॥ पा

६९

पापनाशेशलोककान्० मान० केदारेशवि० मानयं० वनखंडेशलोककान्० मानयं० कुरुक्षेत्र
 त्रेशलोककान्० मानयं० पुष्करेश्वरलोककान्० मानयं० रुद्रकोटीशलोककान्० मान
 यं० माहाकालेशलोककान्० मानयं० अमरेशवि० मानयं० सौराष्ट्रेशवि० मानयं० आ
 वटेशवि० मान० श्रीशैलेशवि० मान० ज्यंबकेश्वरलो० मानयं० अरुणाद्रीश्वरेशका
 न्० मानयं० रिधाद्रीशविलोककान्० मानयं० गोनगाग्रेशवीक्षकान्० मानयं० पुंड
 रीकेशवीक्षकान्० मानयं० कालहस्तीशलोककान्० मानयंतु सदाकाश्यायत्रापि भ
 टान् भूतान्॥ अन्नपूर्णाचिविश्वेशदंडपाभैरवेशकाः॥ मणिकर्णज्ञानवाप्याः नित्यांत
 र्गृहकारिणः॥ तत्तत्सैत्रेपदविन्यासात् मानयंतु भ्रमात् भटाः॥ **यमः॥** काश्यायेनिबसं
 निसंततमुमाकं तार्यकाः॥ शांकराः पापास्तेपि च भैरवास्ते हि भूतैः संश्लेषणीयाहिते ये
 कात्रयगताः मृताश्च नरके नोपातनीयाहिते ते पांभैरवपातनात्र विहिता विश्वेश्वरस्याल
 या॥ **॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे यमभटानुशासनं नाम पंचचत्वारिंशो**

ध्यायः ॥ ४५ ॥ स्विहः ॥ यमाज्ञांतेभटाः श्रुत्वा पुनरुत्तुर्भटा यमं ते कृतं जल्यः सर्वे गदादंडास्ति
 पाणयः ॥ भटाः ॥ कदाचनेयाश्च नुरकेषातनीयाश्च केवद ॥ कदाचनमवधार्यात्रिसमाहास्या
 मतान् वया इथंगणवचः श्रुत्वा यमः ग्राह्यतदामुने ॥ श्रुण्वतो वै गजेन्द्रैः स्य नरकानयनं
 तदा ॥ यमः ॥ भस्मत्रिपुंड्रहीनांगाः उर्ध्वपुंड्रश्च चन्निणः ॥ तान् पातयंतु नरकेषातिघोरसु
 सादरे ॥ रुद्राक्षाभरणैर्हीनान् रुद्रपञ्चाक्षरोग्दितान् ॥ तान् पातयंतु ॥ रुद्रलिंगार्चनादि
 नान् विल्यपत्रार्चनोद्दितान् ॥ तान् पात ॥ रुद्रक्षेत्रविहीना गवासान् लिङ्गेषणोद्दितान्
 न ॥ तान् पा ॥ प्रदोषसोमवाचर्चा अष्टमीभूतयोरपि ॥ तान् पात ॥ शिवनिंदाभक्तिनिंदा
 तथा नानांचहारकाम् ॥ तान् पात ॥ भस्मत्रिपुंड्ररुद्राक्षशिवनाम्ना विनिंदकान् ॥ तान् पात ॥ वि
 वक्षेत्र शिवागारनाशकातीर्थदूषकान् ॥ तान् ॥ धूपदीपान्नभक्षणांगंधपुष्पाक्षताहारान् ॥
 तान् पातयामिन ॥ छत्रचामरघंटादिघटौघहिरण्यहान् ॥ तान् ॥ नर्तकीविधवासंगान्
 गोघ्नांश्चैव कृतज्ञकान् ॥ तान् ॥ व्रतघ्नाश्च सुरापाश्च अगम्यागामितस्तथा ॥ तान् ॥ बाल

शिवरह

७०

स्त्रीवधकतुंश्चशिवराद्विरोधिकान्॥तान्०॥निंदकान्शिवमालयानां बालवत्सगवान्दुहा
 न्॥तान्०॥ब्रह्मघ्रातृतिनाशंश्चशिवगारविरोधकान्॥तान्०॥विलुक्त्तर्षपरान्शंभोरुत्तर्षासि
 हनान्नरान्॥तान्०॥भटाःशिवपुराणां जांनिंदकान्युक्तिषेदकान्॥तान्०॥शिवभोज्यान्तर
 हितान्न्येकान्नान्तानियेयकान्॥तान्०॥शिवरात्र्यन्तभोक्तंस्यासोप्रवारेदिवाभुजः॥तान्०॥प
 र्वदानादिहीनानां येनस्नास्यंतिनदीजले॥तान्०॥माघेकार्तिकेवैशाखेवतुलामार्गेश्वरस्यपि॥
 तान्०॥ताम्रपण्यांसह्यजायांनर्मदांसि॥तान्०॥अप्रदक्षिणकर्तृश्चप्रणामरहितान्
 विभो॥तान्या०॥कीकटैश्चैवनिवसान्क्षेत्रत्यागोगुरुद्रुहः॥तान्०॥कन्यास्त्रीबालवत्थानांध
 नधाहारान्यपापिनः॥तान्०॥सहाबाधुषिकांश्चैवपरान्नादान्शिवव्रते॥तान्०॥गोरसानां
 क्रयपरान्तंडुलक्रयणान्नरान्॥तान्०॥तिलहोमान्यरुद्राश्चअन्यार्थेशिवपूजकान्
 तान्०॥गोभ्रसौधस्करागाराप्रतिग्रहपरान्द्विजान्॥तान्०॥पर्वण्यत्मान्नभोक्तव्यंक्षेत्रा
 ष्विवर्जितान्॥तान्०॥नित्यंप्रतिग्रहपरान्निंदकान्पिशुनान्खलान्॥तान्०॥नित्यं

७०

दंभपरास्त्रेवानाग्निरानानूरदानूनरान्॥ तान्॥ आर्यापुत्रपितृत्यागात्तुनित्यंदुर्भिक्षंदनरान्॥
 तान्॥ अक्षक्षमक्षणायेवानाग्निराश्रमवर्जितान्॥ तान्॥ मातापित्रोपरित्यागात्तुवंधून्वांध
 वपूजकान्॥ तान्॥ एकादश्यां न भोक्तुश्च राजानश्चाय्यरक्षकान्॥ तान्॥ वैश्यान्तर्ह्यपरा
 नशुश्रूषश्च पादजान्॥ तान्॥ क्षत्रियांश्च रणेषुभीतान्॥ न्यस्तशस्त्रपल्लयितान्॥ तान्॥ ज्ञानाह
 रविहारांश्च उक्तक्षेत्रेषु पातकान्॥ तान्॥ शिवोत्सवशिवो धानयति विप्रदिनिंदकान्॥ तान्॥ वे
 दवाक्यान् यथा कर्तुं न निंदास्मृतिनीदकान्॥ तान्॥ न्यासापहारकान् न दुष्टांश्च शिवलिंगप्र
 तिग्रहात्॥ तान्॥ अमृतांस्तेयिनः क्रूरानभिशास्तांश्च तत्स्वरान्॥ तान्॥ उर्ध्वमुङ्ग्रेण देवे
 शमर्चकान् रुद्रजापकान्॥ तान्॥ चक्रांकशिलया सार्धं शिवलिंगं समर्चकान्॥ ता
 न्पातयंतु नरके॥ जानयंतु ममाज्ञया॥ स्कंदः॥ एवं भटांस्वानलुशाक्यसौरिगणैर्दमुर्ये
 न समन्वितस्तदा॥ सचित्रगुप्तो विनयेन तत्तदा संपूजयामास विभोगणैर्द॥ ॥ इ
 ति श्रीशिवरहस्येशमंशोत्तरभागेषट्चत्वारिंशोऽध्यायः॥ ४६॥ स्कंदः॥ ततः

सुनंदः सानंदं यमनेयं संप्रजितः ॥ विश्रान्तश्च मसन्नश्च तमाहास्यरुतोजलि ॥ सुनंदः ॥ धन्योसि
 त्वंसहामन्यः सर्वेषां धर्मराडसि ॥ शिवपादाब्जं गोसिन्धुं क्षकोसिन्धुवदुहं ॥ नत्वा दृशो धर्मवेना
 मे स होज्वलः ॥ मुनयोरुभयोपता धर्मा धर्मविचारः ॥ कोऽहारका सर्वपापानां स्मृत्स्मृत्स्मा
 र्थनिश्चये ॥ भवलोका मिमं द्रष्टुमाग तोस्मिन् शिवाक्षया ॥ दृष्टो हि नरको घोरो दुस्तरो यं शिदु
 उग्राप्यनुगोभक्ते पुत्रा अपव शिवदुहं ॥ स्वभावतो महादेवः सहमानो दयानिधि ॥ स्वभक्तव
 तपापानि नाशयत्येव संवेया ॥ काशिनोऽस्य प्रपीतस्य ॥ रक्षणं यथा तथा शैवकृताद्यानि
 नाशयेद्दिदु रंउदृक् ॥ यथा धमसारा शीनाशयेद्दिदु प्रभाकरात् ॥ यथा शंभवपापानि नश्यंत
 तलवन्निवत् ॥ मृतस्य जीवतो वापि शिवभक्तस्य वै यम ॥ नत्वां शृंगस्तारस्ता शिवः शृंगस्तारता
 न्नपश्यदुमादपि ॥ शिवदुत्यक्षरं दंष्ट्रं भर्जितारविलपातकं ॥ नदुःखफलदं भूयात् नृनस्य
 बीजं यथोषरे ॥ तदा ह हररे नानमहादेव प्रसीद मां ॥ नरकादुधरादारे तु कोरांगण
 पोतमः ॥ यत्नवयानना संस्था महापापोपपातकैः ॥ शिवशब्दश्च वेणुतः तेषु चार्थदुसि

त ॥ निम्नाररहिते दुःखे निरये पातिताः पुरा ॥ दिव्यदेहधरा सर्वे महाहवसना ईषा ॥ विमा
 नमास्थिता सर्वेशिवद्रोहि विना सदा ॥ ये चान्यपातकायांति कृतांतस्येव पश्येव पश्यतः ॥
 पश्यतः श्रित्रगुलस्य भटानांतन्नपश्यतां ॥ व्यापाररहिताः सर्वे भटा आसन्नयमस्यनु ॥ तान्
 प्रमुच्यते मोनाशु सुनंदः पूजितो यथा ॥ सुनंदं प्रांजलिः प्राह विनयेन यमस्तदा ॥ यमः ॥ शि
 वनाम्ना प्रभावं हि को जानाति शिवं विना ॥ न ये स्थिता रिताः सर्वे निर्वापारोस्मि सांप्रतं ममात्मा
 पयस्य मे किंवात्रैव करोम्यहं ॥ ततो गणेश्वर प्राह मदृष्टिपथपुतकाः ॥ नारकाये दिवं यातु
 शिवनाम्नः प्रभावतः ॥ को वेदास्य प्रभावं वै शिवनाम्ना रनात्मजः ॥ पुनः पुनश्च पुर्णस्ते नरकः
 संभविष्यति ॥ अविश्वासपरां यांतु तवाद्यनरकालयं ॥ माते भूतवदेदुःखं शिवद्रोहांश्च सि
 क्षया ॥ ये त्र्यक्षविमुरवाषापावृत्तान् शिक्षयमुहुर्मुहुः ॥ युगे युगे मदीयाज्ञापाल्यसाः रविनंदनः
 स्वस्तिस्तुर्गतिमिष्यामि स्थमित्रैव वसाद्य वै ॥ इत्युक्तो गणेश्वर प्राह यमः प्रांजलिरननु ॥ यमः ॥
 पुनः पुनः समागत्य मां शिक्षय गणेश्वर ॥ यथा मे शिवभक्तार्चानिष्टाभुयात्तथा कुरु ॥ इ

७२

यथापाल्यताचायंजनोमांशरणंगतः॥विमानस्थंगणेशानंप्रणम्याक्ष्यागतोयमः॥स
 तथेसमुमान्याथयमंतत्रसनंदकः॥पश्यंशिवदुहांदुरंयातनायमकरिता॥विदूयमा
 नहृदयःसदयस्तान्गणेश्वरात्॥तेषामाक्रंवचनंमस्मानोचयपश्यनः॥शिवदुहःनप
 क्षपातःकर्णव्यःअक्षपादांबुजार्चकाः॥ततस्तानाहदुःखेनसुनंदोगणपुंगवः॥चिंतया
 नोमुहःसांबरेवाणीमषणोत्तदा॥वाणीरुवाच॥त्रिकोटिशिवनाम्नावेसमुच्चार्यशिव
 दुहः॥सोढातलालपर्यमेदुःखमंत्रयमालये॥पश्चात्तापविशुद्धास्तेशिवध्यानाधिबुद्धाः॥
 मुक्तिभवतुनायचउपायुस्तेषुमोचनं॥ततोसुनंदस्तात्तत्रभ्रावयामासतद्वचः॥सुनंदः॥
 हाभवद्भिःशिवदुहःरुतोभुविमहत्तरः॥नत्प्रायाश्चेतनास्पोषंघोरोद्रोहायमोक्षानुः॥कि
 चित्कालंवसंत्यज्यनिरयंयातनाशनेः॥मनसाध्यायतशिवचिकोटिशिवनामहो॥विश्वासे
 नजपःकार्यतेनमुक्ताभविष्यथ॥विस्तीर्णनरकायुयंपुनर्गच्छतमेदिनी॥स्थावरंजंगमवा
 पिदेहगणहतमाचिरं॥यथावत्थंचिन्निस्तारोभवतांसंभवष्यन्ति॥इत्युक्ताचगणश्रेष्ठोवृष

७२

भधजशोभिना॥ विमाने नार्कभास्यार्कमध्युल्लंघनसौगणः॥ रभसासममायातोमहा
 सभासयंदिश॥ ततः कालेनमहतानारकास्ते शिवद्रुहः॥ त्रिकोटिशिनाम्नांते जयाध्याना
 महेशितु॥ मुक्तापापाभुवंप्राप्यजाताद्रुमलताडजाः रास॥ भेभाश्वरुषभभुनकाश्वशिवास्त
 भा॥ स्कंदः॥ एवं सुनंदोऽथमयाप्रसस्यसंपस्यतानेनरकाशिवद्रुहः उच्चार्यसंश्राव्यमहेश
 नामययौविमानेनमुदाकभास॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्येदशमांशोत्तरभागे त्रितोरीसं
 वादेनरकोधारो नाम सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः॥ ४६॥ मुनिः॥ शिवनामप्रभावेन निस्तीर्णा
 स्ते शिवद्रुहः॥ कगतोऽत्र सुनंदोऽत्र नमेस्कंदवदाधुना॥ स्कंदः॥ नतोययौसैवलासंदक्षिणं स
 गणेश्वरः॥ भ्राजमानयताकेन विमानेनार्करोचिषा॥ रत्नमालावलंबेन रषभधजशोभिना
 चतुस्रताकोनियमात्चामरादर्शशोभिना॥ गणेश्वरैरन्यैरिह नः सुनंदो नदितोत्तरः॥ शिवपादां
 वुजध्याननिहतां शुभसंचयमेरोः समस्तके पत्रयातुके लासंसगणेश्वरः॥ गोपुरैर्बहुसाह
 सैः रत्नस्फटिकसंभवेः॥ प्राकारैश्च शुभशैवमहाकैलाससंनिभैः॥ महाकैलाससप्तभिः

७३

भवनैर्मणि संकुलैः पूर्वोद्यध शिवसन्निभैः॥ पद्मवर्णैर्महानील उद्गनीलमणिप्रभैः॥ गोमेदवर्णैः
 रपरैः पुष्परागमणीरपि॥ महामरकतागारैश्चुधांशुधवलांतरैः॥ हंसाकारैर्वृषाकारैः सिलका
 कारैः मनोहरैः॥ गोपुरैस्तत्र — भूधराकारसौधकौः॥ गगक्षवलुभीनिर्यत्सारावतगणा
 कुलेः॥ शुक्लैर्हंसैर्मयूरैश्चक्रवाकोपकुजितैः॥ परभिस्सारसाराः वेर्विनादिनगुहामुरैवेः॥ मयूर
 ककाभिरैवेः दसहकुलरादिनैः॥ गिरिंद्रशिखराकारवारणैर्मधसंनिभैः॥ हयारिसंघैः विवि
 धैः कालदंष्ट्रातभूतलेः॥ न्यहंसंघैश्चामराश्चपुच्छभारविधूननैः॥ मृगेद्रशट्टविचरैस्तोलापां
 गैश्चशंवरैः॥ संघृतापारशिखरैर्कलासंदक्षिणानदा॥ उरंगेद्रफणारत्नकांतिकांतिकदिक
 टैः॥ सिधुविद्याधुरगणैः किन्नरैः गीतनादिनैः॥ अक्षरोगणसंगीतः मृदंगधनिशोभिणैः॥
 मेघशट्टैश्चविपुलैः॥ नखकोकिगणारवैः देवगंधर्वसदनैः॥ शिवागारैर्मनोहरैः सरोवरैः स्व
 चनीरैः रुत्कुलकमलोमलैः॥ तलेसरारुणैः पुष्पपादयोद्भुतमारुतैः॥ संचरद्भिः मणिमयवा
 युकापुलिनैरपि॥ स्वच्छादर्शतलाकारशिलातलभुवस्तटैः॥ स्वच्छाद्युशीतलघ्वायावटेरुवि

७३

टपैरपि ॥ कोविदारमहाशाखाविदारितनभस्तटे ॥ कर्णिकारैः पाटलैश्चकंदवैः सर्जकैरपि ॥ लो
 धैर्वश्वकलेश्चनारिकैः ॥ फलानतैः ॥ रंभांश्चफानसैः भट्टैः वेणुभिः ॥ ध्वनिपरितैः ॥ हाट्टिमैश्च
 अशोकैश्चपुल्लवंधुकवैः सैः ॥ नागपुन्नांगहिंतालेः फलभारानतैश्चभैः ॥ सदासितनभोसार्गे
 विल्लैः फलसुसाट्टतैः ॥ अशोकैश्चवैः युतैः ॥ कतेविदारैः सपुष्पितैः ॥ देवदारैश्चतगैः नारिगैर्मा
 तुलिंगकैः ॥ फलपुष्पछदभैः ॥ रपारैर्मधुभैरपि ॥ तत्रदक्षिणकैः लासे आलुलोके गणेश्वरः ॥ त
 त्रोपवनभागेषु विहरन्ति च शांकरा ॥ स्वगंधपुष्पाभरणैर्मनोज्ञाः ॥ — ॥ एतत्रिपुंड्राक्षसैः
 — ॥ समुज्जलाः ॥ आसादमंचेषु सुरुद्रकन्याकराग्रवीणाध्वनिभिः ॥ सुहर्षिताः श्रीवार्दि
 राट्टैः सधुरैश्चकास्यगैः शृण्वन्ति भक्षैः मधुरैः ॥ फलादनेः सुधांषिवन्नेत्रसुधांशुधारकाः प्रह
 र्षिताः ॥ प्रहर्षितारुद्रगणैः समर्चिताः ॥ येधूपदाः शंकरमंदिरभुवि दीपप्रदा गंधसुमंफलप्रदाः
 शिवालये प्रक्रमन्ति स्तुणोनिस्तुतिसमर्चकालिंगशिरसु विल्लैः ॥ प्रलोषपुजादिकरात्रिावस्थ
 राः वरुप्रदाद्यत्रसुचामरप्रदाः ॥ वितानघंटाप्रदायकाः ॥ शंभोनिवेद्यान्भुजोत्रशांकराः

गोभृद्विरण्यांवरदामहेश्वरेविभृतिरुद्राक्षधराश्चद्वाराः ॥ शिवालयः कृपसुतीर्थवापिका
 ॥ ७४ ॥ पुष्पासकाननगोपुरप्रदाः ॥ प्राकारसंन्मटपगोपुरादिकर्तारः पञ्चवसंनिभक्ताः ॥ येशांभ
 वधर्ममिदंभुविस्थिताः कुर्वन्तिभक्ताशिवसंमताये ॥ वसन्ति ते त्रैवसुदक्षिणे महत्कैलासत्रौ
 लेगणपैसमुर्विता ॥ ते देवभोगादधिकं च भोगं भुञ्जन्ति तत्रैव शिवप्रसादनः ॥ तान् लीक्ष्य तत्रै
 व तदा सुनंदो विमानगोः तैश्च ननोथ पूजितः तद्देशपूजार्थं स वा नरत्तगणैः ॥ विमानैर्वैष्यप
 णा समेरुमस्तव ॥ समानसत्तत्र सरोवरैर्गणैः पुष्पाणि स्पाद्य फलादिविलैः ॥ स्नात्वा समभ्य
 र्य धृतत्रिपुंडोरुद्राक्षमाला ॥ शिवलिंगमैत्राः धूपैश्च दीपैर्वरपंचरात्रैः रासे चने ॥ गोधुजका
 भिषैके ॥ निवेद्य भक्षैः सफलैर्मनोहरैः स्नांबुलनीराजनशंसमदले ॥ सत्ताहोलेः दुंदुभि नदि
 घोषैः जयेशांशोभोपरिपाहिमामिति ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे सुनंददक्षि
 णांके लासागमनं नाम अष्टचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ स्कंदउवाच ॥ तदा तत्कालहरं वंशं भो प
 जावसानेव ॥ सुनंदस्वगणैर्द्रस्य श्रुत्वा वै मेरुमस्तवे ॥ हर्षभारसमाक्रान्तो ईशानो थगणेश्वरैः ॥

॥ ७४ ॥

शंकरस्यापराय निर्गिलादज इवामलः ॥ घृतभस्मत्रिपुंड्रांकोरुद्राक्षवलिशोभितः ॥ मृगवा
 णगदाटंक्रुशिशिष्टकुधवल्लुखविः ॥ त्रिनेत्रोनीलकंठसपार्श्वदुत्तचामराः ॥ शशप्रभेनक्षेत्रे
 णकांचनस्माविट्ठिना ॥ शोभमानो गणेंद्रोद्यैः विमानेनावरीचिषा ॥ दृष्टभध्वजशोभां व
 त्तित्रयं दान्वितेन सः ॥ समभ्यगाकुबेरेणयक्षेभ्यश्च पदार्चयैः ॥ नरोत्तराग्रापतिना स्वयं मे शा
 न्यदिवयतिः ॥ तेनेशानेन हि पुरा देवः सरयमकारयत् ॥ सकुबेरमरतो भूत्वा वैलासूरक्षिणमु
 ने ॥ सुमेरुशिखरस्थैवाययं शंकराक्षया ॥ शिवधर्मरुतो भक्तान् भोगैः स्नदबुरुपैः ॥ मंभोज
 यं स्वगणैः शिवभक्तान् युगेयुगे ॥ पानितत्रतदेवानः वैलासंदक्षिणं सदा ॥ तत्रागतमुपश्रु
 यस्तु नंदगणपोत्तमां ॥ मन्वानः आगतं शंभोरंतरंगं गणेश्वरं ॥ अननंदिनमासाद्य हर्षभा
 रेण भूयसा ॥ महसाभासमानो सौकुबेरेण समंतदा ॥ यक्षैर्गणेश्वरैश्चैव शिवभक्तैर्महास
 भिः ॥ शिवधर्मप्रभावेन ये वै तत्र समागतैः ॥ भूतल्लोतैः गणाकारैः भोगाभाग्यधुरंधरैः ॥ गंगा
 धरार्चयैः शृंगैः विमानैरुज्ज्वलप्रभैः ॥ शिवतेरुर्विमानागैः सुमेरुशिखरेतदा ॥ पूजयन्तं महं

८५

रास्यलिंगं तत्र सुनंदकं॥ सुमेरुशिखरोद्गतविल्लमूले स्थितं तदा॥ धृतभस्मत्रिपुंड्रांकरुद्राक्षस्य
 गळं हत॥ चंद्रखंडोत्तमांगं तंच चंद्रचूर्णवैजनादा॥ गणेशैव वृत्तं तत्र सुनंदं नंदिनोपसं॥ पश्चात्तैव य
 स्तुस्तत्र ईशानो यकुबेरकः॥ अभ्यर्णमागतौ दृष्ट्वा सुनंदो गणपौ तमः॥ तूर्णमृथायमानंदमा
 निगेच नो नदा॥ भुजाभ्यां मथपीनाभ्यां ईशानं यक्षनायकं॥ सिद्धासने पृषपविशान् स्वस्वैः परि
 रतोगणैः॥ सुदेशान सुनंदो च कुबेरैः तदा मुने॥ उचुस्ते कुशालप्रभे स्नेहभारपुरः॥ सरत्तमुवा
 चांजलिं हस्तैः ईशानो यक्षराडपि॥ ईशानाः सुनंदं हनदितददात्तसमागमनोत्सुकः॥ शिवो य
 संगमो भाति चाक्यैः सुकदायकः॥ भवभक्तांगसंगो यं पापभंगा जायते॥ मुक्त्यंगनायाः स
 गोयं वदं पांमावलोकनं॥ अद्यावायं महामोरुः धन्यो मान्यो गिरिव्रजे॥ यथा गुरुत्वे महिमवा
 नृपावसागिरिराट् विभो॥ यथा गिरिश्च वसति महौकेला स उन्नमः॥ तव पादांबुजस्याशात्तु शं
 करांघ्रि समागमात्॥ धन्यो यं मेरुरीशान निवासो मम दक्षिणः॥ कैलासः शिवभक्तानां वि
 नाशाय शिवेन हि॥ तेषां भोगप्रदानाय संस्थितो स्मि शिवाज्ञया॥ भवदागमने हंतुं न वहाह

८५

मुपलक्ष्यते॥ महौकैलासमौ चेनुनिवासः शंकराग्रतः॥ तवाप्यागामने हेतुं न ते कं रूपलक्षये॥ कु
 बेराय सराडच सरवाचं मम पार्श्वे गः॥ महेशेन कृतं सर्वं मुचराशापति स्त्वयं॥ अहं चेन्न न दिग्भा
 गेशिव भक्ता चैक सदा॥ निवसामि सदा शैले मेरोस्सर्व सुगलये॥ अपरं हि क्षिणो कैलासः सुमेरुशि
 खराश्रयः॥ शिव भक्ता हि भुवि पशिव धर्मं प्रकुर्वते॥ तेषामनेव सतिः रुनाशं भुनापुरा॥ पुगे पुगे गणै
 र्दृश शिव भक्त प्रपूजया॥ तेषां भोग प्रदाने न पावनो हं सदैव हि॥ भवदागमने नापि महाश्रां भव
 पूजया॥ धन्योऽस्य नुगृहीतोऽस्मि महाश्रां भक्त संगतः॥ महेशादर्शने यावता वत्स दर्शना न्मम॥
 प्रीतिरुत्पादिता चात्र न जाने सुरतं मया॥ किं किं कृतं पुण्यं जालं मया तव समागमः॥ चिराय रव
 तु मे पुणोपचेति मम नो रथाः॥ यथा शैवो गंगसंगो मे आनंदं बुद्धिर्नीचयः॥ उत्तोलः सहसा या
 नित्तथा नन्मानसां बुद्धिः॥ तव संदर्शना पारतरंगाकुल मुन्मत्तं॥ भवत्येव महादेवः रूपया सम
 सांप्रतं तव दृष्टि पथं प्राप्य परिपूर्ण मनो भव॥ भक्ता चैक फलं सफलं जात मद्यमे॥ सुनेदत वसात
 रदर्शन सफलं मम॥ उस्तुलुकं मलाकारलोचन चित्तं यं सदा॥ भवान् महादेव गिरी महाकैला

७६

सेसंस्थितागणपोतम् नव भाग्यस्य नां तोस्तिनित्यम् अर्पणं गोविभोः ॥ सर्वदा संस्थितं पुत्रोदरगो
 हि सदा विभोः ॥ अभ्यर्णगः सेवको हि सेवया प्रीतिदो भवेत् ॥ तथा त्वयि महेश्वर्यस्य प्रीतिर्दृढतरै
 भवेत् ॥ अंतरंगगणो द्रोसितं दिक्केश समो ह्यसि ॥ त्वया च पात्रभुतो स्मि पात्यतामं च मा विरं ॥ पश्य
 त्वमं न वेत्ता स पूजितः शिवशासनात् ॥ भस्मरुद्राक्षपूतीगारुद्रपंचाक्षरादरः ॥ शिवलिगार्चकाः
 शैवाः शिवोत्कर्षार्थवादिनः ॥ सदा शैवे पुराणानां श्रोतारः सर्वदा भुवि ॥ बिल्वे पुष्पैः सदा लिङ्गे
 वाणेः स्थटिकरत्नजे ॥ हे मेरोप्ये कंठयजे वैपैतले सिकतामृदि ॥ कृत्वा लिङ्गानि भुवि ये पूज्यं च
 त्रमयार्चिता ॥ निवसन्ति सदा पुताः अत्राराध्य महेश्वरं ॥ कल्पकोट्या वसन्त्येते कैलासे मम रक्षि
 णे ॥ एते प्रदोषनिरताः सायं शिवपदार्चकाः ॥ सोमवारे शिवपदार्चकाः सोमवारे शिवः सायं
 एतेः संपूजितो भुवि ॥ अष्टम्यां पूज्य इत्येवं च तद्दर्शनां निशि प्रभुं ॥ संपूज्य बिल्वकुसुमैर्धूपैर्दीपैर्नि
 वेदनैः ॥ पूजयित्वा वसन्तत्र भक्ता भोगाः समृद्धिनः ॥ धूपदीपपदा एते पुष्पभक्षान्नदायकाः ॥ घ
 त्रध्वजपताकाश्च विघटादर्शदायिनः ॥ पंचामृतप्रदायैते पंचगव्यप्रदायिनः ॥ शिवसम्यकरा

७६

त्रैलोक्यगोपुरं विभोः ॥ लिंगप्रतिष्ठाकर्तारः अष्टबंधुविधायिनः ॥ प्राकारकारका एते मं
 टपादिकराः ॥ शिवेशिवोत्सवकरा एते पुष्पमालाप्रदापरे ॥ रथोत्सवादिकर्तारो वाहनादि
 करस्तथा ॥ शिवपुष्पवतानां च वतारो च सुपूजिताः ॥ नारिकेलमधुकानां नथेक्षुवनकारि
 णः ॥ लिङ्गुचाग्नादिफलसावनादिकरणादिभोः ॥ शिवभक्तार्चका एते गोगृहांबरधान्यैः ॥
 शिवाय गोप्रदानारो वस्त्रभूमिप्रदास्तथा ॥ विताने च चदानोरत्नभूषणहेमदः ॥ गंधदाः
 क्षीरदधिसः घृतक्षौद्रसिताप्रदाः ॥ तौर्यत्रिकवरायेते नृत्यनारीप्रदायकाः ॥ शंखदुहुभि
 दानारो वीणामदलदायकाः ॥ शिवालये कांश्यघंटानादितोदर्शदाशिवे ॥ दीपमालाः प्रदा
 तारः घृताकाः कर्तिकेशिवे ॥ सांग्रणी गुग्गुलुदानानृतगरागरुदायकाः ॥ पाटलो शि
 रचंद्राकसुशीतलज्जलप्रदाः ॥ ग्रीष्मगळं नीदारः शिवलिंगस्य मूर्धनि ॥ ध्वजधातारये
 रात्रपताकावृषभांकिताः ॥ नवधान्याक्षतानां भो प्रदातारो नृणां सते ॥ नवरत्नप्रदा
 तारो हेमविज्यप्रदायकः ॥ सुवर्णकमलोक्षादिमालादातारयेवते ॥ नीलोत्पलाज्ज्वलित्वा

॥७७॥

नां मां कादातारये चते ॥ चंद्रकास्तुरि दातारोतां बुलादिप्रदायकाः ॥ ये ला लुवंगाजाजी
 नां फलपत्रप्रदायकाः ॥ गोशृंगशंखदातारो शिवलिंगाभिषेचने ॥ हंसकुंदेन्दुसंकाश
 चामरादिप्रदायकाः ॥ गहणे पर्वकालेषु पुजाकाराः सदाशिवे ॥ उद्धर्तते लवर्तानां पिष्टा
 नां दातारो अशिवस्यैव ॥ शिवस्तु निपरायेते शिवलिंगा गतर्तनाः ॥ शिवप्रदक्षिणाय
 दासो मसूत्रांगलोलुकाः ॥ नत्वा नत्वा शिवागारे दक्षिणपरा नराः ॥ सहस्रनामतः
 शंभोः बिल्वपत्रसुवर्चकाः ॥ येषां सर्वत्र शिवधर्मकरा नराः ॥ सत्कादे हं विमाने नयां
 निमद्रणपूजिताः ॥ दिव्यदेहा दिव्यगंधाः पुष्पाभरणवाससाः ॥ हिमरत्नांगभूषा
 भिः भूषिता मधुरस्वरेः ॥ नृत्यं त्यभरसौ नित्यं चामरैराभिषेचिताः ॥ वर्षत्सु पुष्पासा
 रे पुनादभेरीगणेषु च ॥ शंखेषु ध्यायन्तानेषु यानि दक्षिणमुत्तमं ॥ वैलासं शंभुनापुं
 र्बे निमित्तं विश्वकर्मन ॥ शिवभक्तनिवासा ये महणैरभिपूजिताः ॥ वसंतितत्र भोगाद्या
 मया शंभोरथाज्ञया ॥ समर्चिताः सुभोगाद्या परमं गणपुंगवः ॥ ॥ एते भक्तमंत

॥७८॥

मामहे श्वरदयापात्रात्रिनेत्रप्रियारुद्राक्षाभरणास्त्रिपुंड्रविलससालामहार्चकाः॥ नक्त
रां भुविसोमवासरचतुर्दश्यष्टमीध्रुवभास्तेदोषकरेप्रदोषसमर्थवित्तार्चकाः श्रांकराः॥ इतेत्रै
ववसंतिभोगविभवेः भोग्यंगभोगार्चकाः॥ इते श्रांकरसमन्निभुवनाधीशस्यलिंगार्चनाध्या
नेछाविहितप्रणामस्वमाप्रादक्षिणाकारिणः॥ सायंपुण्यतमेप्रदोषसमर्थमध्यान्हकेतनैवेद्य
भुजोवसंतिनियतास्तनोर्यपानादराः॥ हाराहारविहारवेहरहरेत्यक्तोत्राकाशंकरनामैवप्रथमं
वदंतिभुवितेनात्रपूज्यागणैः॥ भस्मत्रिपुंड्रपरिसंक्षितफलदेशारुद्राक्षमालाधराहारकोटराः
गंगाधराश्रंद्रकुललामावसंतिकानूयगणैर्द्रसमोत्तमां॥ पंचाक्षरीजपपरा नियमात्रिकालंरु
द्रार्थवादमहिमापिदजापिनोत्र॥ भस्मांगकाः श्रुतिशिरप्रणवप्रधानाः॥ त्रिवार्चकाश्चान्यसुत
र्वनोसिताः॥ स्वल्पेपिश्रांकरशिवेतिवदंतियेतेनान्यमनो ध्यायतिधन्यमवां॥ संधुक्षिताधनिचया
विषमाक्षलिंगसंपूजकाः॥ त्रिदशैकतोस्तिगतेदेवेज्युंते॥ इत्येवमुक्तं॥ मुनेष्वप्युक्तं॥ त्रिदशैकतो
स्तिगतेदेवेज्युंते॥ इत्येवमुक्तं॥ मुनेष्वप्युक्तं॥ त्रिदशैकतोस्तिगतेदेवेज्युंते॥ इत्येवमुक्तं॥

७८ लकोमलबिम्बपत्रैः॥ इतेरिमुत निवसाशशिधामचूडापूतोद्भवास्तुतिनिस्तसमस्तपापाः वि
 श्वेश्वराद्यकरुणावरुणालुयद्यन्तारंगसंधवल्लिनामीलिताः॥ शिवांगे एतेनपुर्णापदपूजन
 तसरावैश्रीदृष्टिदंडकराभैरवमाधवाकुर्वन्ति ते शिवमहेशसुयात्रयेवकालनयन्ति महेशनामा
 एतेकेदारमौलेशाशुधरमहसोधारकेक्षास्तुतिभिर्नितस्तैदिवसौत्रतंनिवसन्ति सतंगसां
 वेसदा॥ एतेकामदेवैश्चताथमगजाकांतं सुगगां भसौ भारंस्कंधगतं वहन्ति नियतं सेवन्ति त
 न्मन्त्रैः॥ माघे प्रयागालुति धृतिपापासु मित्रजावारिणी हारिणी हंसाः॥ जप्ये श्वरे शिवसयम
 देशधामप्रदक्षिणान्निमिभुजः शिवलोकभाजः॥ मातुरमलशिवपूजनसकृत्तिनाः स्वतः ध
 नौ लुनिचयाशुचयोत्रसंस्थाः॥ ब्रह्मांडभांडस्थिततीर्थपंडाभ्यां निसर्वाणि वृषस्य चांडं॥ न
 रंकराभ्यां स्मृताते विषाणयोः मध्यप्रदेशेष्टभिर्वाक्षितेशः॥ तीर्थालुतीनां स्तपसायुतानां प ७८
 लप्रपद्यैव शिवप्रसादभाक्॥ श्रीशैले पिचयंबके भुवि नराः गोदा लुतांगां गुरौ वसिष्ठस्तेवर
 तौ लिभास्करयुने सधवारिण्याः॥ लुतविमहाः शिवशिवाक्षाधसंमिक्षकाः॥ माध्यामं प्यविश

षत्तोरिहगतेदेवेज्यकुंभेश्वरागारेपुण्यसरोवरालुत्तशरीरावैशिवेशानराः॥निष्येविनिष्पशिव
 र्शनधूतपापामध्यार्जुनेशपरिवीक्षणतोपिपुण्ये॥स्नानाक्षवेरजनिना रमणीयवारीण्यांद्यालु
 ताः नरेवरानिवसन्तिचात्र॥एतेत्रताम्राजलपुत्रगात्रामार्गप्रदेशावसमोविलुमार्गशीर्षे॥हालास्य
 वेणुविपिनेश्वरपापनाशंसदर्शनाद्युविपरास्यनराः॥पुचींद्रैरामेश्वरेशिवधनु भवजाधिकोटिसं
 स्नानतोशिवमहेश्वरवीक्षणोत्र॥वैष्णोक्वेदविपिनेकमलाक्ष— विशिरवरेश्वरदर्शकाये
 श्वेताटवीशधटेश्वरदभ्रकेशसतांडवंभुविविलोमप्रवचांद्रां॥पुण्यारुणाद्रिशिरवररस्मत्ति
 धूतपापादीपावलोकनरुतोत्रवसन्तिचात्र॥रक्षाद्रिगोनगनिवाससुखतिवासापादार्चकासु
 नियताममतादिहीनाः॥श्रीकालहस्तिनिवसामुखरीजलपुत्रगात्राः सुत्राममान्यपदवीम
 दवीयशीतेसंप्रामुवंतिशिवरात्रिदिनेमहेशाहस्तीशदेवीपदपद्मसुपूजकाय॥श्रीकंठगोक
 र्णविलोकिनोचतूर्णप्रदंसाधंसमवाप्यपूर्णं॥धूर्णंतिरुद्रालसलोलनेशमचेष्टात्रैवहि
 पुण्यभाजाः॥शिवाक्षयेतेपरिपूजिताःसदांमुदमहेशस्यसुभक्तवर्षाधुरंधरामयासंस्याकेला

॥६९॥ सनगे विलासं किमत्र चित्रकरवाणि वाण्यासं योज्यमां पाहिषु नीहिभक्तं ॥ त्वदृष्टि कारुण्य
 सुपूर्णमेधसं वर्षणे मामध वसकुरु वै सुनंदं ॥ वाच्यं महेशा यतथा शिवाये स्वभक्तपूजां वि
 हितां मया त्रा ॥ ॥ इति श्रीशिवरहस्य दृष्टमांशोत्तरभागे ईशानसुनंदसंवादे एकौनप
 चांशोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ स्तुतुवाच ॥ ईशानवचनं श्रुत्वा संबोध्य च शिवार्चकान् ॥ संतुष्टदयो भु
 त्वा नमुवाच गणेश्वरः सुनंदः ॥ ईशानलं हि धन्योऽस्मि सदा शिवपदार्चकः ॥ ईशार्चना त्वया प्रा
 संसारूप्यं परमीशितुः ॥ त्रिनेत्रो नीलकंठश्च बाले दहृतशेखरः ॥ शिवा सयाव सन्नत्र कैला
 से दक्षिणे गणैः शिवधर्मरुदर्यातः त्वयि प्रीतो भवेत्तु ॥ न ते समो लोकपालः शिवाज्ञापरि
 पालकः ॥ तव कैलासमौलिस्थाः सर्वे पुने शिर्चकाः ॥ त्वया संपूजिता भोगान् भुजते च शिवाज्ञया ॥
 शिवाय देवदेवाय शिवाये वेदयाम्यहं ॥ स्वं दायनं दिवे, राय विमेशाय था चंडिते ॥ त्वया संपू
 जितः प्रीताः निवसंतीति सादरं ॥ तव दक्षिणे कैलासे शिवा वासे मनोहरे ॥ कतिवासपदह
 दनिवसंति वने सदा ॥ चारुचंद्रावनं सास्ने त्वया त्रेव समचिताः ॥ उदारस्ते महोदारा हारा एव

॥६९॥

हि सा दराः ॥ तेषां तत्र विहारो हि वैलास दक्षिणोत्तर ॥ सर्वभाग्ययुता सर्वसौभाग्यपूतिपूजया ॥
 तव भाग्यस्य तां तोस्ति शैव संपूजनादथ ॥ अत्रत्या योजनाः सर्वत्रिवर्धनं लोत्रये ॥ शिवसा
 रूप्यमापन्ताः संपन्नां शिवपूजया ॥ पंचाक्षरेण चाप्यत्र रुद्रसूक्तं जयने वै ॥ मेरुमस्तकै वैलासे दक्ष
 णे विन्वमलके ॥ पूजयन्ति सदा कालमीशानं भुवनेश्वरं ॥ तस्मात्वं संवसन्नत्र शिवधर्मपरास्तदा ॥
 समागतां श्वदेहान्ते पूजयस्व युगे युगे ॥ महोक्लस सदमं मदनां तकरप्रियं ॥ गच्छाम्यहं मुदे श
 न शिवशैवार्थमेव हि ॥ विलंबनात्सेवकानां स्वामिनां कोप आविशो न ॥ नथ तथा भगवान्शैवभुः स
 हमानः सदैव हि ॥ सभते न च क्रोधं करिष्यति सदा मुदा ॥ गमिष्यामि शिवागारं त्वया नुज्ञातः
 वहि ॥ श्युको यमुनदेन ईशानो य सदा मुदा ॥ सतस्परमात्मं व्यस्व गृहं प्रापय तदा ॥ यस्त
 राजेन सहितः स्नात्वा मानसवारिणी ॥ मुनदेन गणेशेण गणेशो यस्तपुंगवे ॥ भस्मघृताक्षिपु
 डांकाः शिवलिंगार्चकाः भवन् ॥ विल्लेः पुष्पैर्धूपदीपैः नैवेद्यैः भक्षभोज्यैः ॥ निवेदितैश्च
 भुजैः मुनेशान् गणेश्वरैः ॥ यक्षिराजेन सहितः यक्षैर्गणैः सह ॥ तांबूलैर्भक्षणैः वैश्वे ईशान

॥शिवरहस्य॥

नंपूजयेगणं ॥ गंधैर्मनोहरेस्तत्ररुद्राणीनृतदूर्जनैः ॥ उचतुःतत्रगणपंत्यक्षेत्रा नोनदासु
॥८०॥ रा॥ यक्षेत्रा नो ॥ पाद्विगणपत्रेष्ट विज्ञाप्योवां रक्षितोसदा ॥ शिव भक्तार्चनपरोयक्षेत्रा नो
कोस्थितो सोम्येनचक्षुषापश्यपुनर्नोस्तसमागमाः ॥ आमीविमानादवखुद्यच ॥ महा
कैलासमौलेवैप्रणाममकरोतदा ॥ ततोपश्यद्गणश्रेष्ठांनंदिकेशपुरागमान् ॥ प्रणाम्यैकश्रा
नमन्यानालिंगतत्रवै ॥ सेवावसरमासाद्यनंदिनासहितोययौ ॥ दृष्टान्नमहादेव्यासंस्थितं
रदासने ॥ प्रवालमंटपेदिभ्यमगजमुखेनच ॥ पार्वतोवीजिनसितचामरद्वयशोभितं ॥ धूप
दीपैश्चवित्तत्सर्वाभरणभूषितं ॥ त्रिपुंड्रविलसत्फलंशङ्खगंगाधरंहरं ॥ त्रिनेत्रंनौलुकंठंचम
दंस्मितपुदीक्ष्यसः प्रणाममकरोतत्रगणैश्चोत्थसुनंदकः ॥ तमाहप्रणतंसांबोवत्सेतिष्टेतिसादरं ॥
ईश्वरः ॥ चिरायसेविमाश्रयेत्तयादृष्टं वदस्वमे तदाहरमुखंभोजास्तत्त्वावाक्यंस्तत्वनजगौ सुनं
दप्रसीदप्रसीदप्रभोचंद्रमौलेप्रसीदप्रभोदीनबंधो प्रसीदप्रसीदप्रभोविश्वमूर्तेप्रसीदप्रसीदप्रभो
पुण्यमूर्ते ॐ भोजजातवदनोद्भूतघोषतोषणोपाविशोषपरिभूषितशेषकाय योषार्थकाय भगवन्नरस

८०

रापमेतत् ॥ --- भक्षो भूतविषप्रणोषदयया संशोषितानंगमामीषत्कार्यजगद्भुयास्थिति भव
 ॥ ८१ ॥ स्पृषेदुसन्मीषभो जयप्रमथनाथमेविलसदुधदिंदुमभा विराजितवपदेकचिदशमां सक्ताशावशाप्रप
 चने क्षणोत्तवविनोदहेतुस्त्रलं भुवस्त्रलं मथोगतो यमसुः राजधानीमपि विलोक्य न शिवदुहां विविधया न
 नासंभ्रमं शिवस्मरण तोरिवलुं खलुन मां म हं पा वये ॥ शिवदुहस्ते नरवक्ष्यथा हि ताः यमेन निखं स्वकृशाभि
 तादिता ॥ त्वेदिति भाजोत्रजनां समाहिता ईशानमुख्यैः गणपैः समर्चिताः नयमानयमां ॥ निवृत्तिमो नि
 यमाद्रेतवनाममात्रजाप्यातु ॥ इति सततमंतकांतवदुहामशृणोमीश सदैववशाद्भारां ॥ हेत्वा तिलातव
 वयं यमदिशिवलमेकालकालकोलनलाक्षाज्वालाकीर्तिनारकोथनिलयकोलाहलश्रुयते श्रुत्वा मेवेन को
 लदंष्ट्र निवेहैः याम्योस्तुतामेवे ॥ शृंगैः पादतुलाभिधानकुटिलंतन्नारकेरुज्वले ॥ नपक्षपाते कुरुते यमोसौ शि
 वदुहां नारकिदंडधारणे ॥ वदत यया अपि दक्षिणे त्रवसंति ईशानसमर्चिता मृदा ॥ स्कंदः सुनंदसानंदवचो नि
 शाम्यशाम्याकमौलिः शिवयातुतोषा ॥ न दामया भाविचरित्रमेषां शिवदुहां वै शिवधर्मिणामपि ॥ ६५ ॥ ॥ ८५ ॥
 इति श्रीशिवरहस्ये दशमांशोत्तरभागे सुनंददर्शनं नाम पंचाशोऽध्यायः ॥ ५० ॥ सांब सदा शिवो रस
 तु ॥ सांब सदा शिवार्पणमस्तु ॥ ६५ ॥

